

Use of the ISA for the auditing of small and medium-sized enterprises

Anvendelsen af ISA'erne ved revision af mindre virksomheder

En sammenligning af de teoretiske og praktiske aspekter ved revision af mindre virksomheder

Cand.merc.aud.

Kandidatafhandling

Copenhagen Business School

1. juni 2016

80 sider, 158.373 anslag

Vejleder: Jørgen Valter Hansen

Studerende: Stine J. Nielsen

Executive Summary

The aim of this thesis is to investigate how to use the International Standard Auditing (ISA) in auditing of small and medium-sized enterprises. The ISA define how the auditor must perform the audit. The standards are based on the Audit Risk Model which is based on three parameters. When auditing small small and medium-sized enterprises the focus is mainly on the parameter of detection risk.

The description of the stakeholders to the financial statement shows how the relationship between the stakeholders influences the information requirements in the financial statement. The auditing ensures the safety of this information. Though there are often misunderstandings of this safety and many stakeholders think that the auditing provides complete safety which is not the case. Consequently, a conflict between the purpose of the auditing and the stakeholder expectations occurs.

The auditor's job is to ensure that the information in the financial statement benefits the stakeholders' interests. In auditing, small and medium-sized enterprises' differentiate from larger enterprises' in a number of ways. The differences are often less internal control and owner-managed. It means that instead of the normal control and substantive procedures that are obtained, the auditor must put more emphasis on the substantive procedures alone. The ISA's are trying to take account for this by containing instructions specific for small businesses, which is useful when comparing the theoretical framework with the findings of the research.

The research is designed as a questionnaire survey and circulated to selected auditors. The analysis shows that the challenges identified in the qualitative and quantitative research are in line with the suggestions of the theoretical framework. The instructions in the ISA's are therefore found to be useful in practice. However, the respondents did not think the ISA's were useful generally in auditing small and medium-sized enterprises'. Because of the challenges using the ISA's on small businesses, the Nordisk Revisor Forbund has presented an alternative, The Nordic Standard, as an attempt to cope with these challenges. However, it is still unknown if the stakeholders will find the alternative useful.

There are several arguments for auditing with the ISA's is the best way to ensure the stakeholders needs and not increase expectation gap.

The study of this thesis shows that the instructions in the ISA's are very much useful in auditing small businesses. However, often the instructions in the ISA's are not used in the right way which create challenges.

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1: Indledning	5
1.1 Indledning.....	5
1.2 Problemformulering	7
1.3 Afgrænsning	8
1.4 Induktion vs. Deduktion	8
1.5 Udsigtsniveau	8
1.6 Videnskabsteori	8
1.7 Struktur.....	9
Kapitel 2 Teori	12
2.1 Regnskaber	12
2.1.1 Årsregnskabet.....	12
2.1.2 Regnskabsbrugerne - Virksomhedens interessenter	13
2.1.4 Koalitionsmodellen	15
2.1.5 Agent teorien.....	18
2.1.5 Årsregnskabsloven	21
2.1.6 Samfundets syn på revision.....	21
2.1.7 Forventningskløften.....	22
2.1.8 Interessenterne i mindre virksomheder	24
2.2 De internationale revisions standarder (ISA'erne).....	26
2.2.1Revisionsrisiko modellen.....	26
2.2.2 Udarbejdelse af standarderne	34
2.2.3 Standardernes historie i Danmark	36
2.3.4 Formålet med standarderne	38
2.3.5 Undtagelserne i standarderne	40
2.3 Den Nordiske standard for revision af mindre virksomheder	47

Kapitel 3: Metode	53
3.2 Population og respondenter	53
3.2.1 Populationen	53
3.2.2 Respondenterne	54
3.2 Spørgeskema.....	54
3.3 Testpersoner.....	55
Kapitel 4: Empirisk analyse	57
4.1 Besvarelser.....	57
4.2 Fortolkning af svar: Koblingen mellem teori og empirisk analyse	74
Kapitel 5: Afsluttende afsnit	79
5.1 Konklusion	79
5.2 Perspektivering	81
5.3 Litteraturlisten.....	82
5.4 Bilagsoversigt	87

Kapital 1: Indledning

1.1 Indledning

I Danmark udgør mindre virksomheder (defineret som klasse B-virksomheder) 95 % af alle de selskaber, der aflægger årsrapporter (PWC, 2016). Det betyder, at de har en stor økonomisk betydning for landet.

Virksomheder er, som udgangspunkt, revisionspligtige, fordi det skal sikre korrektheden af regnskaberne. I 2006 blev det vedtaget, at en del af de mindre danske virksomheder kunne fravælge revision. Det kræver, at to af følgende tre størrelser ikke er overskredet i to regnskabsår i træk. De afgørende størrelser er en balancesum på 4 mio. kr., en nettoomsætning på 8 mio. kr. og et gennemsnitligt antal beskæftigede på 12 personer (www.erhvervsstyrelsen.dk). Dette blev politisk vedtaget for at reducere den økonomiske byrde for de mindre virksomheder. Fravalg af revision er i dag muligt for 7 ud af 10 danske selskaber (Nicolaj Vorre, 2015). Muligheden har medført en stigning i fravalget af revision, viser en undersøgelse udført af Foreningen for Brancheorganisation for godkendte revisorer i Danmark (FSR). Undersøgelsen påviste, at 73.000 selskaber i 2014 fravalgte revision mod 12 selskaber i 2006 (Herschend, 2016).

Nye tal viser dog at 9 ud af 10 virksomheder bruger revisor, når de skal præsentere deres årsregnskab, der udover revision kan være udvidet gennemgang eller review (www.fsr.dk, 2016).

De sidste års skattesager har betydet, at der er kommet fokus på sammenhængen mellem fravalg af revision og øgede skattefejl og snyd (Nicolaj Vorre, 2015).

SKAT har derfor i slutningen af 2015 igangsat en undersøgelse om denne sammenhæng.

Undersøgelsen i SKAT begrundes af Helge Sigurd Næss-Schmidt, økonom og partner hos Copenhagen Economics med udtalelsen: *"...det bliver nemmere at begå skattesnyd, når man ikke bliver tjekket grundigt"* (Nicolaj Vorre, 2015). Dette understøttes af en analyse, der konkluderer at virksomheder, der ikke revideres, har flere fejl og lovovertrædelser, end selskaber, der revideres. I samme sammenhæng kom det frem, at selskaber, som har fravalgt revision, i gennemsnit betaler 6-22.000 kr. mindre i skat end tilsvarende selskaber, der ikke har fravalgt revision (Nicolaj Vorre, 2015).

FSR mener, at der er en sammenhæng mellem reducere af revisionspligten og økonomisk kriminalitet og skattesvig (FSR, revisionspligt, 2015).

Dette har medført en øget politisk opmærksomhed på denne udfordring og skatteminister Karsten Lauritzen vil derfor forsøge at øge kontrollen i samarbejde med FSR (Herschend, 2016).

Flere undersøgelser på samme område påviser, at mindre virksomheder, der får foretaget revision, statistisk har mindre chance for at gå konkurs. Undersøgelserne viser desuden, at kreditinstitutterne er mere villige til at bevilge økonomiske midler til virksomheder, som bliver revideret (FSR, 2016), fordi revision giver en høj grad af sikkerhed om regnskabets korrekthed i forhold til de øvrige erklæringsmuligheder (FSR, 2016).

Ud fra ovenstående er der forsat et behov for revision af mindre virksomheder.

Revision af virksomheder sker på grundlag af de internationale standarder (ISA'erne). De er revisors grundredskab i udførelsen af en revision. Revisionen af mindre virksomheder sker typisk på et andet grundlag end revisionen af større virksomheder. Det forsøger standarderne at kompensere for ved indarbejdningen af specifikke vejledninger i ISA'erne for revisionen af mindre virksomheder.

Der er ofte lavere risici forbundet med revisionen af mindre virksomheder, fordi virksomhederne ikke er så komplekse som de store. Det betyder, at risikoen for væsentlig fejlinformation er lavere (Sudan, 2012, s.12). Dokumentation ved en revision af en mindre virksomhed behøver derfor ikke altid at være så omfattende som i store virksomheder (Sudan, 2012 s. 12).

Det er derfor interessant, hvordan den enkelte revisor anvender disse vejledninger og undtagelser.

Ovenstående har givet inspiration til denne afhandling, der omhandler standardernes anvendelighed ved revision af mindre virksomheder. Det ønskes at analysere om standardernes udformning og revisionsrisikomodellens anvendelse afdækker de teoretiske og praktiske problemstillinger, som kan opstå ved revision af mindre virksomheder.

1.2 Problemformulering

På baggrund af ovenstående problemidentifikation er følgende problemformulering opstillet:

Hvordan opnås tilstrækkeligt revisionsbevis i overensstemmelse med de internationale revisionsstandarder (ISA'erne) ved revision af mindre virksomheder, og er de, i standarderne indarbejdede undtagelser for mindre virksomheder, et nyttigt værktøj i håndtering af de praktiske udfordringer?

Problemstilling

Følgende underspørgsmål er opstillet således, at det sikres, at analysen igennem afhandlingen er relevant i forhold til problemformuleringen.

1. *Hvem er brugerne af revisorers arbejde og hvilken relation har de til virksomheden*

Formålet med dette spørgsmål er at beskrive, hvem der har interesse i revisionsarbejdet og hvilke incitament er der for dette. Revisors arbejde skal have en værdi for dennes brugere og der ønskes at afklare, hvilke informationsbehov disse har for at kunne vurdere, om der tages hensyn til dette.

2. *Hvordan afdækkes revisionsrisikoen ved revision i mindre virksomheder?*

Det ønskes med dette spørgsmål at belyse, hvordan revisionsrisikoen bør afdækkes i teorien og hvordan dette udføres i praksis. Dette for at analysere om der er enighed mellem disse, eller om der her opstår udfordringer.

3. *Hvilken betydning har "undtagelserne" i standarderne for revision af mindre virksomheder og hvordan anvendes de?*

Undtagelserne i standarderne ved revision af mindre virksomheder skal gøre kravene og mulighederne for at opnå det ønskede revisionsbevis ved revision af mindre virksomheder mere håndgribeligt og opnåeligt.

Det ønskes med dette spørgsmål at analysere i hvilket omfang undtagelserne bliver anvendt og hvornår de bliver brugt. Hvad vurderer revisorerne, der anvender dem, at de betyder for revisionen? Er der sammenhæng mellem tanken bagved undtagelserne og den praktiske anvendelse?

1.3 Afgrænsning

I denne opgave kigges der udelukkende på revisionen af mindre virksomheder i Danmark.

På det empiriske felt er følgende afgrænsninger gjort i forhold til indsamlingen af data:

- Det geografiske felt er afgrænset til Danmark, grundet tilgængeligheden og relevansen for den indsamlede data.
- Revisorer med klasse B-virksomheder (dansk lovgivning) i kundeportefølje, da standarderne her giver mulighed for at anvende undtagelserne.
- Respondenterne afgrænses til medlemmer af revisionsforeninger i Danmark. Det ønskes, at de adspurgte er registrerede eller statsautoriserede revisorer i Danmark. Revisorer med tilknytning til de største revisionselskaber er således ikke spurgt.

Øvrige afgrænsninger for opgavens emnefelt:

Der afgrænses til kun at se ud fra et perspektiv for gældende standarder (Foråret 2016).

1.4 Induktion vs. Deduktion

Der findes overordnet to måder, hvorpå man kan indhente viden: Induktion og deduktion. (Andersen, Ib, 2008).

I udarbejdelsen af denne afhandling er den deduktive fremgangsmåde anvendt. For at besvare problemformuleringen og de opstillede problemstillinger vil generelle teorier omkring regnskabsbruger, informationsdeling og standarder blive anvendt til at sammenholde resultaterne i den empiriske undersøgelse.

1.5 Udsigtsniveau

Afhandlingen er skrevet ud fra et udsigtsniveau som revisor. Det ønskes i afhandlingen at beskrive og analysere ud fra de arbejdsredskaber, en revisor har mulighed for at anvende i revisionsarbejdet i praksis.

Der inddrages også holdninger og meninger fra organisationer og foreninger, der er anerkendt i branchen, hvilket skal bidrage til indsigt i den generelle anskuelse.

1.6 Videnskabsteori

Det problemorienterede projektarbejde har til formål at svare på problemformulering gennem kvantitativ og kvalitativ metode. Dette miks giver en besvarelse, der består af både den kvantitative metode, der giver projektarbejdet en forklaring på forskellige sammenhænge, og den kvalitative metode, der inddrager de ting, der ikke kan udskilles. Det kan derfor siges, at den kvalitative metode skaber den bagvedliggende forståelse og den kvantitative viser en sammenhæng.

1.7 Struktur

Afhandlingen er opbygget som en klassisk opstilling med to overordnede afsnit, en teoridel og et analyseafsnit. I dette afsnit vil overvejelserne for valget af teori og struktur i opgaven blive beskrevet.

Beskrivelsen af afsnittene i opgaven skal sikre, at der er sammenhæng mellem valg af teori, analyse og problemformuleringen, således at denne afslutningsvis i opgaven kan besvares.

Metoden og udvælgelseskriterierne i den empiriske analyse vil blive beskrevet i et selvstændigt afsnit i afhandlingen.

Afhandlingen har fem kapitler, der angiver den overordnede struktur:

- Indledende afsnit
- Teori
- Metode
- Empirisk analyse
- Afsluttende afsnit

Kapitel 1: Indledende afsnit

Dette kapitel indeholder et afsnit, der skal redegøre for afhandlingens problemstilling. Det er ud fra denne, at problemformuleringen udformes, og det er den, der danner grundlaget for afhandlingen. Desuden ønskes der, i det indledende afsnit, at skabe et overblik for læseren over de valg, der er taget i forbindelse med udarbejdelsen af opgaven.

Kapitel 2: Teori afsnit

I dette kapitel kommer de teoretiske aspekter, der vurderes at have betydning for den senere konklusion. Det ønskes med valget af den opstillede rækkefølge af teoriafsnittene, at læseren føres gennem de aspekter, der påvirker standardernes anvendelse til revision af mindre virksomheder.

Alle teori afsnittene indledes med en generel beskrivelse, for afslutningsvis at beskrive deres betydning i mindre virksomheder.

Det første teori afsnit er inddraget betragtningen om formålet med årsregnskabet og brugerne af det. Beskrivelsen af brugernes styrkeforhold analyseres i koalitionsmodellen. Styrkeforholdet mellem brugerne er også en betragtning, som har indflydelse på udformningen af regnskaberne og værdien af revisionen, hvilket beskrives i afsnittet.

Virksomhedernes ledelse har ansvaret for udarbejdelsen af regnskaberne. Deres incitament til, at udarbejdelsen af regnskabet bliver korrekt, kan være afgørende for revisionen. De teoretiske aspekter analyseres ud fra agentteorien, der analyserer forholdet mellem en principal og en agent, der kan stå for udarbejdelsen af et korrekt regnskab.

Udarbejdelsen af årsregnskaberne reguleres i Årsregnskabsloven. Der ses derfor på, om udgangspunktet i denne lov er i overensstemmelse med de foregående teoretiske aspekter. Det ønskes at belyse, om der er konsistens mellem teorien og de udstukne retningslinjer i form af Årsregnskabsloven, hvilket har betydning for en revisors overvejelser i revisionsarbejdet.

Efter beskrivelsen af årsregnskabet og analyserne af interessenternes incitamenter rettes fokus mod samfundets syn på en revisor og dennes arbejde. Dette beskrives ud fra teorien om en forventningskløft mellem interessenterne af regnskaberne og de regler revisor skal følge. Dette er med til at bestemme værdien af en revisors arbejde og påvirker de fremtidige retningslinjer for revisorarbejde.

Ovenstående skal revisor tage hensyn til i udarbejdelsen af sin revision. Revisorers retningslinjer bestemmes af de standarder, som er revisorerens arbejdsredskab.

Standarderne tager et risikobaseret udgangspunkt, hvorfor en beskrivelse vil give et indblik af denne tilgangs betydning for revisionsudførelsen. Til vurdering af denne risiko anvendes risikomodellen, der er derfor medtaget en beskrivelse af modellen. Dette leder til de internationale standarder, som er afgørende for revisionsarbejdet. Der medtages derfor en beskrivelse af standarderne for udarbejdelse af disse for at belyse hvilke overvejelser og påvirkninger, der har indflydelse på deres udseende.

Afslutningsvis i teori kapitlet er en beskrivelse af den nye nordiske standard. Bevægelser i revisionsverdenen har vurderet behovet for en standard målrettet revisionen af mindre virksomheder. Det er derfor interessant i forhold til problemstillingen, hvilke argumenter der er omkring denne standard. I beskrivelsen medtages høringsvar fra forskellige parter. De giver indblik i overvejelserne om standarden, der kan henføres til de internationale standarder.

Kapitel 3: Metode

Til at analysere den opstillede problemføring gennemføres en empirisk undersøgelse. Udvælgelsen af respondenterne har betydning for resultatet af undersøgelsen. Overvejelserne omkring udvælgelsen af respondenterne og den valgte indsamlingsmetode beskrives i dette kapitel. Det skal give læserne indblik i udgangspunktet for anvendelse af den empiriske undersøgelse i afhandlingen.

Kapitel 4: Empirisk analyse

Den empiriske analyse skal analysere de praktiske forhold, der er i forhold til problemformuleringen.

En gennemgang af resultaterne og fortolkning skal bidrage til en senere sammenholdning med den udvalgte teori. Der medtages de verbale besvarelser fra respondenterne, for at konkretisere besvarelserne.

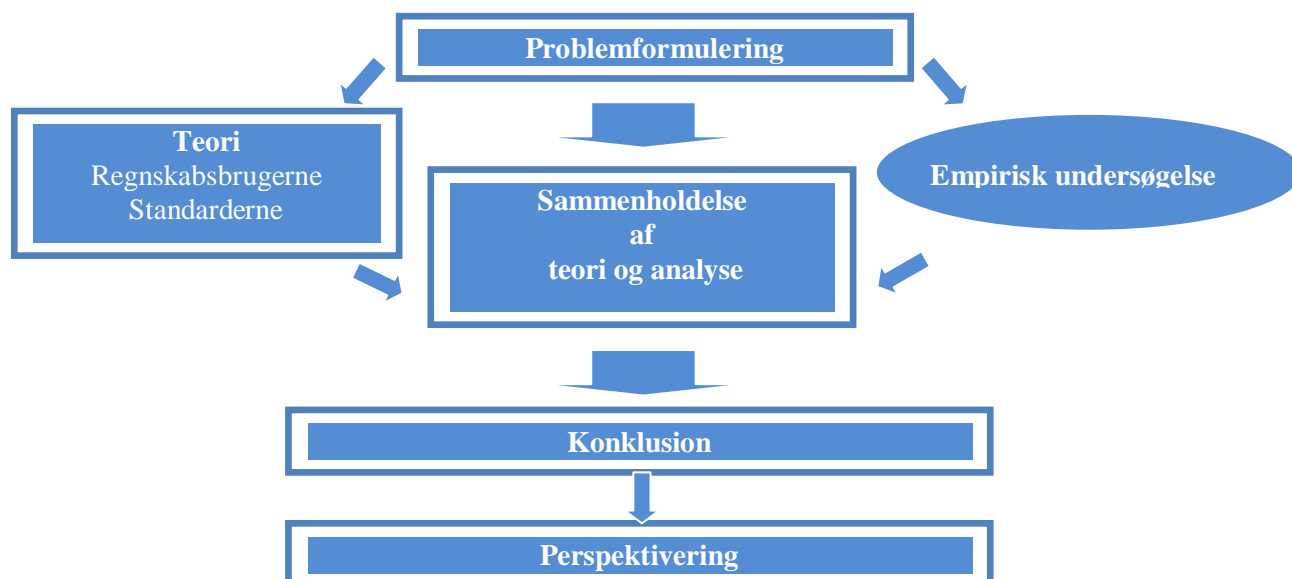
Resultaterne bliver desuden sammenholdt og analyseret på tværs, for at analysere mulighederne for, at der er sammenhæng mellem svarene.

Afslutningsvis i dette kapitel sammenholdes resultaterne fra den empiriske undersøgelse med de teoretiske aspekter, der er udvalgt i opgaven. Det ønskes i dette afsnit at belyse og diskutere sammenfaldet mellem de praktiske erfaringer og de teoretiske perspektiver. Med det udgangspunkt analyseres standardernes anvendelighed i praksis.

Kapitel 5: Afsluttende afsnit

Afhandlingen afsluttes med en konklusion, hvor problemformulering besvares. Der inddrages de udvalgte teorier og resultaterne fra den empiriske analyse.

Perspektivering skal give et indblik i, hvordan opgaven kunne have været anderledes udformet og hvilken betydning dette ville have haft for konklusionen. Dette er for at belyse de betragtninger, der kan have betydning for opgaven.

Kapitel 2 Teori

Afsnittene i dette kapitel skal give indblik i og forståelse for revisors arbejdsredskab – standarderne. Det ønskes med afsnittene at beskrive de grundlæggende betragtninger for teorierne, for afslutningsvis i hvert teori-afsnit at kunne beskrive og analysere betydningen af teorien for mindre virksomheder.

Det ønskes med den disposition at give læseren et overordnet indblik i de udvalgte teorier, for at kunne perspektivere dette til anvendelsen i mindre virksomheder.

2.1 Regnskaber

Regnskaberne udarbejdes således, at de tilgodeser deres brugers behov. Revisionspåtegningen sikrer kvaliteten af regnskabet og er derfor af værdi for regnskabsbrugerne.

Dette første teori-afsnit beskriver og analyserer formålet og anvendelsen af virksomhedens regnskab hos brugerne. Det skal redegøre for, at behovet hos regnskabsbrugerne afdækkes tilfredsstillende i standarderne.

Det er derfor nødvendigt at kende brugerne af regnskaberne for at sikre, at produktet, som her er revisionserklæringen, har værdi for disse.

2.1.1 Årsregnskabet

En virksomheds årsregnskab kan betegnes som dens udseende og kommunikation med omverdenen.

I en undersøgelse foretaget af PWC undersøges værdien af årsrapporten. Her var 97 % af regnskabsbrugerne enige eller meget enige i, at årsrapporten har betydning for virksomhedens omdømme og troværdighed (Johansen, 2011). For de unoterede virksomheder var dette tal 100 %.

Årsregnskabet giver et indblik i, hvordan det er gået med virksomheden i det forgangene år og er et øjebliksbillede på virksomhedens situation. Regnskabet kan også anvendes af ledelsen til at beskrive de forventninger og udviklingsmuligheder, der er i fremtiden for virksomheden.

Et årsregnskabs revisionspåtegning er en erklæring, der giver en høj grad af sikkerhed for korrektheden af regnskabet og beskriver sandsynligheden for, at virksomheden vil fortsætte dens drift i det kommende regnskabsår, ved en vurdering af det såkaldte going concern.

I de største selskaber er der en bred kreds af investorer, kreditorer og medarbejdere m.v. med forskellige informations- og oplysningsbehov, ligesom der ofte er en bred ejerkreds. Virksomheder i denne har endvidere en relativt større samfundsøkonomisk betydning og nyder ofte en større offentlig bevågenhed end mindre virksomheder. Der er derfor ofte brug for mere detaljerede regnskabsoplysninger.

Årsregnskabets brugere er derfor interessenter, der har interesse i den pågældende virksomhed. De vil gerne hente information om, hvordan det er gået i regnskabsåret, men også hvordan fremtidsmulighederne ser ud for virksomheden i årsregnskabet.

I det næste afsnit beskrives disse interessenter, samt hvilke forhold der gør, at de har interesse for virksomheden.

2.1.2 Regnskabsbrugerne - Virksomhedens interesser

I dette underafsnit beskrives interessenterne for virksomhedens regnskab. De er brugere af regnskabet og derfor ønsker de, at afdække deres informationsbehov i regnskabet. De har derfor indvirkning på, hvilke informationer, der fremgår af regnskaberne.

I nedenstående figur er interessenterne for regnskabet illustreret for at skabe overblik over de mange forskellige interesserter.

Figur 1: Egen illustration ud fra (FSR, Rapport: Revision og regnskab – hvem står på mål for årsregnskabet 2014)

Ovenstående er en illustration af nogen af de forskellige regnskabsbrugere, der kan være af årsregnskabet. Det afhænger af den pågældende virksomhed, hvilke af disse regnskabsbrugere, som er tilstede. Det kan i høj grad have betydning, hvilken interesse, der er i samfundet, for den pågældende virksomhed. (Erhvervsstyrelsen, 2016)

Kunder/leverandører kan have interesse i, at årsregnskabet viser, at virksomheden har en sund økonomi og de rette forudsætninger for en fortsat drift. Især hvis de allerede har forudbetalt varer eller er afhængige af fx at kunne levere varer fremadrettet og/eller har et udestående med virksomheden.

SKAT anvender årsregnskabet til at kontrollere, at virksomheden betaler de rigtige skatter. Det indgår også i vurdering til udførsel af deres stikprøvekontroller.

Rådgivere kan anvende regnskabet til at vejlede virksomheden økonomisk eller til markedsstyring af virksomheden mv. Virksomheden vil ofte have en interesse i, at rådgiveren ved tilstrækkelig meget om virksomheden, til at kunne vejlede dem korrekt. Der kan derfor argumenteres for, at de alligevel ville have fået oplysningerne. Fordelen er, at rådgiveren ud fra årsregnskabet har mulighed for at sammenligne virksomheden med andre virksomheder, fordi årsregnskaberne er udarbejdet efter samme kriterier.

Myndighederne anvender ligesom SKAT årsregnskabet til at verificere deres egne oplysninger om virksomheden. De har, som rådgiverne, mulighed for at analysere og sammenligne forholdene i forskellige brancher ud fra årsregnskaberne.

Banker/kreditvurdering kan vurdere mulighederne for at yde den pågældende virksomhed kredit ud fra redskaber som årsregnskabet. Informationerne om virksomhedens fremtidsmuligheder og tilliden til tallene afgør muligheden og størrelsen af støtten til virksomheden. Det vurderes ud fra regnskaberne om virksomheden har mulighed for at betale renter og lån tilbage. Det er en vurdering af, om den kommende værdistigning af virksomheden bliver tilstrækkelig til, at afkastet kan tilbagebetale afdragene på lånet.

Andre virksomheder kan anvende årsregnskabet til at vurdere branchen og deres konkurrenter. Det kan være relevant at sammenligne sin virksomhed med resten af branchen. På denne måde kan driften af virksomheden bedømmes i forhold til virksomheder i samme branche.. Andre virksomheder kan også ønske at gå ind på markedet og se, hvilke muligheder, der er for afkast mv. ved at kigge i regnskaber for virksomheder i branchen.

Medarbejdere kan følge virksomhedens økonomi udvikling.

Ejerne/aktionærene: Årsrapporten kan have betydning for virksomhedens værdi på for eksempel aktiemarkedet, hvilket har betydning for aktionærene. Desuden kan årsregnskabet anvendes til at vurdere ejerens yderligere investering i virksomheden mv.

2.1.4 Koalitionsmodellen

Modellen er teoretisk betragtning af interessenternes interesse, for at blive og indgå i virksomheden. Den kan derfor anvendes til at analysere, hvilke forskellige informationsparametre interessenterne vægter i virksomheden.

Ifølge den neoklassiske økonomiske teori er en virksomhed en gevinstmaksimerende enhed (Elling, 2011), det vil sige, at virksomheden ses som en enhed, hvis eneste formål er at øge dens resultat maksimalt.

Dette er ikke muligt i den virkelige verden og er en tænkt måde at anskue virksomhedens formål. I den virkelige verden skal virksomheden ses som et produkt af de personer, der udgøre virksomheden. Det er personer, der i virksomheden kan træffe beslutningerne og opstille virksomhedens formål. Personerne behøver ikke alene at være personer på et ledende plan, som normalt betragtes som beslutningstagerne i virksomheden, men kan også være medarbejdere, der er en del af virksomheden og tager beslutninger på det daglige plan. Medarbejdernes beslutninger forventes at tage udgangspunkt i ledelsens formidlede formål for virksomheden, men i denne model tager man ikke denne anskuelse. Her anskuer man medarbejderne som de selvstændige individer de er og deres mulighed for at tage egne beslutninger uafhængigt af ledelsen.

I teori kan faktorerne og personernes egne strategiske mål analyseres ud fra en koalitionsmodel (Elling, 2011).

Modellen tager udgangspunkt i, at virksomheden er et netværk af social-økonomiske sammenhænge mellem interessegrupper (Elling, 2011), altså med andre ord hvilke interessenter, der bidrager til virksomheden med ydelser, for til gengæld at modtage en modydelse eller belønning.

Koalitionsmodellen er dog en deskriptiv model, da den er en beskrivelse af, hvor noget er, frem for hvordan det burde være. Derfor er modellen ikke en endelig teori, men en betragtning, der er opstået ved analyse af empirisk data, hvor man har nået frem til denne model til at forklare årsagssammenhænge og statistiske analyser.

Koalitionsmodellen beskriver hvilke interessentgrupper, der findes for virksomheden. Interessenterne betegnes som ressourceejere, som stiller ressourcer til rådighed for virksomheden, mod at modtage en værdiforøgelse eller en direkte modydelse ((Elling, 2011). Modellen kan opdeles i lag fordi der findes interne og eksterne interessentgrupper med forskellig viden og interesser (Elling, 2011).

I denne gennemgang beskrives interessenterne efter hvilket lag de tilhører. Det er nemlig regnskabets overordnede formål at tilgodese de eksterne interessenter, hvorfor denne opdeling bruges senere i afhandlingen.

Interne interessenter

Ejerne, de kan både indgå som anpartshaver, investor og eneejer (finansiel rapportering). Ejerne indskyder egenkapital i virksomheden og får som belønning kursgevinst og/eller udbytte (Finansiel rapportering). Yderligere kan denne gruppe af interne interessenter indgå i det daglige arbejde som fx at være i bestyrelsen, ledelsen eller arbejde i virksomheden, for hvilket de også får en betaling for, altså en modydelse (Finansiel rapportering).

Medarbejdere bidrager med deres arbejdsindsats til virksomheden mod, at de modtager en modydelse i form af løn fra virksomheden (Finansiel rapportering).

Disse to interessentgrupper er de eneste to som betragtes som interne interessenter. Det skyldes, at de foretager beslutningerne i virksomheden og udgør virksomhedens formål. På denne måde har deres beslutninger direkte betydning for virksomheden. De har desuden en større viden om virksomheden end de eksterne interessenter.

Eksterne interessenter

Långivere indskyder kapital i virksomheden og får en belønning i form af renter imens, at lånet afdrages (Finansiel rapportering).

Leverandører leverer materialer, maskiner mv. til virksomheden mod en belønning i form af betaling, der udgør kostprisen plus en avance.

Kunder køber virksomhedens varer og betaler prisen som modydelse.

Offentligheden stiller faciliteter til rådighed i form af uddannet arbejdskraft, infrastruktur mv. og får til gengæld skatter (skat, moms, afgifter mv.) som modydelse.

De fire ovenstående interessentgrupper er alle eksterne, fordi de ikke kan tage beslutninger i virksomheden modsat de interne interessenter. De har derfor heller ikke de samme informationer om virksomheden som de interne interessenter og er derfor afhængige af de informationer, de får fra virksomheden.

Styrkeforhold mellem interessenterne

Der er som udgangspunkt behov for, at alle interessenter er tilstede for at koalitionen kan eksistere (Finansiell rapportering).

Alle interessenterne i koalitionen kan i princippet frit vælge en anden koalition, hvor der opnås en bedre belønning/modydelse ud fra de ressourcer, interessenten indskyder i virksomheden.

Ejerne kan finde en anden virksomhed, der giver et bedre afkast, medarbejderne kan finde en anden virksomhed, der giver mere løn, långiveren kan finde en virksomhed, der vil betale mere i rente, kunderne kan finde andre produkter billigere og/eller bedre og offentligheden kan beslutte, at den ikke længere vil stille sine ressourcer til rådighed.

Det afgørende, for de enkelte interessenter, er deres egne personlige mål om belønning og/eller modydelse. Der er dog ofte modstridende mål for opfyldelsen af de personlige mål mellem interessenterne.

Et eksempel på dette kan være, at leverandørerne ønsker højst mulige priser for deres varer, kunderne ønsker lavest mulige priser for de varer de køber, medarbejderne ønsker højere løn, ejerne størst mulig udbytte, långiverne højeste rente, og offentligheden ønsker højest muligt overskud.

Det er derfor de interne styrkeforhold mellem interessenterne, der bestemmer fordelingen af værditilvæksten i virksomheden.

Ligesom i andre økonomiske sammenhænge afgøres styrkeforholdet ud fra udbuddet og efterspørgslen på den pågældende ressource.

I modellen indgår ikke betragtningen af, at ejerne indskyder kapital og derfor også er investorer. Ejerne betragtes alene med den magt de besidder i virksomheden som beslutningstager (Elling, 2011).

Modellen giver således en betragtning af, at interessenternes interesse for at bidrage med deres ressourcer, i høj grad sker på baggrund af deres egne social-økonomiske forhold. Af modellen fremgår det, at alle interessenter skal være tilstede, for at koalitionen findes. Det er derfor afgørende, at fordelingen af værditilvæksten sker på en sådan måde, at alle interessenterne fortsat bliver i koalitionen. Styrkeforholdet, og herved også fordelingen af værditilvæksten, afhænger af udbuddet og efterspørgslen på den pågældende ressource.

Ud fra denne models betragtning, må det derfor kunne udledes, at for, at en virksomhed kan forsætte, skal alle i koalitionen være tilfredse med deres belønning/modydelse.

2.1.5 Agent teorien

I dette afsnit vil det blive analyseret hvem, der har interesse i virksomhedernes regnskab og hvem, der vil have interesse i, at regnskabet bliver revideret. Til at belyse dette vil der blive anvendt agentteorien, der anvendes til at beskrive fordelingen af viden i interessegrupper.

Principal Agentteorien

Teorien omhandler delegationen og ansvarligheden mellem individer. Teorien er, at principalen uddelegerer udførelsen af en opgave til en anden, en agent. Principalen har en interesse i, at agenten udfører opgaven i henhold til principalens ønsker, men her opstår en udfordring for principalen (Loft, 1994). For hvordan opstiller principalen en belønningsform for agenten, der øger agentens incitament for at udføre opgaven i overensstemmelse med principalen?

De aftaler et overordnet og underordnet arbejdsforhold, hvor principalen er den overordnede og agenten er den underordnede.

Udfordringen kan, for principalen, være, at agenten har andre incitament til at udføre opgaven end alene principalens ønske og derved bliver incitamentsstrukturene asymmetriske mellem principalen og agenten.

I denne teori er der nogle grundlæggende antagelser, der skal være gældende før end teorien kan anvendes (Loft, 1994).

Både principalen og agenten ønsker at maksimere deres nytte. De er altså begge optagede af at vælge den situation, der er bedst for dem selv uafhængigt af hensynet til den anden part. Der eksisterer således en målkonflikt mellem principalen og agenten.

Informationen mellem principalen og agenten er asymmetrisk – de har ikke adgang til samme information (Loft, 1994). Principalen kan have mere viden end denne vil videre give til agenten. Omvendt har principalen ikke den fulde viden om agentens handling, hvilke kan give usikkerhed for principalen.

Agenten er opportunistisk, hvilket betyder, at agenten tilpasser sine handlinger således, at denne i sidste ende selv opnår den største fordel.

Der er to problemer ved agentteorien:

Principalen har ikke mulighed for at kontrollere agentens faktiske adfærd. I det, at der allerede er en konflikt om målet og at det på ingen måde er muligt for principalen at kontrollere agentens faktiske adfærd. Dog er principalen opmærksom på dette, men kan ikke kontrollere det eventuelle problem (Loft, 1994).

Principal og agent er ikke lige risikovillige. Principalen er måske ikke helt så risikovillig som agenten, da principalen ikke kan være sikker på, hvilke forudsætninger agenten lægger til grund for sin risikovilje (Loft, 1994).

Kritik af teorien

Teorien anvendes i mange sammenhænge og på trods af dette findes der to primære kritikker af teorien. Den første er, at teorien ikke tager højde for, at agenten kan have forhold til flere forskellige principaler. Dette betyder, at agenten må tage hensyn til flere principaler (Loft, 1994).

Den anden kritik er, at agenten selv i et andet led kan være principal, hvorfor der kan opstå en konflikt som ikke betragtes i teorien.

I forhold til revision af regnskabet

Revisor vil indtage rollen som agent i forhold til virksomhedsejeren, idet denne har fået opgaven at udarbejde en revisionserklæring. Virksomhedsledelse har flere oplysninger om virksomheden og dens tal end revisor, men til gengæld har revisoren også andet end virksomhedens ønsker at tage hensyn til. Virksomhedsledelse indgår ligeså i et agent forhold til virksomhedsejeren. Virksomhedsledelsen ønsker således maksimere sin nytte i form af resultatbestemt bonus, aktieoptioner mv., hvorfor denne kan have incitamenter til, at videregive forkerte informationer.

Dette kan give udfordringer, da revisor ikke alene tage hensyn til virksomhedsejerens ønske om en erklæring på deres regnskab, men varetager også en rolle som offentlighedens tillidsrepræsentant og skal herved varetage samfundets interesse (Loft, 1994). Samfundets interesse er beskrevet i de standarder og den lovgivning, der skal overholdes i forhold til revision af et regnskab. Der opstår herved en incitamentsstruktur, der er asymmetrisk mellem regnskabsaflægger og revisor, der begge har forskellige interesser at tage hensyn til.

Kilde: Loft, 1994, s. 215

På den anden side står samfundet, der har visse ønsker om revisors udformning af revision, men her må man igen kigge på principal-agent-teorien, fordi der her er et forhold mellem revisor og samfundet. Her er revisor igen agent, der får til opgave at udføre en opgave og samfundet er principalen. Samfundet sætter rammerne for den opgave, de ønsker, der skal udføres. Her opstår igen asymmetri mellem hvad der ønskes fra begge parter.

Revisor har et incitament til at tilgodese andre ønsker end samfundets alene, da revisor også skal forsøge at tilfredsstille klienten, som tidligere beskrevet i dette kapitel.

Revisor bliver derfor, i denne teori, anskuet som agent, den der skal udføre en opgave for andre og har forskellige incitamentter fra forskellige parter. Dette giver pres fra forskellige, hvilket kan bidrage til, at revisor har lige store incitamentter begge veje og derfor finder et "fornuftigt" leje i "midten" mellem de forskellige principaler.

Ud fra ovenstående må det antages, at de rammer, som sættes op for revisionen, er afgørende for, at den udføres og trækkes i den retning som man i samfundet ønsker. Det er disse rammer, som angiver den opgave og herved de incitamentter samfundet giver revisor for udførelsen af en opgave. Det er derfor afgørende, at der er overensstemmelse mellem disse "rammer" og det der forventes af revisionsproduktet.

Rammerne kan dog ikke alene være et udsnit af den opgave samfundet ønsker udført, men må også indeholde elementer der er i virksomhedsledelse og ejeres interesse. Ellers vil interessestrukturen kunne risikere, ikke at være i overensstemmelse med virksomhedens og der ville opstå en interessekonflikt mellem revisor og virksomhed. Dette kunne betyde, at virksomheden ikke havde incitament til at udlevere de nødvendige dokumenter og oplysninger til at kunne udføre revisionen.

Det er derfor afgørende, at de rammer, der er angivet for revisor, viser hensyn til begge principaler, der er beskrevet i ovenstående afsnit: Virksomheden og samfundet.

I mindre virksomheder ses virksomhedsejer og ledelse, ofte at udgøre samme person. Det betyder, at der sker en ændring i modellen. Der er således ikke en virksomhedsledelse med asymmetriske incitamentter og virksomhedsejen formodes, slev at videregive oplysninger til revisor. Revisor skal derfor nu være opmærksom på ejerens incitamentter til at videregive ikke korrekt data til revisor, for at maksimere sin egen nytte.

Virksomheds incitamentter til, at maksimere sin nytte bør derfor af revisor betragtes i vurderingen af den iboende risiko.

De overordnede rammer for udførelsen af revisionen er som overordnet standarderne og herunder den nationale og internationale lovgivning.

I det efterfølgende afsnit vil der blive beskrevet hvilke standarder, der er særlige relevante i forhold til revision af mindre virksomheder.

2.1.5 Årsregnskabsloven

I Årsregnskabsloven (fremover betegnet ÅRL) findes også en definition på regnskabsbrugerne, hvilket fremgår af ÅRL § 12, stk. 2.

Det fremgår af en beskrivelse, at formålet med årsregnskabet, koncernregnskaber og ledelsesberetninger er, at de skal give et retvisende billede og rapportering af virksomhedens situation. Det fremgår af ÅRL at årsregnskaberne udformes således at de ”støtter regnskabsbrugerne i deres økonomiske beslutning” (ÅRL § 12, stk. 2).

I ÅRL er der nævnt, hvilke regnskabsbrugere man ønsker at tilgodese med loven. Her nævnes: Personer, virksomheder, organisationer og offentlige myndigheder, hvis beslutninger om nuværende eller fremtidig deltagelse i virksomheden tages på baggrund af årsregnskabet. Herudover nævnes yderligere regnskabsbrugere som kreditorer, medarbejdere, kunder, alliancepartnere, lokalsamfundet samt tilskudsgivende og fiskale myndigheder (ÅRL § 12, stk. 2)

Beslutningerne er placeringen af brugerens egen ressourcer, ledelsens forvaltning af virksomhedens ressourcer og fordelingen af ressourcer fra virksomheden (ÅRL § 12, stk. 2).

Desuden beskriver ÅRL, at der på denne baggrund skal indgå oplysninger i årsrapporten, der normalt må antages at have relevans for regnskabsbrugerne og at oplysningerne skal være pålidelige i forhold til, hvad der forventes af regnskabsbrugerne (ÅRL § 12, stk.3).

Idet, at loven tager udgangspunkt i ”nuværende og mulige virksomhedsdeltagere” tager loven et ”Shareholder-perspektiv” (Elling, 2011, s. 26-33).

På baggrund af ÅRL anses årsrapporten altså som regnskabsbrugernes instrument til fordelingen af deres egne økonomiske ressourcer. Der er mange forskellige interessenter at tage hensyn til ved udarbejdelsen af årsrapporten. Det er dog den mest almindelige antagelse, at hvis man aflægger årsrapporten ud fra interessentgruppen ”Shareholders” beslutningsgrundlag, så tilgodeser man samtidig de øvrige interessenters informationsbehov (Elling, 2011, s. 26-33).

2.1.6 Samfundets syn på revision

Revisor har til opgave at være samfundets tillidsrepræsentant ved at skabe sikkerhed for regnskabet, der er bindeleddet mellem virksomheder og samfund. Revision af regnskaber skal derfor skabe en vis grad for sikkerhed for regnskabets korrekthed i forhold til den gældende lovgivning og de standarder, der er grundlag for revision og som vil blive beskrevet yderligere i denne afhandling.

Det er afgørende for tilliden til revisionen, at der ikke skabes konflikt mellem interessenternes forventninger og de rammer standarder og lovgivning danner for revisionen. Det næste afsnit vil derfor beskrive interessenternes forventninger til revisions betydning for regnskabet..

2.1.7 Forventningskløften

Der kan opstå en forventningskløft, når forventningerne fra udøveren til anvendelsen ikke er ens. I forholdet mellem revisor og interessenter betyder det, at forventningerne til de handlinger, som revisor skal udføre, ikke stemmer overens med de forventninger som interessenterne har til hvilke handlingerne der udføres. Der opstår derfor en konflikt, en såkaldt forventningskløft, der består i at interessenterne får et andet produkt, end det de forventer.

FSR skriver i en artikel, at forventningskløften mellem kunderne og revisorerne ser ud til at være stigende (FSR, presseklip: Forventningskløft mellem revisor og firmaer, 2014). Dette mener FSR i høj grad skyldes revisorernes frygt for revisortilsynets kontrol.

Dette skal også ses i lyset af den økonomiske krise, hvor det tydeligt kom frem, at der var en kløft mellem offentlighedens forventninger til revisors arbejde og den revisionsopgave der er udtrykt i standarderne.. (FSR, pressemeddelelse: Revision i en krisetid, 2012).

En af udfordringerne er, at flere interessenter sætter lighedstegn mellem påtegningen og en god investering og her kommer der derfor en forventningskløft (FSR, pressemeddelelse: Revision i en krisetid, 2012).

I sidste ende betyder denne forventningskløft, at interessenterne tager beslutninger på baggrund af en revisionspåtegning, som de tilskriver en anden betydning, end det er tiltænkt.

Det er derfor ikke optimalt, at der er denne forventningskløft. Den kan muligvis ikke undgås, men mere information, uddannelse af regnskabsbrugere mv. vil være med til at kunne formindske denne kløft.

En nedbringelse af forventningskløften vil kunne give interessenterne af regnskaberne en bedre forståelse af alternativerne til påtegningerne. Der kan dog også være ulemper ved nedbringelsen af forventningskløften. Det vil kunne stille endnu større krav til handlingerne i forbindelse med revisionen, hvis regnskabsbrugernes forventninger i stedet blev justeret til realiteterne. Således kunne man undgå, at der opstod et krav om at handlingerne i revisionen blev tilpasses de forventninger hos regnskabsbrugere (Bom, Marianne 2012).

Forventningskløften består af flere elementer, hvor det ene henviser til revisors præstation i forhold til standarderne og om disse bliver fulgt som det forventes.

I artiklen (Lund og Warming-Rasmussen, 2015) blev forventningskløften mellem bankfolk og revisorer analyseret i henhold til oplysninger om going concern. Selvom artiklen ikke direkte er relateret til denne afhandlings hovedtema, er der alligevel betragtninger fra undersøgelsen, som jeg mener, er relevante.

I analysen fra artiklen kommer det frem, at selvom alle de adspurgte respondenter svarer, at de har forståelse for betydningen af revisors supplerende oplysninger, svarer 55 % ikke korrekt, når de i et dybdegående spørgsmål i undersøgelsen skal angive denne betydning.

Dette viser tydeligt en forventningskløft i denne sammenhæng. Bankfolkene har således en anden forståelse af de supplerende oplysninger end revisorer.

Undersøgelsen viste dog, at hovedparten af de adspurgte læste revisionspåtegning og 76 % læste denne, før de læste andet i årsrapporten. 55 % af de adspurgte kendte ikke til meningen af en supplerende oplysning i forhold til going concern. 22 % vidste ikke, hvad betydningen af et forbehold i påtegningen i forhold til going concern er.

2.1.8 Interessenterne i mindre virksomheder

Hvilke interessenter, der er i forhold til det enkelte selskab, afhænger af den pågældende virksomheds situation (FSR, Rapport: Revision og regnskab – hvem står på mål for årsregnskabet 2014).

For mindre virksomheder, som denne afhandling handler om, er der visse interessegrupper, der ikke har samme interesse i virksomhedernes årsregnskab på grund af virksomhedens størrelse og herved betydning for samfundet.

I ovenstående afsnit er det beskrevet med hvilket formål årsrapporten skal udarbejdes. Der er fundet frem til, hvilke interessenter, der kan betragtes som regnskabsbrugere og endvidere er den teoretiske begrundelse og perspektiv for interessenterne belyst.

Mindre virksomheder har ikke den samme interesse fra offentligheden som store virksomheder, da den enkelte virksomheds betydning for det samlede billede er begrænset.

Det er dog med ÅRL, koalitionsmodellen og principal-agent teorien, at dette afsnit skal give et bud på interessenterne i mindre virksomheder.

En beskrivelse af disse vil måske kunne medføre, at man i stor grad kan tilrettelægge revisionen til glæde for regnskabsbrugeren ud fra et perspektiv om at nedbringe forventningskløften.

Revision af regnskab har til formål at tillægge dette en vis grad af sikkerhed for regnskabsbrugeren. Revisionen er/bør være udarbejdet ud fra de forventninger, som er afgørende for, at brugeren værdsætter denne påtegning af regnskaberne.

I tiden er der dog sket et skred i denne forventningsafstemning og flere undersøgelser har vist, at regnskabsbrugeren har haft andre forventninger om revisionsarbejdet og herunder også værdien af påtegningen.

Der har været den opfattelse, at regnskaber med en erklæring ikke blot gav en høj grad af sikkerhed, men mere en fuldstændig sikkerhed, hvilket har gjort, at der er opstået uheldige situationer.

Det ville derfor være oplagt, at man i de kommende år lagde mere vægt på at få kommunikeret revisors rolle ud til regnskabsbrugerne, men dette er et andet emne. Til gengæld kan denne viden om forventningsafstemning bruges til at kigge nærmere på regnskabsbrugerne, da det er disse man med revision ønsker at tilgodese og det er dette, der gør, at revisionen skaber værdi for virksomheden.

Dette afsnit vil derfor belyse hvilke regnskabsbrugere, der bruger årsregnskabet og herved godtgøre, at revisionen har værdi for virksomheden.

Det kan altså her udledes, at revisionspåtegningen har en værdi for virksomheden i form af at få betalt den korrekte skat og herved undgå skattetillæg og renter. Desuden kan revisor budgettere de kommende år for

virksomheden, med virksomheden vel vidende om, at chancen for, at skat og moms er angivet korrekt, er meget stor og at de derved undgår den ellers store usikkerhed, der er i dette.

Regnskabsbrugerne i mindre virksomheder er ofte virksomhedens kreditinstitut og leverandører, SKAT/ offentlige myndighederne. Herudover er der ejerne, men disse er ofte få i mindre virksomheder.

Mindre virksomheders regnskabsbrugere er ofte en begrænset kreds, hvor virksomhedens kreditinstitut, leverandører og SKAT udgør den største del. Dertil kommer ejerne. Her antages en betragtning om, at interessenterne ofte ikke alene ud fra regnskabet vurderer virksomheden med anvender informationen og viden og virksomheder og dens ledelse.

Her fremgår den antagelse, at mindre virksomheders regnskabsbrugere med undtagelse af myndighederne har et langt bedre kendskab til virksomheden end ved store virksomheder. Årsrapporten anvendes derfor ikke på samme måde, men bliver anvendt som én kilde ud af mange (Bendtsen, 2014).

2.2 De internationale revisions standarder (ISA'erne)

Revisionsstanderne angiver de krav, der skal opfyldes af en revisor ved revision af et årsregnskab. Standarderne beskriver, hvilke handlinger, der skal udføres ved revisionen alt efter den risiko, der er ved det pågældende regnskab. Det er ikke nødvendigt at gennemgå alle ISA'erne i en revision, men alene de, der vedrører regnskabsposter med såkaldt væsentlige fejl. Revisors erfaring og faglige dømmekraft er nemlig afgørende for revisionsplanen. Denne revisionsplan er et redskab, som skal sikre, at revisor opnår den ønskede sikkerhed. Revisionsplanen udarbejdes ud fra revisionsrisikoens parametre, der findes ud fra revisionsrisikomodellen. Revisionsrisikomodel forklares indledningsvist for, at beskrive grundlaget for revisionen.

2.2.1 Revisionsrisiko modellen

Revisionsrisikoen er det første grundlæggende begreb i revisionsprocessen og anvendes i standarderne som et værktøj til udarbejdelsen af revisionsplanlægning og er derfor afgørende for omfanget af handlinger, der skal udføres i forbindelse med revisionen.

Modellen er et redskab, der beskriver den risiko, der er, for at revisor afgiver en ikke-modificeret revisionspåtegning på et regnskab, der indeholder væsentlig fejlinformation.

Revisionsrisikomodellen er altså et afgørende værktøj i revisionen og dens udførelse. Det er således interessant, om dens parametre er anderledes i revisionen af mindre virksomheder end ved større virksomheder. For at finde frem til dette, beskrives først grundlaget for modellen, samt dens parametre og deres betydning for revisionen. Herefter analyseres modellens anvendelse i mindre virksomheder.

Teorien om risikomodellen

Modellen angiver risikoen for en ikke-korrekt påtegning på et regnskab og forklarer de parametre, der har indflydelse på denne risiko.

Revisor bør planlægge sin revision, således, at risikoen nedbringes til et acceptabelt niveau. Modellen hjælper med at planlægge omfanget af de handlinger, der skal nedbringe risikoen.

Revisionsrisikomodellen udtrykkes i følgende formel:

$$RR = IR \times KR \times OR$$

Formlen viser, at der er tre parametre, der beskriver de risikotyper, der kan indgå i revisionsrisikoen.

De fire parametre i formelen beskrives her:

RR: Revisionsrisikoen angiver risikoen for, at revisor afgiver en revisionspåtegning (Eilifsen et al., 2010, Kap 3) uden forbehold på et regnskab, der indeholder væsentlige fejl. Denne er derfor en funktion af de enkelte parametre for risikoen, der er forbundet med revision.

På baggrund af de fundne risici i de enkelte parametre udarbejder revisoren en plan for de revisionshandlinger, som skal vurdere risikoen for væsentlig fejlinformation og begrænse opdagelsesrisikoen.

IR: Iboende risiko er betegnelsen for den risiko, der altid må antages at være i regnskabspost eller transaktionstype uafhængigt af de eventuelle interne kontrolforanstaltninger i den pågældende virksomhed. Den iboende risiko fastlægges ud fra arten, mængden og kompleksiteten af de enkelte regnskabsposter. Det er især posterne varebeholdning, tilgodehavende og anlægsaktiver, der kan indeholde væsentlige fejl i form af iboende risiko.

KR: kontrolrisiko dækker over risikoen for at fejl ikke findes eller rettes af de interne kontrolsystemer i virksomheden.

Kontrolrisikoen afhænger af mængden af interne kontroller, der er i virksomheden. Det er risikoen for, at fejl og besvigelser ikke bliver forebygget eller opdaget og rettet af de interne kontroller. Der vil altid være kontrolrisiko tilstede, fordi det er umuligt at have interne kontroller for alle transaktioner og oplysninger i regnskabet på grund af den iboende risiko.

Den iboende risiko og kontrolrisikoen er uafhængig af revisionen og vil altid være til stede i forskellig omfang (Eilifsen et al., 2010, kap. 3). Disse risici er et produkt af virksomheden og dens omgivelser. Revisor har derfor begrænset indvirkning på denne risiko, men kan debattere muligheden for at nedbringe dem fremover med virksomhedens ledelse.

Standarderne referer også til, at kombinationen af IR og KR udgør en væsentlig fejlinformation. Denne risiko kaldes af nogen også klientrisikoen, fordi den tager afsæt i beslutningerne truffet af de interne interessenter (ud fra koalitionsmodellen) i virksomheden. De kan påvirke de økonomiske beslutninger og brugen af interne kontroller i virksomheden.

OR: opdagelsesrisikoen er den risiko, der kan være, for at revisor ikke ved sin analytiske og/eller substansrevision opdager de væsentlige fejl, der kunne være.

Risikoen vil aldrig kunne blive 0, da det vil blive for dyrt og for omstændeligt, hvis revisor skulle gennemgå samtlige poster og oplysninger i regnskabet.

Revisor kan udføre handlinger, for at afdække opdagelsesrisikoen, i form af:

- Test af kontroller
- Substanshandlinger
 - Test af detaljer
 - Analytiske handlinger

$$OR = \frac{RR}{IR \times KR}$$

OR angiver således omfanget af revisionshandling i forbindelse med revisoren.

Ud fra ovenstående kan revisor kun direkte påvirke OR, idet denne risiko kan reduceres ud fra revisorens handlinger.

Indirekte kan revisor få indflydelse på kontrolrisikoen ved at påvirke ledelsen til at indføre de interne kontroller, der kan være med til at mindske risikoen fremadrettet.

I forbindelse med en revision er det revisors opgave, at planlægge og udføre revisionen ud fra sin professionelle dømmekraft, således at revisionens risiko reduceres til det acceptable niveau.

Anvendelsen af modellen sker således ikke på grundlag af en endelig beregning, men en vurdering af revisor. Revisionsrisikomodellen skal ikke sikre, at risikoen afdækkes 100 %, da dette må antages at kræve kæmpe mængder af ressourcer, hvilket ikke vil være økonomisk effektivt i forhold til værdien af informationen.

Formålet med modellen er, at man opnår den tilstrækkelige sikkerhed, for at fejlrisikoen er på et acceptabelt lavt niveau. Hvordan dette niveau opnås afhænger først og fremmest af den iboende risiko, som det ikke er muligt for revisor at påvirke. Herefter tages højde for de interne kontroller virksomheden selv udfører og den sikkerhed revisor vurderer, at dette giver i forhold til risikoen for afdækning af fejl.

Den sidste faktor opdagelsesrisikoen er altså en faktor revisor kan afdække uden at være afhængig af virksomhedens kontroller reduceres. Denne risiko kan, som tidligere nævnt, afdækkes ved substans og analytisk revision. Det er op til den enkelte revisor, hvordan man optimalt opnår den sikkerhed og herved niveau af risiko. Dette gør revisor ud fra standarderne og den erfaring revisor må antages at have opnået.

ISA'ernes fremgangsmåde betegnes som den risikobaserede præstation i teori. Denne tilgang medfører derfor, at der ikke opnås 100 % sikkerhed for regnskabet. Revisor kender ikke alle poster i regnskabet og kan derfor ikke give 100 % sikkerhed for, at der ikke er poster med væsentlige fejl.

Revisor baserer ofte også en del af sin revision på de interne kontroller i virksomheden, hvilket gør, at der ikke kan gives 100 % sikkerhed for, at disse poster ikke indeholder fejlinformation.

I tilfælde af, at virksomheden ingen eller få interne kontroller har, medfører det, i forhold til modellen, at de øvrige faktorer forøges, for at opnå den ønskede sikkerhed. Revisor kan kun påvirke den ene faktor og derfor må udførelsen af substanshandlinger øges i de tilfælde, hvor der ikke er interne kontroller eller antallet er begrænset. Omvendt vil mange og gode interne kontroller reducere opdagelsesrisiko.

Derfor benyttes denne illustration til at beskrive sammenhængen mellem faktorerne.

Af ovenstående forklaring fremgår det, at $IR \times KR$ er udtryk for den væsentlige risiko og at der er sammenhæng mellem disse to parametre.

$$RR = IR \times KR \times OR$$

Væsentlig risiko

Parameternes sammenhæng illustreres her ved at anvende et tal eksempel:

Eksempel 1

I det første eksempel indsættes vurderingen, at alle parametrene udgør samme risiko her illustreret ved 2.

$$8 = 2 \times 2 \times 2$$

Eksempel 2

Forøges den væsentlige risiko, altså produktet af $IR \times KR$, fx fra 4 til 7 medfører det følgende:

$$8 = 7 \times OR$$
$$OR = \frac{8}{7} \Rightarrow OR \approx 1,14$$

Opdagelsesrisikoen reduceres nu, fordi kontrolrisikoen er øget. Der kræves således flere substanshandlinger i revisionsplanlægningen, for at afdække denne risiko i forhold til det første eksempel. De interne kontroller i dette eksempel reduceres altså i forhold til det foregående eksempel, hvorfor risikoen øges.

Eksempel 3

Dette eksempel er modsat eksempel 2. Her er $IR \times KR$ reduceret, fordi der er et øget antal af interne kontroller i forhold til eksempel 1. Dette medfører, at der accepteres en højere opdagelsesrisiko og derfor kan andelen af substanshandlinger reduceres i forhold til eksempel 2.

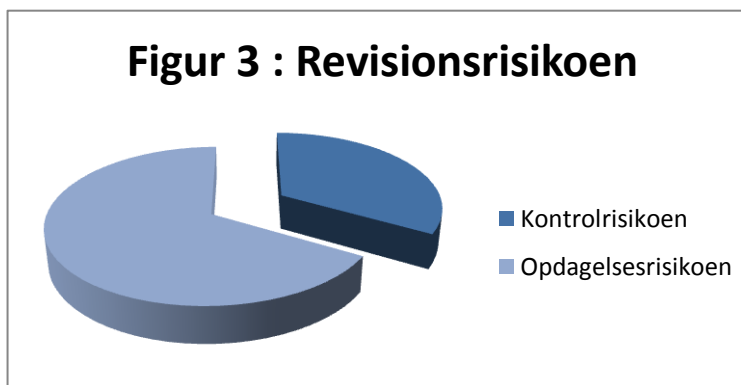
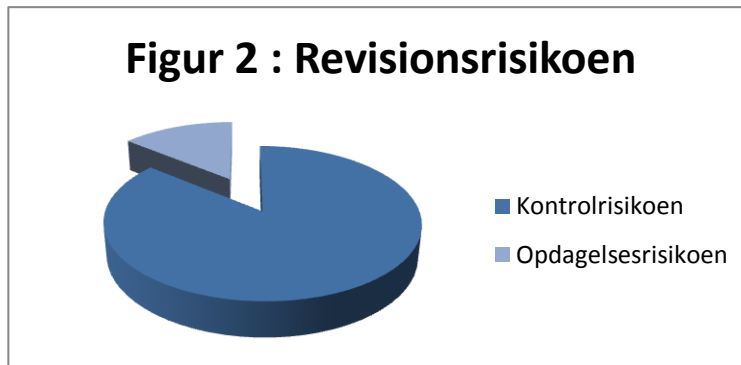
$$8 = 3 \times OR$$
$$OR = \frac{8}{3} \Rightarrow OR \approx 2,67$$

Fra eksemplerne kan det derfor udledes, at der er følgende sammenhæng mellem parametrene.

$$\uparrow (IR \times KR) \Rightarrow \downarrow OR \quad \text{og} \quad \downarrow (IR \times KR) \Rightarrow \uparrow OR$$

Det betyder, at den accepterede revisionsrisiko illustreret af figur 2 og figur 3 som den samlede cirkel, udgøres af den væsentlige risiko (iboende- og kontrolrisiko) og opdagelsesrisikoen.

Figureerne til højre skal illustrere sammenhængen mellem parametrene. I figur 3 er det den væsentlige risiko, der er størst og omvendt i figur 2, hvilket har betydning af opdagelsesrisikoen.

Der bør derfor udføres nogle handlinger, for at mindske risikoen.

Disse handlinger kan fx være:

- forespørgsler til den daglige ledelse, relevante medarbejdere i den interne revisionsfunktion (hvis en sådan eksisterer) og andre i virksomheden, der, efter revisors vurdering, kan have oplysninger, der kan bidrage til at identificere risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser eller fejl
- analytiske handlinger
- observation og inspektion

For at kunne udføre de ovenstående handlinger kræves det, at man har et vist kendskab til virksomheden og dens omgivelser.

Dette kan omfatte en vurdering af punkter, der kan bidrage til en bedre forståelse for den risiko virksomheden kan have.

Følgende punkter bør vurderes:

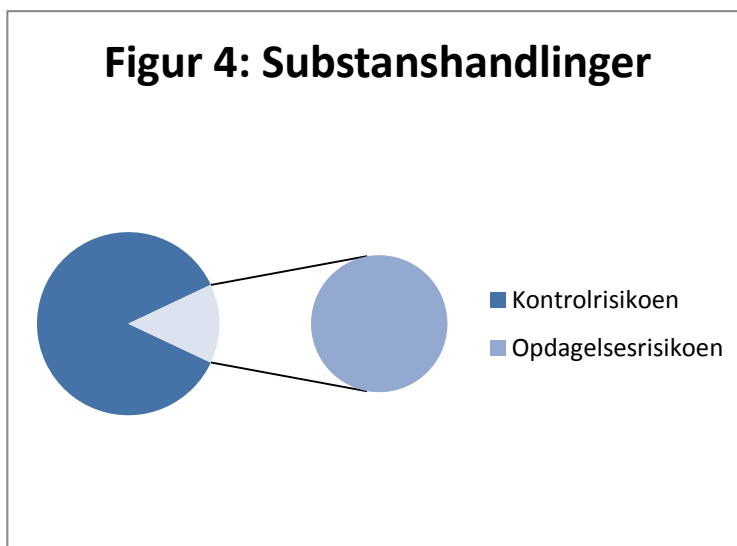
- Branchesituationen (En nedgang i branchen kan være med til at øge risiko i virksomheden). Dette er en ekstern påvirkning som virksomheden kan have svært ved at påvirke og som ofte kræver store omvæltninger for virksomheden fx at retænke dens produkt/ydelse, hvilket kræver et stort økonomisk sats for virksomheden, eller den kan blive på markedet, men forvente en nedgang i omsætningen/indtjening. En vurdering af dette bør inddrages i risikovurderingen af virksomheden.,
- Produktet (Er der risiko for, at produktet kan være i vanskeligheder)
- Regnskabspraksis (Kompleks – ugennemskueligt, at det er svært at vurdere regnskabsposternes indhold og om det giver et reelt billede af virksomheden).
- Kontrollerne i forbindelse med ind- og udbetalinger. (Hvordan håndterer virksomheden deres debitorer og kreditorer, hvad er risikoen for, at det ikke er de rigtige, der er med i opgørelserne, hvad er risikoen for, at det ikke er det rigtige beløb mv.).

Faktorerne i forhold til mindre virksomheder

Revisionsrisikomodelen anvendes, som beskrevet, i forbindelse med udarbejdelsen af revisionsplanlægningen. I mindre virksomheder ses det ofte, at der ikke er det samme omfang af interne kontroller som i større virksomheder. En betragtning, som også bliver beskrevet i standardernes vejledninger til revision i mindre virksomheder.

Er der ingen eller et begrænset antal af interne kontroller, sådan som det ofte ses i mindre virksomheder, vil det medføre, at risikoen for den væsentlige risiko stiger, sådan som det er illustreret nedenfor. Det betyder, at opdagelsesrisikoen skal mindskes og derfor må revisor udføre handlinger for at afdække og reducere denne risiko.

Dette forhold er illustreret i figur 4 til højre. Den første cirkel illustrerer revisionsrisikoen opdelt i de to typer risici. Den anden cirkel skal angive, hvordan substanshandlingerne afdækker opdagelsesrisikoen.

Ud fra ovenstående vil det alt andet lige medføre, at man i mindre virksomheder er nødsaget til at udføre flere substansrevisionshandlinger for at opnå den ønskede revisionsrisiko.

Substanshandlingerne kan, som tidligere nævnt, udføres på to forskellige måder, nemlig analytisk og detailrevision. Den øgede andel af substanshandlinger i mindre virksomheder har derfor betydning for revisionsplanlægningen og indhentningen af revisionsbeviser.

Denne udfordring, med øget iboende risiko i mindre virksomheder, bliver af Torben Haaning (Haaning, 2013) ofte skabt, fordi virksomheder er enkeltmandsejede. Torben Haaning siger, at den iboende risiko ”*ofte vil være afhængig af enkeltpersoner, forenkede forretningsgange og enkeltbegivenheder i markedet eller hos samhandelspartnere*” (Haaning, 2013) i mindre virksomheder.

I et foredrag afholdt af FSR fremgår det, at de mener, at modellen er relevant i forhold til revision af mindre virksomheder, da den giver et teoretisk perspektiv på, hvordan man bør vurdere de beviser, som bør indhentes i forbindelse med revisionen (FSR, Internationale standarder og SMV – hvorfor nu det?)

Ulemper ved modellen

Modellen har begrænsninger og derfor skal den også kun ses som et redskab til planlægningen af revisionen, sådan som det også fremgår af standarderne (Eilifsen et al., 2000).

Begrænsningerne i modellen bør vurderes af revisor når revisionsplanlægning laves og/eller i afslutningen af revisionen, idet niveauet, der er opnået, kan være højere eller lavere end beregnet ud fra modellen. Dette kan opstå, fordi revisor har vurderet risikoen højere eller lavere end det faktiske niveau.

Det er alene den pågældende revisors erfaring og vurderinger, som lægger til grund for bestemmelse af værdien af parametrene. Revisorens erfaring og vurdering er derfor afgørende for planlægning og udførelsen af revisionen.

Det er derfor væsentligt, at overvejelserne, om den første vurdering af parametrene, også sikres igennem revisionen, samt i den afsluttende fase, for at sikre, at der opnås den ønskede sikkerhed.

Ulempen ved modellen er således, at den ikke kan anvendes som et konkret måleværktøj og kan anvendes til at sikre revisorers overvejelser ved planlægning og udførelse af revisionen.

2.2.2 Udarbejdelse af standarderne

Standarder skaber på denne baggrund grundlaget for, hvordan denne sikkerhed opnås og har betydning for det endelige produkt = revisionspåtegningens udformning og værdigrundlag. Det findes derfor interessant, at se nærmere på udformningen og formålet, som ligger til grund for standarderne.

De internationale revisionsstandarder bliver udarbejdet af International Auditing and Assurance Standard Board (IAASB). IAASB er et uafhængigt udvalg i International Federation of Accountants (IFAC), der er den internationale forening for revisorer.

IFAC har 175 medlemmer fordelt i 130 lande. De repræsenterer næsten 3 millioner revisorer på verdensplan (Ifac, 2016), hvilket gør dem til den største forening for revisorer. IFAC har det overordnede formål, at tilgodese offentlighedens interesser, samt globalt at styrke regnskabsarbejdet. Det ønskes, at standarderne skal være af et højt fagligt niveau og at de skal være ensartede internationalt. (IFAC, Internationale standarder 2011). IAASB's medlemmer anbefales af IFAC. Anbefalingerne af medlemmer til udvalget godkendes af Public Interest Oversight Board (PIOB). PIOB er et udvalg, som blev oprettet i 2005 og som skal sikre, at IFAC handler i tråd med offentlighedens interesser på alle områder.

Medlemmerne af IAASB skal udarbejde og sikre, at standarderne er udformet på en sådan måde, at de tilgodeser interessen hos offentligheden og revisorstanden som helhed. De er forpligtet til at udvikle standarderne således, at de kan anvendes på verdensplan.

Herudover har IFAC en kontrolenhed FOF, der er en uafhængig kontrolgruppe bestående af repræsentanter for de største internationale revisionsvirksomheder (IFAC, 2016). De skal sikre at udarbejdelsen af standarderne sker på en sådan måde, at der sikres konsistens og høj kvalitet i standarderne indenfor både finansiell rapportering og revision.

FEE er den europæiske forening for revisorer og de samarbejder med IFAC for at sikre, at standarderne og deres udarbejdelse er i tråd med de direktiver, som er vedtaget i EU.

Som det senere bliver beskrevet, er de internationale standarder ikke udarbejdet således, at de overholder de nationale love. Det er derfor op til det enkelte land at sikre, at eventuelle reguleringer medfører, at standarderne overholder den gældende lovgivning. Ændringerne må dog ikke ændre standarderne markant, da de så ikke vil være ens internationalt. I Danmark er det Revisionsteknisk udvalg, som står for oversættelsen af ISA'erne til dansk. Revisionsteknisk udvalg er et udvalg under FSR (FSR, PowerPoint Internationale standarder og SMV – hvorfor nu det?).

Der er således mange udvalg og herved, som skal sikre, at standarderne udarbejdes bedst muligt. De mange "kontrolenheder" har alle deres egne forskellige målsætninger, de skal tilgodese. Det må derfor antages, at de mange interessenter sikrer, at standarderne ikke tvistes i en bestemt retning, fx at være mere fordelagtige i revisionen af en type eller størrelse virksomheder end andre. Et faktum er, at de største

revisionsvirksomheder har medlemmer siddende i de enkelte udvalg. De største revisionsvirksomheder har mulighed for at afsætte ressourcer til dette, hvilket må antages at være næsten umuligt i mindre revisionsvirksomheder. De store revisionsvirksomheder har et bredt kundeportefølje og de må således anses for at tilgodese alle klienters behov. En udfordring kan midlertidigt opstå, da de repræsenterer en bestemt arbejdsproces i de store revisionsvirksomheder, der kan være anderledes fra mindre revisionsvirksomheder.

2.2.3 Standardernes historie i Danmark

Revisionsstandardernes historie i Danmark starter tilbage i 1978, hvor man for første gang indfører revisionsvejledningerne som de grundlæggende revisionsprincipper i forbindelse med revision af aktie- og anpartsselskaber. Disse vejledninger blev udarbejdet af FSR's Revisionstekniske Udvalg (REVU), der efter en høring om vejledningerne også stod for udsendelsen af disse. Revisionsvejledningerne blev anvendt i forbindelse med revisionens udførelse frem til 2002.

I 2002 indførte man i Danmark revisionsstandarderne, der var i overensstemmelse med IFAC standarder på alle områder indenfor erklæringer. IFAC standarderne blev oversat til dansk og implementeret med få tilpasninger til den danske lovgivning.

I de efterfølgende år har IFAC opdateret alle revisionsstandarderne og disse blev udsendt i 2009. I Danmark blev de først oversat til dansk og herefter godkendt af EU til anvendelse i 2010 i Danmark.

I dag bliver standarderne implementeret i Danmark efter, de af IFAC, fastsatte anvisninger, men med FSR's revisionstekniske udvalgs kontrol. Inden oversættelserne af ISA'erne godkendes til anvendelse, sendes de til høringssvar hos FSR's medlemmer og interessenter (FSR faglig nyheder, God revisorskik - Vejledninger og standarder om revisors opgaver 1978 til 20xx, 2014).

De internationale standarder udgør på denne baggrund en stor andel af arbejdet ved afgivelsen af en erklæring med sikkerhed.

I Danmark har vi desuden revisorloven (RL), der regulerer betingelserne for revisorerne. I denne er det påpeget i RL § 16 at revisorer skal udføre opgaverne med nøjagtighed og hurtighed. Den betragtning skal derfor også gøres i forbindelse med udarbejdelse af revisionsplanen.

Den tilsynsførende myndighed af revisorer er i Danmark Revisortilsynet. De skal kontrollere, at revisorer og revisionsvirksomheder overholder de gældende standarder og love. Tilsynet består af ni medlemmer, hvor fire er revisorer: To registrerede og to statsautoriserede revisorer. Herudover består tilsynet af fire repræsentanter for regnskabsbrugere og en formand (Erhvervsstyrelsen, 2016)

Erhvervsstyrelsen udpeger medlemmerne, men ellers fungerer tilsynet som et uafhængigt organ.

Revisortilsynet udpeger hvert år et antal personer til kvalitetskontrollanter, der skal udføre en kvalitetskontrol (Erhvervsstyrelsen, 2016). Kvalitetskontrollen kontrollerer at revisorer og revisionsvirksomheder har overholdt love og standarderne.

Revisortilsynet har således stor betydning for, hvordan standarderne (ISA'erne) anvendes i praksis. De vurderer nemlig, om revisor har anvendt standarderne (ISA'erne) korrekt. Der er i 2015 igangsat forslag til at modernisere kvalitetskontrollen. Det er nemlig konstateret, at kvalitetskontrollen indtil videre har haft et unødvendigt fokus på mindre forhold, samt fejl og mangler. (FSR, 2015). I stedet ønskes, at

kvalitetskontrollen taget en mere risiko-baseret tilgang, for at finde de værste fejl og mangler. Der ønskes især fokus på det, der har betydning for interessenterne af regnskabet.

Fremadrettet ønskes det således, at kvalitetskontrollen tager hensyn til interessenterne af regnskabet og at de i højere grad fokuserer på de væsentlige fejl (FSR, 2015).

2.3.4 Formålet med standarderne

De internationale standarder har til formål at sikre en ensartet kvalitet af erklæringer internationalt. Dette skal give regnskabsbrugerne overbevisning om regnskabets korrekthed (høj grad af sikkerhed) over hele verden og på denne måde ønskes det at regnskaberne kan anvendes som vurderingsinstrument på tværs af landegrænser.

Standarderne skal ikke ses som en tjekliste, som gør, at revisor kan give regnskabet 100 % sikkerhed, hvilket, fejlagtigt, ofte er en almindelig betragtning hos regnskabsbrugerne.

Det ønskes med revisionsstandarderne, at revisor opnår en høj grad af sikkerhed til anvendelse for regnskabsbrugeren. Revisionspåtegningen skal give regnskabet denne sikkerhed, således at regnskabets interessenter kan tillægge regnskabet værdi og kvalitet.

Standarderne kan altså ikke alene give høj grad af sikkerhed uden forudsætning af anvendelse af revisors professionelle dømmekraft, viden, uddannelse og erfaring (FSR, faglig nyheder: FEE udgiver notat om revision af årsregnskaber, 2008).

Tidligere medlem af IAASB og REVU mener ikke, at det er intentionen, at standarderne er specielt tilpasset en bestemt størrelse virksomheder (Hansen, Artikel revision og regnskab revision kontra review, 2006). Han mener, at årsagen til, at standarderne vurderes ikke at være velegnede til revision af mindre virksomheder, skyldes manglende kendskab hos revisorerne til standarderne og deres anvendelses muligheder.

Jan Bo Hansen understreger i artiklen, at standarderne ikke skal anvendes til en slavisk gennemgang, men kun anvendes, hvor de er relevante. Han påpeger, at udfordringen ofte er, at mange revisorer glemmer at tænke sig om og kun bruger de relevante standarder i den situation, hvor de vurderes anvendelig for opnåelse af sikkerhed.

Anvendes standarderne i den mening, de er udformet, mener han, at man vil finde standarderne ligeså anvendelige i mindre virksomheder som i store. Han understreger desuden, at EU mfl. har udgangspunktet, at revisionen skal være ens for alle virksomhedstyper. Selvom hans udtalelser er 10 år gamle, mener jeg fortsat, at de er relevante i diskussionen om anvendeligheden.

Torben Haaning har skrevet den oprindelige artikel som Jan Bo Hansen tager udgangspunkt i. Torben mener, modsat Jan B. Hansen, at *”standarderne skyder gråspurve med kanoner”* i forbindelse med revisionen af mindre virksomheder (Haaning, 2013). Han begrundet dette udsagn med, at standarderne indleder med de handlinger, der bør udføres for store virksomheder og afslutningsvis beskriver de handlinger, der kan undlades ved mindre virksomheder. Torben Haaning mener, at man burde tage et andet udgangspunkt i standarderne og starte med kravene i mindre virksomheder og herefter øge beskrivelsen med kravene til store virksomheder (Haaning, 2013).

Begge argumenter giver indblik i de fortolkninger, der kan opstå af standarderne og afhænger af hvilket syn man mener, standarderne bør tage afsæt fra.

Umiddelbart virker begge intentioner til at nå til det samme mål for kvaliteten og sikkerheden af revisionen. Det afhænger i sidste ende af brugeren - revisoren - af standarderne. Ud fra udsagnet fra Jan B. Hansen kunne man fortolke, at revisorerne ikke har godt nok kendskab til standarderne og deres anvendelse.

Det virker til, at det er forståelsen for anvendelse af standarderne, der kunne medvirke til en bedre revision af mindre virksomheder, sådan som standarderne er udarbejdet i dag.

Det er nok ikke tænkeligt, at man vil ændre ”opsætningen” af standarderne, der også i dag tager udgangspunkt i revisionen af store virksomheder og herefter nævner undtagelsesmulighederne i forbindelse med revisionen af mindre virksomheder.

2.3.5 Undtagelserne i standarderne

Standarderne har som udgangspunkt til formål at kunne anvendes ved revisionen af alle virksomhedsstørrelser, som angivet i ovenstående.

Offentlighedens interesse for mindre virksomheder har man dog erkendt, ikke er den samme som i de store virksomheder. Desuden anerkender man, at det ikke er de samme forudsætninger, der er gældende for revisorer i mindre virksomheder som i store. Derfor har man også indarbejdet såkaldte ”*Særlige overvejelser vedrørende mindre virksomheder*” i de standarder, hvor man har vurderet, at der var særlig betragtning for mindre virksomheder. Disse vejledninger, også kaldt undtagelser, skal sikre, at revisor trods andre forudsætninger kan opnå samme sikkerhed for regnskabet. Der er i disse vejledninger beskrevet, hvilke faktorer revisorer bør være ekstra opmærksomme på ved revision af mindre virksomheder. Herudover angiver vejledningerne nogle konkrete handlinger, der kan anvendes fremfor dem, der normalt indhentes.

Der er her kort opridset nogle af de overvejelser, der er indarbejdet i standarderne:

ISA 210 revisionsopgavens vilkår

Det nævnes her i punkt A20, at man bør overveje, om der i aftalen om revisionsopgavens vilkår bør nævnes, at når tredje mand udarbejder regnskabet, er det forsat ledelsens ansvar, at de regnskabsmæssige begrebsrammer overholdes. Dette kan tilføjes således, at der ikke opstår misforståelser om ansvarsfordelingen af regnskabet.

ISA 230 revisors dokumentation

Dokumentationen er generelt mindre omfattende ved mindre virksomheder. Hvor det er den opgaveansvarlige, der selv står for udførelsen af hele revisionsarbejdet kan der allerede her spares på dokumentationen, idet man ikke dokumenterer opgavetemaets arbejde, herunder de drøftelser og tilsyn opgaveteamet har udført. Uafhængigt af dette fremgår det af punkt A16, at revisor fortsat skal overholde de overordnede krav om revisionsdokumentation.

ISA 240 Revisors ansvar vedrørende besvigelser

Den daglige ledelse kan have et fokus på vurderingen af risiciene for medarbejdernes besvigelser og misbrug, hvilket fremgår af punkt A13.

Indgår alle i den øverste ledelse i den daglige drift, hvilket kan være tilfældet i mindre virksomheder, specielt hvor det er en enejer, der driver virksomheden, fremgår det af A21, at revisor normalt ikke bør udføre handlinger, fordi der ikke er en tilsynsfunktion, der adskiller sig fra den daglige ledelse.

Der er typisk for mindre virksomheder, som det fremgår af A27, ikke skriftlige adfærdskodeks, men der udvikles en kultur i virksomheden. Det kan dog ikke udledes, at

fordi der kun er en enkelt person i ledelsen, vil der være et svigt i forhold til at præcisere de interne kontroller og processen for regnskabsaflæggelsen.

Ledelsens godkendelse kan i nogle virksomheder kompensere for i øvrigt svage kontroller og desuden mindske risikoen for besvigelser fra medarbejdere. Det kan dog svække de interne kontroller, da ledelsen let kan tilsidesætte disse, hvilket revisor derfor bør være opmærksom på.

ISA 260 Kommunikation med den øverste ledelse

Ved kommunikation med ledelsen i mindre virksomheder fremgår det af A31, at revisor kan kommunikere på en mindre struktureret måde med ledelsen.

ISA 265 Omhandler manglende interne kontroller og kommunikation med ledelsen om disse.

Det fremgår af A3, at på trods af, at kontrolaktiviteterne ofte er de samme i alle størrelser virksomheder, så kan der i mindre virksomheder være grundlag for, at visse kontrolaktiviteter ikke er nødvendige, fordi der udføres kontrol af den daglige ledelse. Det nævnes, at det ofte alene er den daglige ledelse, som har bemyndigelse til godkendelse af økonomiske beslutninger i virksomheden, hvorfor en kontrol af disse aktiviteter kan være minimal.

Her medtager man den betragtning, at der i mindre virksomheder ofte er et relativt lille antal ansatte og at ejeren ofte er en del af den daglige ledelse, hvorfor denne har interesse i selv at kontrollere.

Denne betragtning gøres også gældende i punkt A4, hvor det fremgår, at funktionsadskillelse ofte ikke er mulig på grund af det begrænsede antal ansatte. Desuden kan der lægges vægt på, at hvis ejerleder er en del af den daglige ledelse, vil dette højne niveauet af tilsyn og dette kan derfor afvejes med muligheden for funktionsadskillelse og hermed kontrollerne.

På denne baggrund tages der hensyn til den problematik, som kan opstå i mindre virksomheder på grund af antallet af ansatte.

ISA 300 omhandler planlægningen af revisionen af regnskaber.

Der lægges her vægt på opgaveteamets størrelse i punkt A11. Det er her anført, at man ofte ser, at revisorerne er alene om opgaven, eller i de fleste tilfælde kun har en medhjælper. Dette har betydning for teamets kommunikation, som det står beskrevet i standarden. Den overordnede revisionsstrategi er derfor mindre kompleks og tidskrævende. Det afhænger selvfølgelig af virksomhedens størrelse, men der er mulighed for, at planlægningen udformes som et kortfattet notat, der er udarbejdet, ved afslutningen af forrige revision, på baggrund af

arbejdspapirerne, hvis disse indeholder informationer, der er opdateret med udgangspunkt i overvejelserne drøftet med ejerlederen.

Hvis udførelsen af revisionen sker af en revisor, der samtidigt er den opgaveansvarlige partner. Så er instruktionen og tilsynet med opgaveteamet ikke nødvendig, fordi partneren her udfører alle opgaverne selv. En udfordring, som man bør være opmærksom på, hvis der ikke er et opgaveteam, da det så kan være svært for den pågældende at opnå et objektivt syn på foretaget skøn, hvilket er beskrevet i punkt A15.

Det anbefales derfor, at man i komplekse og ualmindelige forhold får bistand fra en anden revisor, for at opnå en sekundær vurdering.

I mindre virksomheder er der, som tidligere beskrevet, ofte få kontrolaktiviteter, hvilket man også forsøger at tage hensyn til i ISA'erne. I forbindelsen med revisionsstrategien kan disse dokumenteres med et kortfattet notat, sammen med dette og i overensstemmelse med risikovurderingen af den pågældende virksomhed kan revisionsplanen udformes via et standardprogram eller tjeklister. Det er dog en forudsætning, at der kun findes få kontrolaktiviteter jf. punkt A19.

ISA 315 Identifikation og vurdering af risici for væsentlig fejlinformation igennem forståelse af virksomheden og dens omgivelser.

I mindre virksomheder er der ofte ikke mulighed for at indhente informationen på kortere basis til anvendelse som grundlag for analytiske handlinger.

Selvom det kun er muligt at udføre begrænsede analytiske handlinger, kan dette være nødvendigt i forbindelse med revisionen og planlægning af denne. Disse handlinger kan ske på et tidligt udkast af regnskabet, for at identificere og vurdere risikoen for væsentlig fejlinformation, fremgår det af A17.

Af punkt A23 fremgår det, at hvis en revisor selv har udført revisionen, hvilket ofte kan være tilfældet i revision af mindre virksomheder, er denne selv ansvarlig for overvejelserne om væsentlig fejlinformation i regnskabet som følge af besvigelser eller fejl.

De regnskabsmæssige præstationer for virksomheden kan være svære at gennemgå og måle, fordi de ingen processer har for dette. Ved at spørge ledelsen, kan man ofte afsløre, om de har blind tillid til de anvendte nøgletal ud for vurderingen af præstationen og deres reaktion. Giver forespørgslen anledning til at forudsætte manglende måling eller gennemgang, kan dette øge risikoen for fejlinformation ifølge A48.

I A56 indgår betragtningen om, at antallet af ansatte ofte giver udfordringer med funktionsadskillelse. Omvendt ser man det som en fordel, at ejeren kan føre et mere effektivt

opsyn med virksomheden. Hvilke ofte vil kunne kompensere for de manglende muligheder for funktionsadskillelse. Betragtningen om, at ejerlederen har større mulighed for at tilsidesætte kontroller, fremgår af A57. Det skyldes, at kontrolsystemerne er mindre strukturerede. Derfor må revisor tage højde for dette ved vurderingen af risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser.

Dette leder frem til A84's beskrivelse af kontrolmiljøet, som er anderledes i mindre virksomheder.

Dokumentationen for kontrolmiljøet er nødvendigvis ikke dokumenteret, men kan alligevel være effektiv i den uformelle kommunikation, der sker mellem ledelsen og medarbejderne. Holdningen, opmærksomheden og handlingerne fra ledelsen har derfor stor betydning for revisionen i form af forståelsen for kontrolmiljøet.

Kontrolaktiviteterne som vedrører transaktionskæderne for omsætning, indkøb og personaleomkostninger er tit de vigtigste og mest relevante i forbindelse med revisionen fremgår det af **A102**.

Overvågningen af kontrollerne fra den daglige ledelse sker ofte, fordi disse er en del af driften. På denne måde fremgår det af A108 at man derfor ofte kan identificere afvigelser af betydning i forhold til forventninger og unøjagtigheder i de finansielle datasæt, hvilket ofte vil medføre ændring i kontrollerne.

ISA 320 væsentligheden ved revisionen

Af punkt A8 fremgår det, at man skal være opmærksom på, at hvis overskuddet fra de aktiviteter, der er fortsættende er lave før skat, så kan det være relevant at udføre en benchmark analyse for overskud før vederlag og skat. Det kan især være relevant, hvis virksomheden er ejerledet og ejeren modtager vederlag som størstedelen af overskuddet fra virksomheden.

Når en virksomheds overskud før skat fra fortsættende aktiviteter konsekvent er lavt, hvilket kan være tilfældet i en ejerledet virksomhed,

ISA 330 vurdering af risici

Denne ISA omhandler risikoparametrene fra risikomodellen. Her beskriver man den ofte opstående udfordring om mindre virksomheders manglende eller begrænsede kontrolaktiviteter.

Det nævnes, i A18, at disse kontroller ofte, hvis de er tilstede, er svære at finde. Det nævnes derfor, at man med økonomisk fordel kan udføre andre handlinger i form af substanshandlinger til afdækning af risikoen.

Det anføres også, at man på baggrund af de manglende kontroller i få tilfælde vil opleve, at det ikke er muligt at opnå tilstrækkeligt revisionsbevis.

ISA 540 regnskabsmæssige skøn og skøn over dagsværdien.

I denne standard bliver der argumenteret for, at opnåelse af forståelse, af den mindre virksomhed og dens forretningsaktiviteter, ofte er lettere og at transaktionen i sådanne virksomheder ofte er mindre komplekse. Desuden argumenteres det, at der tit er en person, der vurderer behovet for udførelsen af et regnskabsmæssigt skøn og at revisor derfor bør målrette sine forespørgsler mod dette, hvilket er beskrevet i A21.

Denne argumentation er videre argumenteret i punkt A30, hvor det vurderes, at ejerlederen ofte selv kan udarbejde det punkttestimat, der skal udarbejdes. Det nævnes dog, at der kan være tilfælde, hvor det er nødvendigt at indhente en ekspert. Det anbefales derfor, at man tidligt i forløbet diskuterer arten af de regnskabsmæssige skøn med ejerlederen, for at kunne anvende en ekspert, hvor det er nødvendigt.

En gennemgang af begivenheder mellem balancedagen og erklæringen kan, for regnskabsmæssige skøn, der ikke er til dagsværdi, være effektiv en reaktion især for ejerledede virksomheder uden kontrolprocedurer fremgår det af A67.

Det antages, at de regnskabsmæssige skøn ofte vil være mindre strukturerede end i større virksomheder, fremgår det af punkt A70. Det ses ofte, at ejerledede virksomheder ikke har regnskabsprocedurer, materialer eller nedskrevne politikker for indregning. Dette betyder dog ikke, at revision ikke kan få den daglige ledelse til at skabe et grundlag således, at det er muligt at teste de indregnede skøn.

Desuden vurderes det ofte i mindre virksomheder, at kontrollerne ikke er nødvendige, da den daglige ledelse er aktiv i regnskabsaflæggelsen. Af punkt A86 fremgår det derfor, at det ikke er muligt at identificere kontrollerne, hvorfor revisor må udfører andre handlinger.

I mindre virksomheder er det muligt at anvende enkelte midler til vurderingen af den skønsmæssige usikkerhed. Ud over den dokumentation, der er tilgængelig, kan revisor også opnå revisionsbevis ved at spørge ind til den daglige ledelses forudsætninger og udfald for ledelsens overvejelser for indregningen. Dette fremkommer af A106. Det kan være, at den daglige ledelse ikke er kompetent til at se alternativer til udfaldet eller hvordan de kan håndtere usikkerheden ved skøn. Revisor kan derfor redegøre for processen og de metoder,

som kan anvendes. Det påpeges, at det dog fortsat er den daglige ledelse, der er ansvarlig for udarbejdelse af regnskabet.

Generelt skal revisor ikke afskrive forudsætningerne, hvis der ikke forelægger faste processer for den daglige ledelses strategiske analyse og risikostyring. Revisor kan ved drøftelser med ledelsen sammenholdt med øvrige revisionshandlinger opnå tilstrækkelighed og egnet revisionsbevis hvilket bliver nævnt i punkt A108.

ISA 550 det overordnede mål for revisor og revisionens gennemførelse

Det opsummeres her, at kontrollerne ofte ikke er formelle og der er ingen dokumenterede processer for deres udførelse. Dette gælder også transaktionerne med nærtstående partner som det fremgår af punkt 20. Det nævnes, at hvis virksomheden er ejerledet, kan denne risiko mindske nogle af risiciene, men omvendt kan det også øge risiciene af transaktionerne med nærtstående parter. Her kan der igen opnås forståelse for disse risici ved forespørgsler til den daglige ledelse kombineret med andre handlinger i form af fx observationer af ledelsens tilsyn, gennemgang og undersøgelse af dokumentationen.

Ligesom der kan være mangel på kontrolaktiviteter af overførsler med nærtstående parter, ses det også tit, at autorisation og godkendelser med overførslen af nærtstående parter er mangelfuld. Derfor kan revisor jf. punkt A41 i mindre grad anvende dette som revisionsbevis. I stedet kan det overvejes at indhente revisionsbevis i form af undersøgelse af dokumenter, observation af ejerlederens medvirken i transaktionerne, samt få bekræftet forholdet af transaktionerne med de pågældende parter.

ISA 570 fortsat drift = going concern

Der er ifølge punkt A4 fordele og ulemper for alle virksomhedsstørrelser. Heraf fremgår det, at størrelsen af virksomheden kan påvirke evnen til at modstå forhold, der ikke er gunstige for virksomheden. Omvendt har mindre virksomheder lettere ved og kan hurtigere reagere på nye muligheder. De kan dog have udfordringer med manglende reserver til at forsætte driften.

Der er forhold som indebærer en særlig risiko i mindre virksomheder fremgår det af A5. Det er især risikoen for, at banker og långivere kan ophøre med deres støtte til virksomheden. Det samme gælder at tab af en leverandør, kunde, medarbejder mv. kan have store konsekvenser for en mindre virksomhed.

Desuden påpeges det, at der i mindre virksomheder ofte ikke forelægger en detaljeret vurdering af evnen til at fortsætte driften.

Det kan derfor være en fordel at drøfte længere finansieringer af virksomheden med ledelsen. Dette kræver dog, at ledelsen kan underbygge deres forventninger med dokumentation, herunder modtagelse af fremtidige leveringer.

Mindre virksomheder er desuden tit afhængige af finansieringsstøtte fra ejerlederen. Det kan derfor være afgørende for virksomhedens fremtid, at denne finansiering ikke tilbagetrækkes. Det fremgår derfor af A12 at den fremtidige drift kan afhænge af ejerlederens vilje til at stille lån til virksomheden, eller selv sætte garanti med ejerlederens personlige aktiver som sikkerhed. Det er derfor afgørende i sådan situationer, at revisoren opnår tilstrækkeligt bevis for efterstillelsen. Hvis det er nødvendigt med yderligere støtte, kan revisoren opnå bevis for ejerlederens evne ud fra en støtteaftale. Desuden kan der indhentes en skriftlig bekræftelse på vilkårene og betingelserne for støtten, samt hensigten og forståelsen med støtten.

Ud fra ovenstående gennemgang af vejledningerne for mindre virksomheder ses det, at standarderne forsøger at forholde sig til og imødegå de udfordringer, som kan opstå i revisionen af mindre selskaber.

De tager især højde for de faktorer, der ofte er anderledes i mindre virksomheder:

- Virksomheden er ejerledet
- Mindre antal af medarbejdere
- Funktionsadskillelse
- Manglende kontroller
- Uformelle kommunikationsgange
- Begrænset kendskab til bogføring, herunder indregning af aktiver.

Det vurderes derfor, at standarderne forsøger at lede revisors opmærksomhed hen på de udfordringer, der kan være aktuelle ved revisionen af mindre virksomheder. Desuden kommer standarderne med konkrete forslag til, hvordan man kan forsøge at imødekomme udfordringerne. Desuden henleder de opmærksomheden på de fordele, der kan være ved revisionen af mindre virksomheder.

Undtagelserne i standarderne kan derfor antages, at ses som en hjælp til revisionen af mindre virksomheder, uden at de medvirker til en forringelse af sikkerheden for erklæringen (Eilifsen et al, 210. s. 53).

2.3 Den Nordiske standard for revision af mindre virksomheder

(SASE-standarden: Standard for Audits of Small Entities”)

Det Nordiske Revisor Forbund (NRF) er en bevægelse af revisorforeningerne i Sverige, Danmark, Norge, Finland og Island (FSR, hjemmeside, 2016), hvor Danmark er repræsenteret i form af FSR.

Forbundet repræsenterer 17.000 revisorer (FSR, hjemmeside, 2016) i de Nordiske lande og skal være med til, at disse får indflydelse på internationalt plan.

I 2014 startede NRF et samarbejde med IAASB om udarbejdelse af en Nordiske standard, en standard specielt tilegnet revision af mindre virksomheder.

Dan Brännström, generalsekretær i FAR, Branschorganisation för redovisnings-konsulter, revisorer & rådgivere i Sverige, udtaler i en artikel, at det især er relevant for de Nordiske lande at få implementeret en standard for mindre virksomheder, da samfundene her er bygget på mange mindre virksomheder. De internationale standarder, mener han, bliver mere og mere komplekse og er ikke særligt velegnede i revisionen af mindre virksomheder (Lennartsson, rakel 2015).

Han ser det derfor som den rigtige tid til, at der kommer et alternativ til revision af mindre virksomheder og mener, at den Nordiske standard er et bud på dette (Lennartsson, rakel 2015).

Formålet med standarden er at udvikle en revisionsstandard, der udelukkende anvendes til revisionen af mindre virksomheder. Det er intentionen, at man med standarden kan fokusere på forventningerne, forudsætningerne og behovet af udførelsen af revisionshandlinger (FAR: Høringsbrev, 2015).

Det ønskes, at den nye standard har sit afsæt i ISA’erne, men man mener, at ISA’erne har udviklet sig til ikke at kunne tilpasses alle virksomhedsformer og -typer på internationalt plan.

Ud fra denne betragtning har man vurderet, at man i dag og fremadrettet kun med stor tilpasning vil kunne anvende ISA’erne ved revisionen af mindre virksomheder (FSR, høringsbrev, 2015).

NRF nedsatte på denne baggrund et udvalg, der har arbejdet med udarbejdelse af denne nye standard, der i skrivende stund er på 20 sider. NRF bad den deltagende arbejdsgruppe, udarbejde det, de mente var den mest optimale måde at revidere mindre virksomheder på, hvis man ikke var underlagt bestemmelserne i ISA’erne (FAR, Høringsbrev, 2016) .

Intentionen med standarden er, at den fuldt ud skal kunne erstatte den nuværende revision efter ISA’erne, udtaler Jonas Svensson, revisor i EY og ordfører i FAR i en artikel (Lennartsson, Artikel: Tyck till om nya standarden for revision i mindre foretag, 2015).

Målet er, at mindre virksomheder på sigt skal kunne vælge revision efter SASE-standarden på lige fod med ISA’erne og det er derfor vigtigt, at begge metoder tillægges lige stor værdi hos regnskabsbrugerne.

”Revisionen blir helt klart bättre, effektivare och roligare med den nya standarden”,

siger Dan Brännström, der også mener, at det vil føre revisionen tilbage til den oprindelige illusion om, at den i høj grad er baseret på revisors vurdering.

Den Nordiske standard er principbaseret. Der tages udgangspunkt i risikovurderingen og altså revisionsrisikomodelen. Det ønskes dog ikke at denne standard, skal være en opremsning af de påkrævede handlinger, ligesom det menes, at der gøres i ISA'erne.

Intentionen med standarden er, at der i langt højere grad kan anvendes fagligt skøn fra revisor til afdækningen af risikoen. Standarden anvender, ligesom ISA'erne, en risikobaseret revisionstilgang (Den Nordiske standard).

Det ønskes i stedet, at revisionen sker på baggrund af revisors faglige viden og erfaring med vurdering af, hvilke handlinger, der findes nødvendige for at opnå tilstrækkeligt revisionsbevis.

Standarden skal anvendes således, at der opnås samme tilstrækkelighed og sikkerhed som ved anvendelse af ISA'erne.

Den baseres således på de samme grundprincipper som ISA'erne om høj kvalitet og tilstrækkelighed for opnåelse om afdækning af revisionsrisikoen i form af revisionsbevis.

Med udgangspunktet i mindre virksomheder giver den mulighed for, at afdækningen af risikoen her kan give udfordringer i form af indhentning af analytiske revisionsbeviser.

Standarden er derfor udarbejdet med udgangspunkt i, at det ved revision af mindre virksomheder kan være vanskeligt at udføre analytiske revisionshandling, idet mindre virksomheder ofte ingen eller begrænsede interne kontroller har. Dette stemmer godt overens med teorien om revisionsrisikoen, der er forklaret i et af de foregående afsnit.

Standarderne giver derfor i højere grad mulighed for at opnå tilstrækkeligt revisionsbevis ud fra analytisk revision, men der lægges især vægt på, at revisoren skal anvende sin erfaring til at vurdere hvor og hvordan den fundne risiko skal nedbringes i form af dokumentation.

Grundtanken om, at standarderne skal anvendes med særlig vægt på revisors erfaring, er også en betragtning i ISA'erne. Det kan derfor synes at virke som en udformning, der blot er en afart af ISA'erne, hvilket i bund og grund nok også var meningen. Det tyder på, at standarden vil kunne være med til at give et mere korrekt billede af mindre virksomheder, men spørgsmålet er, om der vil ske en forstørrelse af den informationskløft, der er beskrevet tidligere, hvilket ikke vil være hensigtsmæssigt for parterne.

Det må altså konkluderes, at målet om at udarbejde en standard, der i højere grad er tilpasset revisionen af mindre virksomheder, er lykkedes med den Nordiske standard. Det er dog tvivlsomt, at erklæringen efter denne standard vil give interessenterne for regnskabet de ønskede behov og om der kan ske en forstørrelse af den informationskløft, der på nuværende tidspunkt allerede ses mellem erklæring givet efter ISA'erne.

Standarden ser på nuværende tidspunkt i højere grad ud til, at kunne være et bedre alternativ til mindre virksomheder i stedet for Review.

Standarden vil udelukkende kunne anvendes til revision i virksomheder, der er omfattet af EU's definition på mindre virksomheder, hvilket for indeværende vil sige virksomheder, der i to på hinanden følgende år på balancetidspunktet ikke overstiger to af følgende tre grænseværdier: Nettoomsætning 72 mio. kr., balancesum 36 mio. kr. og gennemsnitligt antal heltidsbeskæftigede i løbet af regnskabsåret 50. (FSR: Høringsbrev, 2015).

Standarden vil dog ikke kunne anvendes på virksomheder, der har særlig offentlig interesse. (FAR: Høringsbrev, 2015). Disse skal fortsat revideres efter ISA'erne.

FSR er i samarbejdet i gang med at undersøge muligheden for at anvende en Nordisk standard i forhold til revision af mindre virksomheder. Begrundelsen for indførsel af denne nye påtegning er, at der sjældent bliver indhentet revisionsbeviser i form af "lagereftersyn og indhentning af saldobekræftelser" (Finansrådet, høringssvar, 2015). Disse revisionsbeviser menes at have stor betydning for regnskabsbrugerne og Finansrådet, hvorfor man med fordel kunne opnå den ønskede værdi for revision ud fra denne standard, ved at stille dette som krav.

I udarbejdelsen af denne nye standard, ønsker man en skræddersyet standard til anvendelse ved revision af mindre virksomheder.

Det ønskes med udarbejdelsen at lægge mere vægt på substanshandlinger frem for interne kontroller, da man erfarer, ligesom det er analyseret i denne afhandlings tidligere afsnit og risikomodellen, at der ved revision af mindre virksomheder ofte er et begrænset antal interne kontroller og de tilstedeværende ofte er uorganiserede, hvilket gør dem ikke brugbare i forhold til dokumentation i revisionen.

Det ønskes, at revisor i højere grad end ved de internationale standarder (ISA'erne) kan anvende og tildele sin erfaring større betydning i forbindelse til revisionen og opfyldelse af standarden.

I forhold til forskellen mellem den Nordiske Standard og ISA'erne er følgende emner

- Lageroptællingen

Det ønskes her, at det er op til revisor at vurdere, om det er nødvendigt.

- Bankbekræftelse

Det er ikke en forudsætning, at der indhentes dokumentation, men igen er det revisors vurdering, om der er et behov.

Høringssvar

Standarden er i 2015 sendt til høring i de Nordiske lande, for at indhente synspunkter for og imod standarden hos revisorer, brancheorganisationer, offentlige myndigheder m.fl.

Der er kommet en del svar på udsendelsen af disse høringssvar. Nogle af disse svar vil her blive gennemgået for at give et indblik i de overvejelser, der gøres hos de adspurgte parter.

FSR har i juli 2015 sendt den Nordiske standard i høring i Danmark. Der er kommet høringssvar fra bl.a. Finansrådet i oktober 2015. I dette høringssvar fremgår det, at Finansrådet generelt mener, at revisionen tillægges stor værdi i forbindelse med kreditvurderingen af den enkelte virksomhed (Finansrådet, høringssvar, 2015). De mener derfor, at det er nødvendigt, at der fortsat beholdes en høj kvalitet til anvendelse for kreditinstitutterne.

De er generelt positivt indstillet overfor anvendelsen af den nye standard, da de mener, at den fortsat fokuserer på de væsentlige kvaliteter som kreditinstitutterne tillægger værdi ved brugen af regnskaberne og revisionspåtegningerne.

Finansrådet nævner, at det positive ved denne nye standard er, at

”standarden alene kan anvendes af små virksomheder (regnskabsklasse B), at en revision i henhold til denne standard ikke må medføre en mindre kvalitet end en revision efter de internationale revisionsstandarder (ISA’erne), og at der uændret opnås høj grad af sikkerhed for revisors konklusion”

Finansrådet vurderer, at standarden vil være mere anvendelig end review, da de mener, at den i større grad er tilpasset til brug i mindre virksomheder.

Derfor foreslår Finansrådet, at SASE-modellen indføres som en ny erklæringsmulighed, men de ser det nødvendigt at ”udvidet gennemgang” i samme tidspunkt udfases.

De vurderer at SASE-modellen umiddelbart er et bedre alternativ for mindre virksomheder end udvidet gennemgang, men at endnu en erklæringsmulighed vil give for mange muligheder, som vil være en udfordring for regnskabsbrugerne og virksomhederne at skelne imellem. (Finansrådet, høringssvar, 2015)

De mener udvidet gennemgang er uhensigtsmæssigt i forhold til de oplysninger som kreditinstitutterne anvender, fordi der i grundlaget for denne erklæring ikke indhentes revisionsbevis i form af saldomeddelelser og lagereftersyn.

Da den nye Nordiske standard, tillægger revisors vurdering stor betydning, mener Finansrådet, at eftersom revisor vurderer dette fra virksomhed til virksomhed vil erklæringen givet på baggrund af SASE betragtes mere pålidelig end udvidet gennemgang.

De mener dog, at der i den Nordiske standard bør tilføjes, at revisor skal indhente dokumentation, som i ISA'erne, ved væsentlig risiko. Især mener de, at det er vigtigt, at der indhentes saldomeddelelser og udføres lagereftersyn, hvis disse poster findes betydelige. De mener, at dette bør indskrives som et krav i standarden (Finansrådet, høringsvar, 2015)).

De mener desuden, at revisor i erklæringen skriver, hvilke krævende revisionshandlinger, der ikke er udført ved væsentlige regnskabsposter til revisionsbevis. De mener, at det har stor betydning for interessenterne, hvordan revisionsbeviset er indhentet. Her henviser de igen til de to førstnævnte regnskabsposter.

Den svenske finansinspektion udtaler, at de ikke finder anvendelsen af SASE-standard optimal. De mener, at standarden ikke kan anvendes på alle de mindre virksomheder under deres tilsyn, fordi nogle af disse virksomheder har behov for, at man bibeholder en omfattende, pålidelig og konsekvent revisionsmetodologi i form af ISA'erne.

Den svenske finansinspektion mener desuden, at den nye standard kan give inkonsekvens i brugen af revisionsmetoder (Finansinspektionen, Remissvar: Nordisk standard för revision i mindre företag, 2015) og der på denne baggrund kan opstå tvivl om revisionens udførsel og derfor også værdien af denne.

Bolagsverket i Sverige er modsat Finansinspektionen overordnet positiv i forhold til standarden, men mener, at det er vigtigt, at man informerer tydeligt om forskellen mellem ISA'erne og den Nordiske standard (Bolagsverket, høringsvar: Nordisk standard för revision i mindre företag, 2015).

De udtaler desuden, at de har svært ved at vurdere, om standarden er tilpasset optimalt til revision af mindre virksomheder.

NRF er ved at gennemgå de indkomne høringsvar og det er uvist, hvilken betydning de indkomne svar får for standarden. Det var oprindeligt planen, at standarden skulle implementeres i 2016-2017, men der er endnu ikke kommet nogen endelig udmeldelse, om dette bliver en realitet..

Implementeringen af SASE-modellen

Ud fra ovenstående beskrivelse og argumentation er det svært at blive overbevist om, at implementeringen af den Nordiske standard direkte vil kunne overtage samme position og værdi i forhold til revisionen af mindre virksomheder efter ISA'erne.

Det findes mere sandsynligt, at standarden vil kunne overtage erklæring "udvidet gennemgang", der anvendes i dag som et alternativ til revision. Den vil kunne skabe mere værdi for regnskabsbruger end udvidet gennemgang, især hvis de foreslåede ændringer i høringsvarene medbringes angående lageroptælling og indhentning af saldomeddelelser.

Der er endnu ikke kommet udmeldinger for implementeringsdatoen og det er fortsat ikke besluttet, hvilken sikkerhed erklæringen skal kunne give regnskabet. Det er derfor usikkert, hvilken videre skæbne standarden vil have fremover.

Kapitel 3: Metode

I dette kapitel vil de metodiske overvejelser om afhandlingens empiriske undersøgelse blive gennemgået.

Den empiriske undersøgelse vil blive udført som en spørgeskemaundersøgelse, der er en velegnet indsamlingsmetode til større datamængder, hvoraf man kan lave en statistisk analyse.

Respondenterne ønskes i denne empiriske undersøgelse at udgøre revisorer, der til dagligt udfører revision af mindre selskaber. I de kommende afsnit vil en nærmere begrundelse for udvælgelsen af respondenterne blive beskrevet.

Spørgeskemaet er udarbejdet i SurveyXact, der er et professionelt spørgeskemasystem til brug for indsamling, analyse og præsentation af kvantitative data. Indsamlingen er foregået via udsendelse af e-mail til respondenterne med link til analysen i SurveyXact.

Udformningen af spørgsmålene og udvælgelsen af disse bliver beskrevet i det kommende afsnit om spørgeskemaet. Her vil også være en gennemgang af de foretagne pilottest af spørgeskemaet.

3.2 Population og respondenter

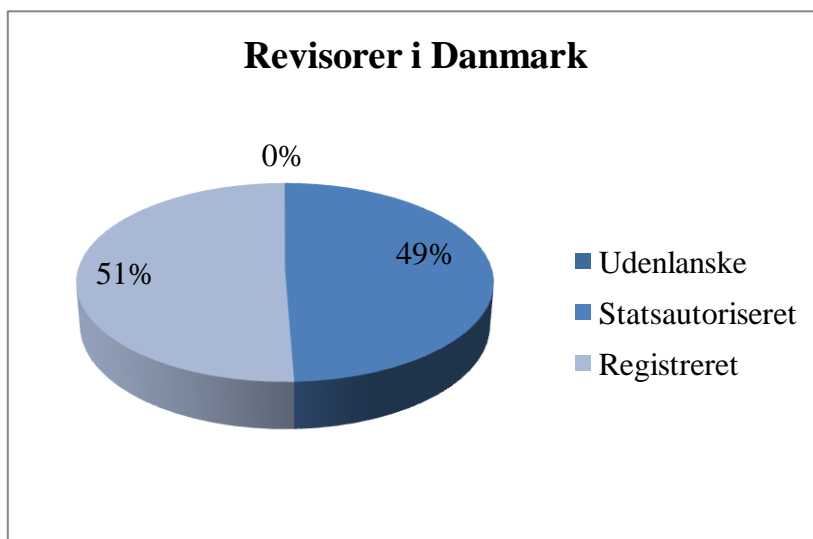
3.2.1 Populationen

Formålet med undersøgelsen er at skaffe viden om de udfordringer, der kan opstå i forbindelse med revision af mindre virksomheder i Danmark.

Populationen er derfor alle, der har ret til at revidere mindre virksomheder i Danmark. I Danmark er det kun godkendte revisorer, der har godkendelse til revision af virksomheder. De godkendte revisorer kan opdeles i to kategorier: Registeret og statsautoriseret, betegnelsen afgør, hvilken faglig uddannelse den pågældende person har. Begge typer har godkendelse til revision af mindre virksomheder, hvorfor disse er populationen for denne analyse.

Der findes i Danmark i alt 4.210 aktive revisorer, af dem er 2.076 registrerede,

2.131 statsautoriserede, samt 3 udenlandske (FSR, revisorbranchen i tal -analyse).

3.2.2 Respondenterne

Ud fra den empiriske undersøgelse ønskes det at analysere, hvilke generelle udfordringer, som kan opstå i forbindelse med revision af mindre virksomheder.

Det har ikke været muligt at komme i besiddelse af en totalliste med hele populationen af 4.210 revisorer.

Det ønskes at nå de godkendte revisorer, der havde daglige opgaver med revisionen af mindre virksomheder. Det vurderes, at dette hyppigst vil opnås ved kontakt med denne gruppe gennem revisionsforeninger og samarbejder for mindre revisionsvirksomheder.

Udvælgelsesrepræsentativitet er altså revisionsvirksomheder, der er medlemmer af en forening og har få ansatte. Det er ikke muligt at finde, hvor mange af de danske revisorer, der kunne udgøre denne gruppe.

Der er taget kontakt til organisationer for godkendte revisionsvirksomheder. Der er opnået kontakt til ARK, der er en organisation for uafhængige registrerede revisorer, revisorgruppen, der er en organisation af uafhængige statsautoriserede revisorer og Kreston, der er en organisation for uafhængige godkendte revisorer internationalt. Dokumentation for udsendelse af mail gennem disse foreninger fremgår af Bilag 4.

3.2 Spørgeskema

Spørgeskemaundersøgelser udformes generelt på samme måde som et standardiseret interview (Andersen, IB, 2008). Den eneste forskel er, at respondenterne selv udfylder svarene.

Spørgeskemaundersøgelsen, der også kaldet en Enquête (Andersen, Ib, 2008, s.174-182) er udarbejdet således, at spørgsmålene er målrettet revisorer med et indgående kendskab til revision af mindre virksomheder.

Der er fordele og ulemper ved anvendelsen af spørgeskema. I forhold til denne undersøgelse kan følgende ulemper og fordele nævnes ved valg af Enquête metoden (Andersen, IB, 2008).

Ulemper

- Mindre svarvillighed
- Ingen mulighed for at konstatere manglende svar
- Respondenterne forstår ikke spørgsmålene, som de var tiltænkt

Fordele

- Flere respondenter
- Standardiserede svar
- Svar, der er mulige at efterbehandle analytisk
- Ingen intervieweffekt

Ud fra ovenstående er jeg nået frem til, at spørgeskemaundersøgelsen kan nå rundt til flere respondenter og på denne måde opnå flere besvarelser, således, at der kan udledes noget generelt om emnet. For at kunne sammenligne svarene med hinanden, er der valgt dette undersøgelsesdesign. Det er en fordel at indhente standardiserede svar, der er mulige at sammenholde og analysere. Hertil kommer, at interviewer ingen effekt har på respondentens svar.

Ulempen ved undersøgelsesdesignet er, at svarprocenten er lille, hvilket generelt er en ulempe ved dette design.

Det er i undersøgelsesdesignet muligt ikke at gennemføre hele besvarelsen, hvilket 16 ud af de 47 respondenter gjorde i denne undersøgelse. Det er ikke muligt ved dette undersøgelsesdesign at sikre en fuld besvarelse.

Der er desuden ingen til at forklare og uddybe, hvis respondenter er i tvivl om spørgsmålet. Denne tvivl forsøges reduceret med anvendelsen af pilottest, hvilket beskrives i det næste afsnit.

3.3 Testpersoner

Spørgeskemaet er, som begrundet tidligere, udformet til, at skulle besvares af respondenterne alene.

Inden udsendelsen af spørgeskemaet blev det pilottestet. Testen skal sikre en forståelse for, om udformningen af spørgeskemaets spørgsmål og svarmuligheder bliver opfanget og forstået som tiltænkt. Disse interview blev udført for at identificere uenigheder mellem opfattelsen fra respondenter og spørgeren. Desuden blev det testet, om de faglige udtryk og fortolkninger var forståelige i forhold til det daglige arbejde med revisionsopgaverne.

Der blev interviewet to personer i pilottesten. De to personer repræsenterede henholdsvis registreret og statsautoriseret revisor, samt en enkeltmands- og en mindre revisionsvirksomhed. Begge de interviewede personer er ejere af deres egen revisionsvirksomhed.

Begge testpersoner fik fysisk udleveret spørgeskemaet med de svarmuligheder, som var tilgængelige i den digitale undersøgelse.

De fik først en introduktion til baggrunden for spørgeskemaet og hvilke forudsætninger de var udvalgt efter som respondenter. Det skulle give dem grundlag for kommentarer til spørgsmålene, hvis de viste sig ikke at være optimale i deres situation.

Interviewene, der kan læses af bilag 1, gav anledning til rettelser i det første udkast til spørgsmålene i undersøgelsen, for at opnå en korrekt forståelse af spørgsmålene hos respondenterne.

Derudover er der senere tilføjet spørgsmål omkring anvendelse af undtagelserne i standarderne. Ønsket med tilføjelse var at konkretisere, hvilke undtagelser, der bliver anvendt i praksis. Desuden blev der tilføjet

spørgsmål om den nye Nordiske standard, der på daværende var indarbejdet som et perspektiv til en ny standard.

Med de nødvendige ændringer og tilføjelser blev det endelige spørgeskema (bilag 3) sendt rundt til de udvalgte respondenter.

Kapitel 4: Empirisk analyse

For at undersøge den praktiske anvendelse af ISA'erne i revision af mindre virksomheder, er der udført en empirisk undersøgelse.

Det første afsnit i dette kapitel er en gennemgang og analyse af de indkomne besvarelser fra den empiriske undersøgelse. Det ønskes i dette afsnit at give læseren en overskuelig fremstilling af de indkomne data.

De indkomne data formidles og fortolkes, for at give et overblik og indsigt i den praktiske udførsel af revisionen i mindre virksomheder. Resultaterne er opstillet, afbilledet, kommenteret samt statistisk analyseret.

Afslutningsvis sammenholdes de empiriske data med teorien. Det gøres med henblik på at analysere sammenhængen mellem disse.

4.1 Besvarelser

I dette afsnit vil besvarelserne af den empiriske undersøgelse blive opstillet og analyseret.

I Bilag 6 er resultaterne fra de 29 gennemførte besvarelser i den empiriske undersøgelse udtrykt. Det er, på baggrund af metoden, forholdsvis disse besvarelser, som anvendes i dette analyseafsnit. Der er yderligere 15 besvarelser, der ikke er gennemført fuldt ud. Disse besvarelsers verbale svar er opstillet i bilag 7 og vil blive anvendt, hvor deres kommentarer giver mening at sammenkoble med de øvrige besvarelser.

Spørgsmål 1: Hvilken revisorbaggrund har du?

Indledningsvis blev respondenterne spurgt til deres baggrund for besvarelse af undersøgelsen. Det ønskes med spørgsmålet at sikre, at respondenterne havde den ønskede baggrund for besvarelsen. I analysen ønskes alene revisorer, der med deres uddannelse kunne afgive erklæringer selvstændigt. Dette ønskes, for at sikre, at analysen udføres af afsluttende parter i revisionen. De formodes at have det store overblik over revisionen og hermed også være bekendt med de eventuelle udfordringer.

Spørgsmålet bliver derfor anvendt som udskilningskriterium for inddragelse af besvarelserne i analysen. Det betyder, at gennemgangen, og de statistiske analyser, alene udføres på baggrund af besvarelser, hvor der er anført registeret eller statsautoriseret revisor. I alt har 31 gennemført hele undersøgelsen, ud af disse har 2 respondenter anført; anden form for revisor. Deres besvarelser vil derfor ikke blive medtaget i analysen, hvorfor det samlede antal besvarelser i undersøgelse her fra er 29.

Fordelingen af registreret og statsautoriserede revisorer i undersøgelsen er uligevægtigt, som det ses i figur 5 til højre. Figuren viser fordelingen mellem registrerede og statsautoriserede revisorer, hvor der er en overvægt af besvarelser fra statsautoriserede revisorer.

Fordelingen vurderes ikke at have indflydelse på analysen. Det skyldes, at der ved erklæringer på regnskaber ikke skelnes mellem revisors grunduddannelse.

Revisors grunduddannelse tillægges således ingen værdi i forbindelse med afgivelsen, hvorfor det i denne analyse heller ikke vurderes at have indflydelse.

Med spørgsmålet ønskes det desuden at afdække begge grupperes tilstedeværelse i undersøgelsen, for at sikre repræsentation af begge former for revisorer i analysen.

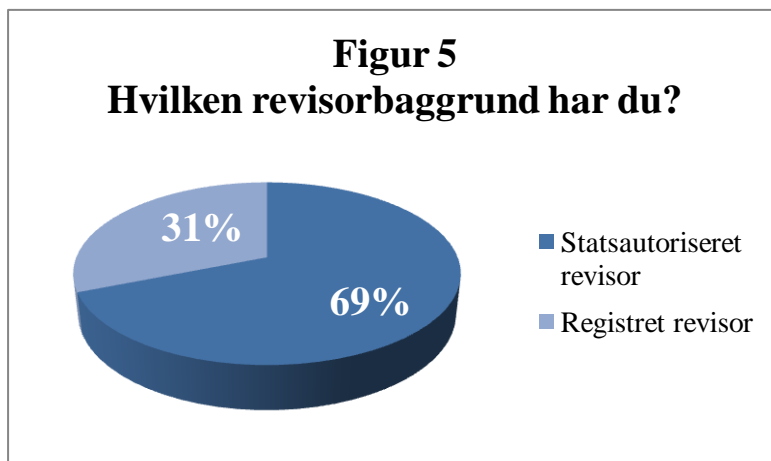
Spørgsmål 2: Hvor stor en andel af din kundeportefølje udgør mindre virksomheder (Klasse B) med revision (Procent) ?

Det andet spørgsmål omhandler ligeledes respondenternes baggrund for besvarelsen. Her stilles spørgsmål til respondenternes andel af klasse B-virksomheder i deres kundeportefølje. Dette skal sikre, at respondenterne til dagligt arbejder med den undersøgte virksomhedsklasse. I resultatet af spørgsmålet fremgår det, at klasse B-virksomheder i gennemsnit udgjorde 53 % af respondenternes samlede kundeportefølje. Medianen og typetallet er begge 60, hvilket indikerer, at respondenternes svar deles ligeligt her og det er det tal, som fremkommer flest gange i analysen. Derfor vurderes det, at klasse B-virksomheder gennemsnitligt udgør over halvdelen af kundeporteføljen.

Spredningen i fordelingen er stor og der kan derfor ikke angives noget entydigt om andelen af klasse B-virksomheder i respondenternes kundeportefølje.

Alle respondenter har klasse B-virksomheder i deres portefølje. Det vurderes derfor, at de har belæg for at besvare undersøgelsen.

Hvis svarprocenten havde været større ville man kunne have opsat krav om, at en bestemt procentdel af kundeporteføljen blev udgjort af klasse B-virksomheder. Dette ville give større sikkerhed for respondenternes erfaring med denne kundeklasse. En sådan udskillelse vil gøre populationen for lille til at kunne drage konklusionen ud fra. Der foretages derfor ikke yderligere end at konstatere, at alle respondenter har kunder i den undersøgte virksomhedsklasse.

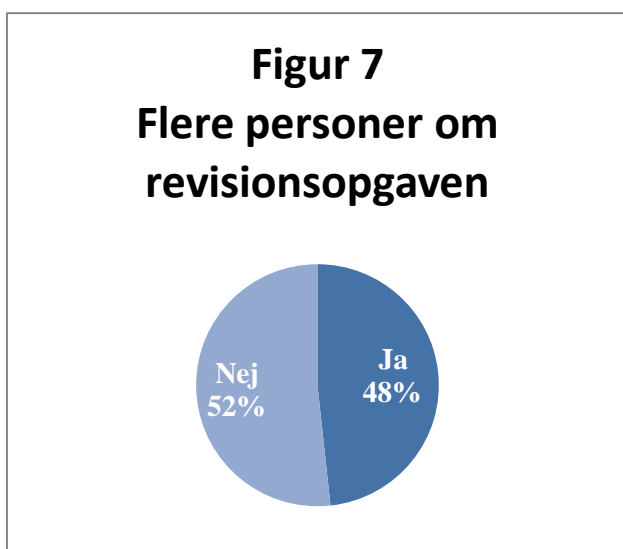
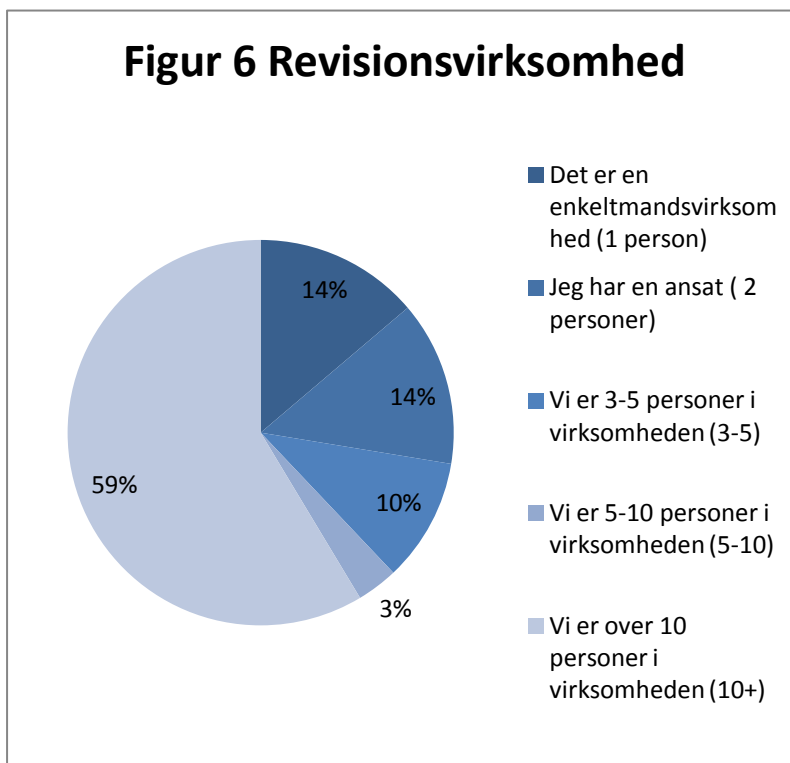
Spørgsmål 3: Hvor mange ansatte er I i revisionsvirksomheden?

I ISA'erne er det beskrevet, hvordan antallet af personer i opgaveteamet har indflydelse på planlægningen. De næste to spørgsmål omhandler derfor størrelsen af revisionsvirksomheden og om der arbejdes i teams ved revision af mindre virksomheder.

Det ønskes at analysere om der er en sammenhæng mellem revisionsvirksomhedsstørrelsen og opgaveteamet.

Besvarelserne her vil senere i dette afsnit blive anvendt til at analysere sammenhængen med revisionsplanlægningen, sådan som ISA henviser til.

Respondenternes fordeling i besvarelsen af størrelse af revisionsvirksomheden ses af figur 6 til højre. Af denne fremgår det, at størstedelen (59 %) indgår i en revisions virksomhed med mere end 10 ansatte. Der er ikke spurgt ind til om alle personer i virksomheden arbejder med revisionsopgaver. Spørgsmålet anvendes alene til vurdering af, om revisionsvirksomhedsstørrelsen har påvirkning på planlægningen, hvilket vil blive analyseret senere i dette afsnit.

Spørgsmål 4: Er I oftest flere om samme revisionsopgave?

I spørgsmålet vedrørende om revisionsarbejdet sker med flere om opgaven er svarene næsten ligeligt fordelt, da 52 % angiver "Nej" og 48 % angiver "Ja", som det også kan ses af figur 7.

Spørgsmål 5 Hvilken type af planlægning udarbejder du oftest ved revision?

Det er muligt at udarbejde forskellige detaljeringsgrader af planlægning. Betragtningen er medtaget i ISA'erne, der beskriver, at kompleksiteten og størrelsen af virksomheden kan betyde, at en mindre detaljeringsgrad er tilstrækkelig i revisionsplanlægningen. Desuden nævner ISA'erne, at opgaveteamets størrelse også har betydning for planlægningsgraden. Det gælder især, når den ansvarlige revisor udfører alle handlingerne i revisionen.

Respondenterne blev derfor adspurgt om, hvilken detaljeringsgrad de oftest anvendte ved revisionen af mindre virksomheder.

Her blev resultatet næsten lige, der var således 55 % af de adspurgte, som udfører en overordnet planlægning, mens 45 % udarbejder en detaljeret planlægning.

Besvarelsene af undersøgelsen er registreret således, at man kan følge den enkelte respondents angivelse af svar. For at holde besvarelsen anonym registres det ikke, hvem der laver den pågældende besvarelse, den er blot angivet med respondent x. Registreringsmetoden giver mulighed til, at følge sammenhængen mellem en respondents besvarelse i flere spørgsmål. Dette er anvendt til at analysere sammenhængen mellem opgaveteamets størrelse og typen af planlægningsgrad, der udføres. Har respondenteren fx svaret ja til spørgsmålet om der ofte er flere i opgaveteamet kan dette sammenholdes med den pågældende respondents besvarelse af spørgsmålet om planlægning grad.

Resultatet af dette kan ses af nedenstående skema, hvor de samlede antal besvarelser vises ud fra dette scenarie.

Er I oftest flere om samme revisionsopgave?

Krydset med: Hvilken type af planlægning udarbejder du oftest ved revision?

	Overordnet planlægning	Detaljeret planlægning	I alt
Ja	7	7	48,3%
Nej	9	6	51,7%
I alt	16	13	29

Det ses af skemaet, at der i denne analyse ingen sammenhæng er imellem, om revisionen alene udføres af den afsluttende revisor og graden af planlægningen, hvilket standarderne ellers giver mulighed for.

Spørgsmål 6: Har antallet af personer, som er på revisionsopgaven, betydning for din planlægningsgrad?

På baggrund af spørgsmål 5 er det interessant at analysere, om respondenterne har angivet, hvorvidt de selv mener, at opgaveteamets størrelse har betydning for planlægningsgraden.

Her svarer 31 %, at antallet af personer ingen indflydelse har på planlægningsgraden, mens de resterende mener, antallet af personer har nogen eller høj grad af betydning. Hovedparten af respondenterne giver således indtryk af, at opgaveteamets størrelse har indflydelse på planlægningen.

Dette modstrider dog med den tidligere sammenligning af respondenternes angiv af opgaveteamet og planlægningsgrad, hvor der ingen sammenhæng kunne påvises. Det kan derfor undres, at betydningen angivet i dette spørgsmål (spørgsmål 6) ikke ud fra denne empiriske undersøgelse kan ses i den praktiske udførelse.

Besvarelserne i spørgsmålet bekræfter de antagelser standarderne anvender, om at opgaveteamets størrelse har indflydelse på planlægningen. Der er derfor sammenhæng mellem disse, men ikke til analyseret praktiske anvendelse.

Spørgsmål 7: Hvilken betydning har planlægningen for din revision?

Af de forrige spørgsmål udspringer spørgsmålet om, hvorvidt planlægningen har betydning for revisionen. I standarderne er det angivet, at planlægningen er af afgørende betydning for, om de rigtige handlinger gennemføres som et udtryk for afdækningen af revisionsrisiko.

Planlægning skal sikre, at der udføres de nødvendige revisionshandling. De adspurgte revisorer bliver derfor bedt om at angive deres mening om betydningen af planlægningen. Alle respondenter angiver i deres besvarelse, at planlægningen har betydning for revisionen. Af de adspurgte har 41 % svaret, at planlægningen har stor betydning, mens de øvrige har angivet, at planlægningen har nogen eller begrænset betydning.

Spørgsmål 8: Hvor stor en procentdel af den samlede anvendte tid går til planlægning af revisionen?

Det kan derfor udledes af det foregående spørgsmål, at planlægningen har betydning for revisionen.

Besvarelserne i spørgsmål 8 er analyseret ud fra de angivne procenter. I nedenstående skema kan ses det beregnede gennemsnit af besvarelserne. Desuden er den højeste og laveste angivelse i besvarelsen angivet, dette ses som henholdsvis observeret minimum og maksimum.

Spørgsmålet er sammenholdt, ud fra de enkelte respondents besvarelse i spørgsmålet om planlægningens betydning.

Her kan der ud fra det analyseret maksimum og det beregnede gennemsnittet ses en sammenhæng med respondentens besvarelse af planlægningens betydning for revisionen. Derfor må det antages, at den værdi planlægningen tillægges af revisor har betydning, for den der tiden der vælges at anvendes.

Hvor stor en procentdel af den samlede anvendte tid går til planlægning af revisionen?

Opdelt på: Hvilken betydning har planlægningen for din revision?

	Observeret minimum	Observeret maksimum	Gennemsnit	Respondenter
Stor	5,00	60,00	19,58	12
Nogen	5,00	25,00	17,00	10
Begrænset	5,00	10,00	6,71	7
Ingen	-	-	-	0
I alt	5,00	60,00	15,59	29

Spørgsmål 9: Er det din opfattelse, at der spares tid på gennemførelse af revisionen ved en god planlægning?

Størstedelen af respondenterne, 76 %, mente, at der ved en god planlægning kunne spares tid i revisionen.

Der er bl.a. kommet følgende kommentarer:

”Jo bedre plan, jo mere effektiv udførsel” og ”På nogle sager kan det være effektivt”

Der er også kommet kommentarer, der går den modsatte retning, på spørgsmålet om hvorvidt en god planlægning kan give en tidsbesparelse:

”ikke når jeg er alene til at udføre revisionen” og ” Jeg bruger min sunde fornuft og mangeårige erfaring ved løsning af opgaven”, hvilket indikerer, at de anvender standardernes mulighed for en overordnet planlægning, når revisionsteamet alene består af den afsluttende revisor.

Ud fra ovenstående kan derfor udledes, at en god planlægning kan give en tidsbesparelse, hvor der er flere i opgaveteamet.

Det kan derfor antages, at der er en sammenhæng mellem opgaveteamets størrelse og betydning af planlægningen for revisionen.

Det undersøges derfor, om der er en sammenhæng i nedenstående skema. Ved at sammenholde den enkeltes respondents besvarelse i de to spørgsmål.

Er I oftest flere om samme revisionsopgave?

Krydset med: Hvilken betydning har planlægningen for din revision?

	Stor	Nogen	Begrænset	Ingen	I alt
Ja	6	5	3	0	48,3%
Nej	6	5	4	0	51,7%
I alt	12	10	7	0	

Det fremgår her, at der ingen sammenhæng er mellem opgaveteamets størrelse og revisorerens opfattelse af betydningen af planlægningen. Da besvarelsen om planlægningsbetydning er angivet uafhængigt af hvad den samme respondent har svaret i spørgsmålet om opgaveteamet.

Spørgsmål 10: *Hvor meget tid (%) bruger du på vurdering af den iboende risiko (risikoen for fejl i regnskabsposter uden hensyntagen til intern kontrol) for de væsentlige regnskabsposter i revision af mindre virksomheder og hvilken indflydelse har det oftest på art og omfang af den planlagte revision?*

Spørgsmålene angående revisionsrisikomodellen skal vise sammenhængen mellem teorien og holdningen hos de enkelte revisorer. De fleste angiver i deres besvarelse, at de bruger lidt eller ingen tid på vurderingen af den iboende risiko.

Det argumenteres bl.a. med at:

”Generelt argumenterer jeg for at risikoen er lille og udvider min revision af et punkt når jeg kommer i dybden med tingene hvis det viser sig at være nødvendigt.”

Og *”ingen - klasse B revision betyder reelt, at vi også laver regnskabet - så der bruges ikke megen tid på teori”*.

Flere af respondenterne nævner, at man i højere grad lægger vægt på *”indehaverens etik og moral”* og at vurderingen har stor betydning for *”art og omfang ”* af revisionshandlingerne.

Spørgsmål 11: *Hvor stor en del af revisionsindsatsen (%) fokuserer på kontrolrisikoen (beskrivelse og evt. test af interne kontroller med henblik på reduktion af risiko for fejl i de væsentlige regnskabsposter) og hvilke kontroller anvendes typisk i revisionen (f.eks. ejerens/ledelsens gennemgang, perioderapportering og/eller undersøgelse af afvigelse fra forventninger)?*

I teorien kommer det til udtryk, at der ofte er få eller ingen interne kontroller af mindre virksomheder. Respondenterne blev derfor i analysen spurgt til deres vurdering af de interne kontroller hos kunderne.

Der kom følgende verbale svar, der var i led med teorien:

- *”Generelt vurderes det ikke relevant at bygge revisionsbeviset på virksomhedens interne kontroller...”*
- *” Der er meget sjældent, at der er nogen dokumenteret interne kontroller”*
- *” langt størsteparten af vores kunder har ikke interne kontroller...”*
- *”Næsten ingen. ”*
- *”Der skal være en vis størrelse før der er relevante kontroller at teste.”*

Dette kobles sammen med, at mindre virksomheder ofte er ejerledede. Det betyder, at ejeren udfører de nødvendige daglige tilsyn med virksomheden. Dette bekræftes i undersøgelsen med følgende udsagn:

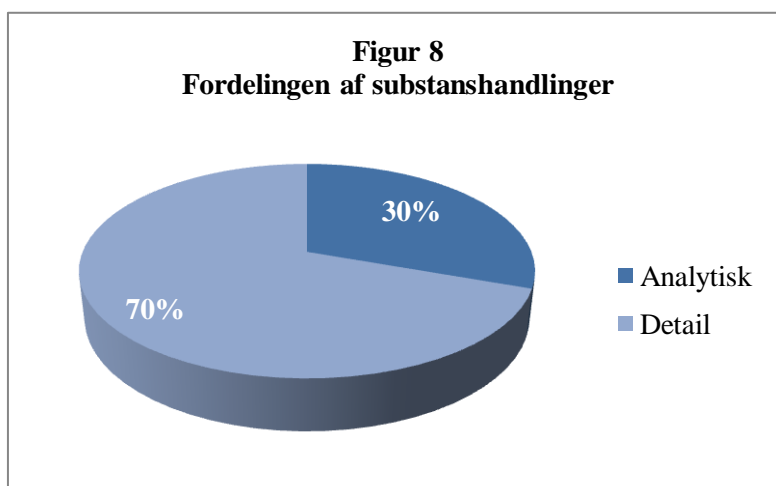
- ”For små virksomheder er ledelsesovervågning den stærkeste gennemgående kontrol”
- ”Typisk få interne kontroller. Kontrollen er ejerens tilsyn”

Der kom også mere markante verbale svar, som måske kan tilskrives fleres tanker om revisionsrisikomodellen:

”kun teoretiske overvejelser for at overholde ISA'erne - det er jo reelt meningsløst”

Spørgsmål 12: Opdagelsesrisikoen kan afdækkes ved to typer dokumentation, der begge kan anvendes som revisionsbevis, men hvorledes er fordelingen i din revision af væsentlige regnskabsposter typisk på disse metoder (%)?

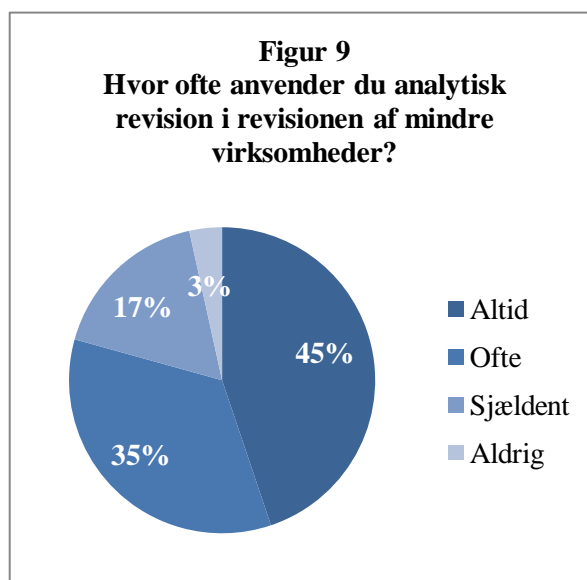
Til afdækning af opdagelsesrisikoen, der formodes at være høj på baggrund af forrige besvarelser. I dette spørgsmål undersøges der, hvilke handlinger denne afdækkes med. Der er som bekendt mulighed for at udføre to typer revision. I gennemsnit anvender de adspurgte respondenter mest detailrevision til afdækning af risikoen, hvilket kan ses af figur 8 til højre.

Spørgsmål 13: Hvor ofte anvender du analytisk revision i revisionen af mindre virksomheder?

Analysen viser, at der anvendes mere tid på detail- end analytisk revision.

Det fremgår alligevel af besvarelserne, at størstedelen anvender analytisk revision i udførelsen af revisionen. Så selvom analytisk revision ikke anvendes ligeså meget

som detailrevision, bruges analytisk revision dog ofte. Det ses af figur 9 til højre.

Spørgsmål 14: Hvis du anvender analytisk revision, hvilket beviser anvendes da som grundlag?

Analytisk revision kan udføres med flere forskellige metoder. Derfor spørges respondenterne om, hvilke metoder de anvender.

Her kommer det frem, at størstedelen anvender ”.. Nøgletal, budgetter og brancheanalyse”

Desuden bliver følgende nævnt:

- ”regnskabsanalyse”
- ”klar fornuftige sammenhæng, bekræftelse, kæderevision”
- ”sammenholdning med sidste år”
- ”forventningsindfrielse”

Spørgsmål 15: Hvilke udfordringer opleves typisk i revision af mindre virksomheder?

Standarderne tager udgangspunkt i, at der kan være udfordringer ved revisionen af mindre virksomheder i forhold til revisionen af større virksomheder. Der er derfor interessant, om disse eller andre udfordringer opleves i praksis.

Respondenterne blev derfor adspurgt om, hvilke udfordringer de typisk oplever i mindre virksomheder.

Her er et udpluk af besvarelsenerne:

- *Ingen funktionsadskillelse*
- *Going concern*
- *Manglede dokumentation*
- *Regnskabsmæssige skøn*
- *Manglende forretningsgange*
- *Manglende kompetence i økonomifunktionen/ dårligt data grundlag/ fejlagtig bogholderi*
- *Intern kontroller*

Spørgsmål 16:-20: Har du anvendt denne undtagelse? (Se skema)

I undersøgelsen blev der spurgt til anvendelsen af de undtagelser, som standarderne angiver som mulige, ved revision af mindre virksomheder. Det ønskes at analysere om disse undtagelser bliver anvendt i praksis, for senere at vurdere deres anvendelighed.

Fordelingen af svarene ses af nedenstående illustration. Det fremstår her tydeligt, at undtagelser anvendes, men at det især er muligheden fra ISA 330 der anvendes. Hele 97 % angiver at de anvender den mulighed og 66 % af de adspurgte svarer, at de altid bruger muligheden. Det fremgår også, at ISA 570 anvendes af 66 %. Der er kun 7 % som anvender den altid, mens 59 % anvender den ofte.

De øvrige undtagelser anvendes af under halvdelen af de adspurgte, hvor hovedparten har anført, at de kun anvender den ofte.

Spørgsmål 16-20

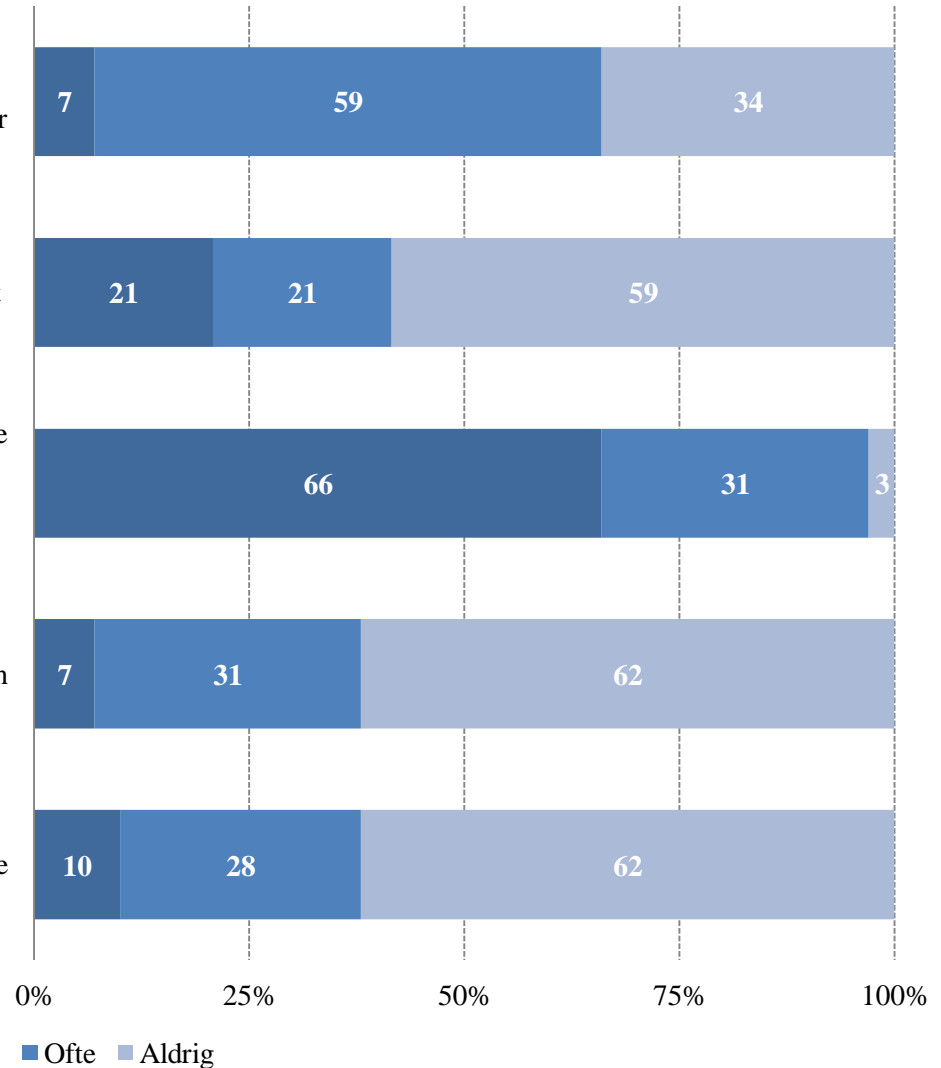
ISA 570 Hvor der er lån fra ejelederen. Hvor der er behov for yderligere lån fra ejere for virksomhedens fortsatte drift kan der opnås revisionsbevis ved efterstilling af ejerledernes lån. Hvor ofte anvender du dette som revisionsbevis?

ISA540 Det kan drøftes med ejerlederen om der er behov for en vurdering fra en ekspert. Hvis det er behov for en vurdering, hvor tit drøfter du dette med ejerlederen?

ISA 330 beskriver at der med økonomiske fordele i revision af mindre virksomheder uden mange kontrolaktiviteter og dokumentation kan udføres yderligere revisionshandlinger i form af substanshandlinger. Hvor tit gør du det?

ISA 320 Ved konsekvent lavt overskud før skat kan det være relevant at beregne en benchmark før vederlag og skatter. Hvor ofte laver du en benchmark analyse i revision af mindre virksomheder?

ISA 300 Det er muligt at anvende et kortfattet notat om revisionsstrategien, som er udarbejdet ved afslutningen af den forrige revision. Har du anvendt denne undtagelse?

Det kan derfor konkluderes, at alle de angivende undtagelser er anvendelige i praksis. Deres anvendelser er forskellige, men den mest anvendelige af de angivne er ISA330, der bruges af næsten alle.

Spørgsmål 21 Finder du at disse undtagelser er særlig anvendelige i revision af mindre virksomheder?

For at uddybe om undtagelserne er anvendelige, bliver respondenterne spurgt, om de generelt mener, at undtagelserne kan anvendes i revisionen af mindre virksomheder. Der er en del besvarelser, som antyder, at der menes, at de er anvendelige.

Det er uddybet af en respondent:

”Ja i høj grad. Det giver mulighed for en praktisk og økonomisk afslutning af revisionen. Det er min klare opfattelse at revisor sunde fornuft fortsat vil være den afgørende faktor.”

De, der har angivet, at de ikke mener, at undtagelserne er anvendelige har begrundet det med:

” ...der kunne i alt fald være væsentligt mange andre relevante punkter, hvor man kunne lave undtagelser der gav mening”

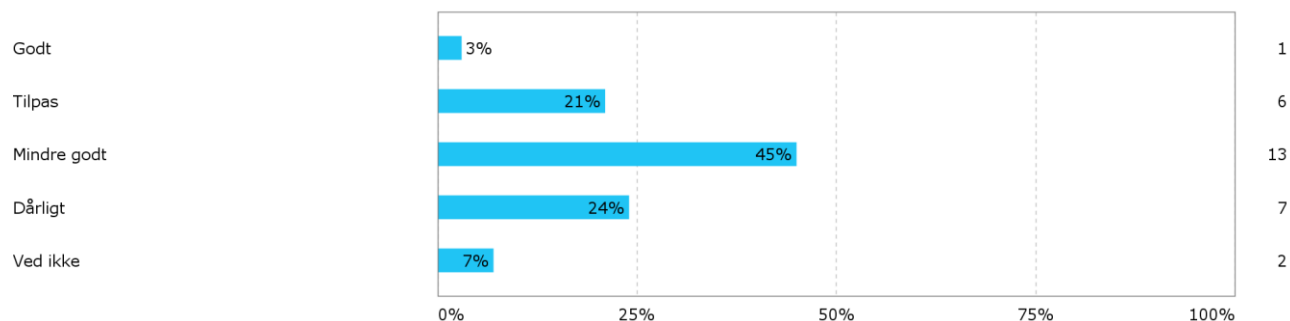
og

” niks - men det er udvidet gennemgang derimod.... - vi har jo alle dage udført "revision light".

De mener således ikke, at undtagelser tager højde for de øvrige udfordringer, der kan fremkomme ved revision af mindre virksomheder.

Spørgsmål 22: I hvilket omfang mener du generelt standarderne er egnet til revisionen af mindre virksomheder?

På trods af, at hovedparten af respondenterne i forrige spørgsmål mente, at undtagelser var anvendelige, så har 69 % svaret, at de mener, at standarderne er dårligt eller mindre godt egnet til revision af mindre virksomheder.

Der må derfor vurderes, at de mener, at undtagelserne er anvendelige, men at der ikke er nok tiltag i standarderne, således at de samlet set er anvendelige.

Spørgsmål 23: Hvilke områder giver efter din erfaring særlige udfordringer ved anvendelse af ISA'erne på revision af mindre virksomheder?

Der spørges, hvor standarderne giver udfordringer i forhold til anvendelse i revisionen af mindre virksomheder.

Der bliver bl.a. nævnt:

- Funktionsadskillelse
- .. tidskrævende at få dokumentationen på plads.
- .. dokumentationskravet vanskeligt at opfylde tilstrækkeligt...
- ISA er for omfattende..
- Kontrolhysteriet...
- Going concern
- Planlægning og dokumentation for kendskab af virksomheden
- For mange formalia krav..

En del har også angivet, at der ingen udfordringer er, og at standarderne tager hensyn til størrelsen af virksomheden.

Ovenstående angivelser giver anledning til at antage, at standarderne kunne anvendes anderledes, for at tage højde for disse problemstillinger. Standarderne beskriver allerede nogen af disse udfordringer og giver vejledning i, hvordan de skal håndteres. Der kan for eksempel nævnes, at funktionsadskillelse ofte ikke er en væsentlig risiko, da ejerlederen selv udfører de økonomiske handlinger i virksomheden.

Der bliver nævnt, at det er en udfordring, at der er en "manglende differentieret tolkning hos Revisortilsynet af disse formuleringer" og "omfanget af kvalitetskontrol".

Hvilket indikerer, at revisortilsynets kontroller har stor betydning for fortolkningen af standarderne.

Spørgsmål 24: Har du hørt om den Nordiske Standard tidligere?

Der er, som beskrevet i teori-afsnittene, kommet et udkast til en ny standard: Den Nordiske standard.

48 % havde hørt om den, mens 52 % svarede nej til spørgsmålet. De er således opmærksomme på de overvejelser, der er om standardernes anvendelse i revisionen af mindre virksomheder.

Spørgsmål 25: Mener du, at der er behov for at supplere revisionsstandarderne med en målrettet guide for revision af mindre virksomheder og hvorfor?

Bortset fra 2, mente de adspurgte respondenter, at der var behov for at supplere standarderne med en målrettet guide for revisionen af mindre virksomheder.

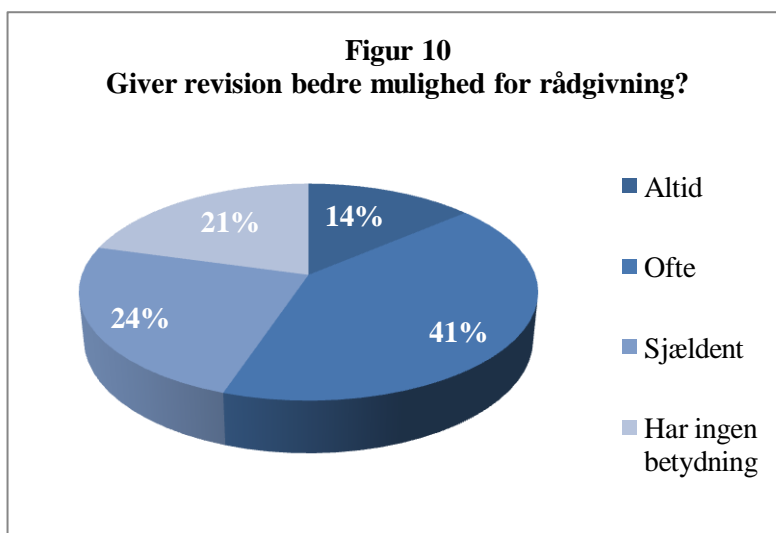
Her er opstillet argumenterne for specialiserede standarder tilrettet mindre virksomheder:

- *”..de nuværende standarder skyder gråspurve med kanoner”*
- *”nemmere og mere målrettet revision af helt små virksomheder”*
- *”..kan løses med en nordisk standard”*
- *”..for at spare tid på beskrivelser og dokumentation for områder som kan være irrelevante for den pågældende kunder”*
- *”For at fordanske revisionsprocessen”*
- *”..køreplaner er altid godt”*
- *”.. en tilpasning af standarderne vil være fin”*
- *”kontrollen fra revisortilsynet gør, at der bliver lavet meget bare fordi man skal opfylde diverse ISA krav”*
- *”de ofte meget høje krav der er i standarderne opfatter jeg som vejledninger til uerfarne revisorer, der skal bruge en manual for hvordan man gør ud at skulle tænke ret meget selv”.*
- *”Det kunne være en god ide med en revisionsstandard for de mindre virksomheder, som tager alle de relevante områder fra de andre revisionsstandarder”*

Ud fra ovenstående udsagn kan det udledes, at der er en positiv stemning for en standard målrettet revisionen af mindre virksomheder. Det kommer også til udtryk, at det er afhængigt af, hvordan man mener, at standarderne skal anvendes. Om det er egen tolkning eller revisortilsynets påvirkning, der har indflydelse på anvendelsen, er forskelligt.

Spørgsmål 26: Giver revisionen af et regnskab (til forskel fra assistance med opstilling af årsregnskab og opgørelse af skattepligtig indkomst) efter din erfaring bedre mulighed for at rådgive kunden i andre sammenhænge?

Der findes, som bekendt, andre former for erklæringer end revisionspåtegningen. Udviklingen i revisionsbranchen i nyere tid gør, at rådgivning er en stor del af revisoreres arbejde for virksomheder. Det var derfor relevant om revisorerne mente, at revision af regnskabet gav bedre mulighed for at rådgive klienterne. Af figur 10 til højre kan det ses, at en stor andel mener, at revisionen gør, at de kan yde en bedre rådgivning.

Kun ca. 1/5 mente, at revisionen ingen betydning havde for deres rådgivning af virksomheden. Det vurderes derfor ud fra besvarelsen, at revideringen i de fleste tilfælde vil give revisorerne mulighed, for at yde en bedre rådgivning.

Spørgsmål 27. Ud fra din erfaring bedes du rangordne følgende udsagn efter, hvad du mener revisionen af regnskabet bidrager mest til i mindre virksomheder. (Angiv 1-6, hvor 1 er mest)

Det er afgørende, at regnskaberne giver regnskabsbrugerne de informationer, de skal bruge til at tage økonomiske beslutninger, som det er beskrevet i teorien.

Der er, i undersøgelsen, derfor spurgt ind til revisorerens opfattelse af, hvad revisionen bidrager med til virksomheden.

Der er opstillet følgende muligheder, som respondenterne er blevet bedt om at rangere efter, hvad de mente revisionen bidrager mest med til mindre virksomheder.

- Forståelse for egen virksomhed (virksomhedsejer)
- Mulighed for kredit hos bank og kreditinstitutter
- Bedre mulighed for kredit hos leverandører
- Bedre mulighed for at opnå kvalificeret rådgivning hos revisorer og advokater
- Overholdelse af selskabs- og skattelovene
- Bedre mulighed for at finde investorer/købere til virksomheden

Ud af besvarelsene var der 9, som havde angivet et andet interval end det angivne (1-6) eller havde angivet samme tal i intervallet flere gange. Disse besvarelses er ikke medtaget i nedenstående tabel, da dette ville give et ikke sammenligneligt billede af dette spørgsmål.

De øvrige 20 besvarelses er derfor opstillet i nedenstående tabel. Datagrundlaget for denne tabel fremgår af bilag 6, hvor de 9 fravigelses også kan ses.

Ud fra tabellen kan det ses, at respondenterne har angivet, at de mener, at revisionen bidrager mest med ”*Bedre mulighed for kredit hos bank og kreditinstitutter*”.

De øvrige valgmuligheder er fordelt spredt. Det er derfor ikke muligt at konkludere noget om rækkefølgen her. Forståelsen af egen virksomhed ligger i den modsatte ende og her mener respondenterne ikke, at revisionen bidrager.

Oprangering 1-6	Forståelse for egen virksomhed (virksomhedsejer)	Mulighed for kredit hos bank og kreditinstitutter	Bedre mulighed for kredit hos leverandører	Bedre mulighed for at opnå kvalificeret rådgivning hos revisorer og advokater	Overholdelse af selskabs- og skattelovene	Bedre mulighed for at finde investorer/købere til virksomheden
1	3	9	1	2	4	1
2	0	6	3	2	3	6
3	5	2	3	3	6	1
4	3	3	4	3	4	3
5	3	0	5	6	2	4
6	6	0	4	4	1	5

Kilde: datasæt.

I tabellen ses resultatet af oprangeringen af kategorierne, som revisionen bidrager til. Respondenterne blev bedt om at oprangere kategorierne fra 1-6, hvor 1 angiver det udsagn, der menes at få mest nytte af revisionen.

Antallet er fundet ved at anvende funktionen ”Tæl.Hvis(område, kriterium);” i Excel.

Område= besvarelserne med angivelsen af placeringen 1-6

Kriterium = 1-6

4.2 Fortolkning af svar: Koblingen mellem teori og empirisk analyse

I dette underafsnit sammenholdes resultaterne fra den empiriske analyse med de vigtigste teoretiske aspekter for mindre virksomheder. Det ønskes at analysere om der er observationer, der er modstridende. Samtidig ønskes det analyseret, hvilken betydning dette har for revisionen, samt hvilke tiltag, der kunne forebygge dette.

Opgaveteamets størrelse blev i standarderne vurderet til at have en betydning for planlægningen af revisionen. I hvert fald hvor det sammenlignede opgaveteam alene bestod af den underskrivende partner.

Besvarelserne fra analysen bekræfter denne sammenhæng. Hvor det angives, at 69% af respondenterne mener, at opgaveteamets størrelse har betydning for detaljeringsgraden af planlægningen. Sammenholdes den enkelte respondents besvarelse i spørgsmålet om opgaveteamets størrelse med samme respondents besvarelse i spørgsmålet om planlægningsgraden kan ovenstående ikke bekræftes.

Dette kan betyde, at der muligvis bliver anvendt unødigt tid på planlægning i opgaveteam på en person. Her vil undtagelsen om anvendelse af et kort notat for planlægningen kunne anvendes. Dette vil formentlig kunne betyde en tidsbesparelse i planlægningen. På denne måde efterleves revisorloven om, at revisionen skal være effektiv.

I standarderne er det angivet, at der kan anvendes en overordnet revisionsplan i revisionen af mindre virksomheder. Det analyseres i ovenstående at der ikke er en tendens til, at anvende denne mulighed i praksis. Dette kan skyldes tvivl om definitionens forskel mellem overordnet- og detaljeretplanlægningsgrad.

Det kan skyldes forskellig vurdering af definitionen mellem kvalitetskontrollen, revisors tolkning af standarden og evt. kvalitetsstyringsprogrammet, der anvendes til planlægningen. Dette er ikke indenfor emne i denne afhandling og kan derfor ikke yderligere konkretiseres

Planlægningen af revisionen udarbejdes på baggrund af revisionsrisikomodellen. Her vurderes den iboende- og kontrolrisikoen at være høj i mindre virksomheder. Det fremkom af analysen, at der anvendes begrænset tid på vurderingen af den iboende risiko, hvilket blev begrundet med ”..at mindre virksomheder ofte er enkle at overskue”. Kontrolrisikoen er oftest ikke mulig af reduceres, hvilket skyldes flere parametre som fx ejerledelse, begrænset antal medarbejdere, uformelle arbejdsgange mv. I mindre virksomheder, hvor ejerleder udføre alle økonomiske opgaver vil risikoen kunne vurderes begrænset uanset at der ikke er dokumenteret kontroller. Hvilket kan antages da ejerlederen alene har retten til at styre de økonomiske aspekter i virksomheder.

Det er teoretisk beskrevet, at de to parametre iboende- og kontrolrisiko er afhængige af hinanden, hvorfor de begge vurderes høje. Det medfører, at en reducere af opdagelsesrisikoen er nødvendig. For reducere denne risiko øges substanshandlingerne i revisionen.

Generelt anvender de adspurgte respondenter ikke tid på at vurdere de første to parametre i revisionsrisikomodellen. De tillægger ikke modellen stor værdi, hvilket bl.a. kom til udtryk ved udsagnet: *”kun teoretiske overvejelser for at overhold ISA’erne – der jo reelt meningsløst”*.

Dette giver anledning til overvejelser om dette kunne være en generel holdning hos revisorer. Hvis dette er tilfældet bør det vurderes, om det er et resultat af påvirkning fra interessenterne for regnskabet. I høringsvarene til SASE-standarden blev det nævnt at indhentning af saldomeddelelser og lageroptælling havde stor værdi for interessenterne. De nævnte at det burde indarbejdes i SASE-standarden for at sikre en højere grad af sikkerhed end den på nuværende havde forudsætninger for. Det indikere, at interessenterne har holdninger til, hvilke handlinger der bør indhentes for at opnå en vis sikkerhed.

I analysen fremgår det, at størstedelen, 70 % i gennemsnit, af substansrevisionen udføres som detailrevision. Det fremgår af det efterfølgende spørgsmål, at der anvendes analytisk revision på de fleste revisionsopgaver. Der blev angivet, at de mest almindelige analytiske handlinger var nøgletal, brancheanalyse mv. Det giver ingen identifikation om der er en problemstilling ved denne fordeling, men det vurderes at begge metoder anvendes. Jeg antager at revisors brug bekræfter opmærksomheden på anvendelse mulighederne for disse to metode. Det antages derfor at revisor kan vurdere, hvilke metode der anvendes bedst hvornår. Der er således umiddelbart ingen problematik hæftet med denne fordeling.

Udfordringer

I agentteorien kom det frem, at udfordringen ved, at ejer og ledelse ofte er samme person, kan skabe problematik. Denne udfordring bliver bekræftet i den empiriske analyse, hvor det fremgår, at ejeres etik og moral har stor indflydelse på revisionsarbejdet. Det er en udfordring, som umiddelbart kan være vanskelig at afdække.

En anden udfordring er kvaliteten af bogholderiet, samt indregningen af de regnskabsmæssige skøn. Standarderne gør opmærksom på disse problematikker og giver vejledning i, hvordan disse kan håndteres. Standarderne prøver således at henlede revisors opmærksomhed på de udfordringer, som kan forekomme ved revisionen af mindre virksomheder, samt at give håndgribelige løsningsforslag. Jeg mener, at det er positivt, at standarderne henleder opmærksomheden på de udfordringer, som kan forekomme ved revisionen af mindre virksomheder.

Det kan både ses som en fordel og ulempe, at standarderne gør revisor opmærksom disse forhold. En sådan vejledning bør ikke gøre revisor mindre opmærksom på andre forhold, der kan opstå i revisionen.

Det iagttages samtidig, at der er en sammenhæng mellem revisionsrisikomodelen og standarderne med besvarelserne fra den empiriske undersøgelse. Det fremgår her, at de største udfordringer ved revision af mindre virksomheder omhandler manglende interne kontroller, funktionsadskillelse, ejerledelse, going concern mv.

Undtagelserne

Det kom frem i teoriafsnittene, at der i standardernes vejledninger til revision af mindre virksomheder er indarbejdet undtagelser. Disse undtagelser skal sikre, at det er muligt at indhente tilstrækkelig revisionsbevis på andre grundlag i mindre virksomheder. I den empiriske undersøgelse fremgår det, at de fleste af de nævnte undtagelser sjældent eller aldrig anvendes i praksis. Kun angivelsen om, hvor ofte disse blev anvendt var der overvægt at de blev aldrig blev anvendt. Det var kun 2 ud af de tre, hvor størstedelen af respondenterne angav, at de blev anvendt. Ud af disse to, var det alene muligheden i ISA 330, hvor størstedelen altid anvendte denne mulighed. De fleste respondenter angav på trods af det undtagelsernes anvendelse.

Det er derfor bekymrende, at undtagelserne menes anvendelige, men ikke bliver anvendt.

Denne udvikling kan skyldes følgende: At de angivne udfordringer ikke ses ofte, et manglende kendskab til anvendelsen af disse eller, at standardernes andre handlinger ikke gør det nødvendigt at anvende dem.

Sammenholdes det med, at størstedelen af respondenterne ikke mente, at standarderne er dårligt eller mindre godt egnet til revisionen af mindre virksomheder.

Om dette skyldes et af ovenstående argumenter, kan ikke konkluderes på baggrund af denne afhandling. Det formodes at være en kobling mellem interessenternes forventning, der afspejles i kontrollen af revisorerne sammen med valget af andre handlinger.

Opsummering

Jeg mener, at for at opretholde troværdigheden af et regelsæt, i dette tilfælde standarderne, må man følge terminologien i dette. Der er intet i denne afhandling, der anfægter, at standardernes formål ikke leverer den sikkerhed, som interessenter af regnskaberne har behov for.

De fleste observationer i denne opgave har givet indikation for, at udfordringerne med anvendelsen af standarderne opstår ved den anvendelighedsmetode der anvendes.

Standarderne tager afsæt i vurderinger og anbefalinger, der er i tråd med teorien og observationer, der fremgår i den empiriske undersøgelse.

Med den nordiske standard forsøges der at udarbejde en "køreplan" til revisionen for mindre virksomheder. I tråd med at tilgodese de problematikker, som revisorerne antyder, er problemet ved ISA'erne. I den empiriske undersøgelse kom det frem, at den endnu ikke er almenkendt blandt revisorer, men at der menes at være et behov for en standard, der er tilpasset revisionen af mindre virksomheder. Der fremgår dog en bekymring i besvarelserne, der også fremkom i høringssvarene. Der nævnes her, at en "køreplan" for revisionen vil gøre det mere overskueligt at gennemføre.

Flere nævner i den empiriske undersøgelse, at det ikke skyldes standarderne udformning, men mere anvendelsen af dem, hvilket også er i tråd med argumentationen af Jan B. Hansen om, at revisorer ikke finder standarderne anvendelige, fordi de ikke anvendes som tiltænkt. Som det er analyseret i opgaven betragtes standarderne som en "køreplan" for revisionen. Dette mener Jan B. Hansen er en fortolkningsfejl, hvilket han argumenter med at det er revisors erfaring og faglig viden, der bør lægges til grund for anvendelsen af standarderne.

Det kan således antages at en anderledes fortolkning af standarderne vil bidrage til revisors opfattelse af deres anvendelighed i revision af mindre virksomheder.

Fortolkningen af standarderne styres i overskyggende grad af kvalitetskontrollen ved, at kontroller revisors arbejde og giver sanktioner for forkert planlægning, handlinger mv.

En opsummering af ovenstående er således, at standarderne tager hensyn til de udfordringer, der teoretisk og i praksis opleves som specielle ved revisionen af mindre virksomheder. Standarderne gør revisor opmærksom på og giver forslag til, hvordan disse kan håndteres.

Der er en tendens til, at der i praksis lægges vægt på køreplanen for revisionen, i stedet for at lægge vægt på revisors faglige erfaring og vurdering. En ændring af dette vil kræve nye fortolkninger af standarder.

Går man den anden vej, som fx den Nordiske standard forsøger med en lettere gennemskuelig proces, hvor en fastlagt plan også gør det muligt at udføre en "tjekliste" kontrol. Der er klare fordele med denne tilgang til revisionsprocessen, da det bliver mere gennemskueligt for regnskabsbrugerne over opstillet krav. Det kan dog frygtes at det vil medføre unødvendige handlinger og herved en dyrere revision, hvilket vil være en

økonomisk omkostning for virksomhederne og således også for regnskabsbrugerne ved en mindre modydelse. En påstand, der dog ikke er undersøgt yderligere i denne afhandling.

Kapitel 5: Afsluttende afsnit

5.1 Konklusion

Regnskabsbrugerne er interessenter, der har et informationsbehov for økonomiske oplysninger om virksomheden. De overvejer eller indgår allerede i en koalition med de øvrige interessenter. Det er på baggrund af, at de har eller vil tilføre ressourcer til virksomheden, hvis muligheden for en passende modydelse er sandsynlig. De har derfor interesse i, at oplysningerne i årsregnskabet er så korrekte som muligt. De anvender nemlig disse oplysninger, der er virksomhedens kommunikation med omverden, til vurderingen af sandsynligheden for modydelsen og dens størrelse. I mindre virksomheder er mængden af interessenter reduceret i forhold til større virksomheder. Dette skyldes begrænset samfundsinteresse for den enkelte virksomhed på baggrund af færre ejere og økonomisk betydning i samfundet. I mindre virksomheder betragtes alene medarbejdere, ejere, kreditorer, kunder, leverandører og offentlige instanser, at være interessenter.

Revisionsrisikoen er den grundlæggende model i standarden og har derfor stor betydning for planlægningen og udførelsen af revisionen. Der indgår tre parametre i modellen, som alle vurderes af revisor i den pågældende revisionsopgave. Der er teoretisk mulighed for at reducere risikoen i modellen ud fra to typer revisionshandlinger, nemlig kontrol- og substanshandlinger. I teorien fremgår det, at de to parametre er afhængige af hinanden, hvilket betyder, at hvis den ene parameter er høj, skal den anden være tilsvarende lav. I teorien fremgår det, at der på grund af et begrænset antal medarbejdere, uformelle arbejdsgange og ejerledet drift tit ses begrænset eller ingen interne kontroller i mindre virksomheder. Denne parameter i revisionsrisikomodellen betragtes derfor generelt for høj i mindre virksomheder. Dette medfører, at opdagelsesrisikoen må reduceres ved udførelse af substansrevisionshandlinger.

I den empiriske analyse gav resultatet indikation af, at kontrolrisikoen i de fleste tilfælde bliver vurderet høj. Dette skete på grund af konstatering om få eller ingen interne kontroller i de mindre virksomheder. Derfor blev revisionshandlingerne udført som substanshandlinger, hvor især muligheden for detailrevision anvendes.

Det kan derfor konkluderes, at de teoretiske og praktiske aspekter er enige. Begge perspektiver er enige om at revisionsrisikoen hovedsageligt skal afdækkes i form af substanshandlinger i mindre virksomheder.

I standarderne er undtagelserne indarbejdet, hvor det forventeligt kan give udfordringer i revisionen af mindre virksomheder. Der forsøges således at vejlede revisor i de situationer, der kan være specielle i mindre virksomheder. Der ønskes at gøre revisorer opmærksomme på disse situationer og vejlede dem i, hvordan de tackler dette. Det fremkommer i analysen, at vejledningerne med undtagelserne er tilpasset til de problemstillinger, der kan være i revisionen. Det fremkom dog, af besvarelserne i den empiriske

undersøgelse, at undtagelserne sjældent blev anvendt. Der var således kun en af de fem undtagelser, som der blev spurgt til, der blev anvendt ofte. Tre af de andre undtagelser blev sjældent eller aldrig anvendt.

Ud fra disse betragtninger kan det konkluderes, at undtagelserne i standarderne er godt tilpassede udfordringerne ved revisionen af mindre virksomheder. Deres anvendelse i praksis er begrænset, men alligevel findes de anvendelige af revisorerne.

Det kan derfor konkluderes, at der i revisionen af mindre virksomheder oftest opnås tilstrækkelig revisionsbevis ved øget udarbejdelse af substanshandlinger. Disse handlinger kan udføres som analytisk- eller detailrevision.

Undtagelserne, der er indarbejdet i de internationale revisionsstandarder, vurderes i de fleste tilfælde ikke at være et nyttigt værktøj i den praktiske udførelse af revisionsarbejdet. De er, som udgangspunkt, udformet på en anvendelig måde, men anvendes næsten ikke i praksis.

5.2 Perspektivering

I denne afhandling er udgangspunktet en revisors perspektiv. Det har givet et indblik i de udfordringer som revisor møder i revisionen af mindre virksomheder. Der er endvidere undersøgt, hvilke interessenter, der har interesse for udformningen af revisionen, fordi de ønsker en høj grad af sikkerhed for regnskabs korrekthed. I afhandlingen er det desuden beskrevet og undersøgt, hvordan standarderne er anvendelige i revisionen af mindre virksomheder.

Dette har medført, at det er konkluderet, at revisionsstandarderne, og undtagelser i disse, for mindre virksomheder findes anvendelige i deres nuværende form. Det kom frem i den empiriske undersøgelse, at de, på trods af at være fundet anvendelige, ikke blev brugt i praksis.

Med konklusionen af afhandlingen kunne man også have set på regnskabsbrugernes vurdering af værdien af revisionen. Desuden giver konklusionen lejlighed til, at man kunne arbejde videre med spørgsmålet om udformningen af en vejledning til anvendelse af standarderne ved revision af mindre virksomheder, samt hvordan man ændre fortolkningen af standarderne og hvilke betydning dette vil betyde for revisions udførelse.

5.3 Litteraturlisten

Litteraturliste

Bøger

Andersen, Ib: Den skinbarlige virkelighed, 4. Udgave, Forlaget Samfundslitteratur, 2009.

Andersen, John et al: Revision – koncept og teori, 2.udgave, Thomson A/S, 2000

Boolsen, Merete Watt: Fra spørgeskema til Statistik analyse, 1. Udgave, C.A. Reitzel, 2004.

Boolsen, Merete Watt: Sprøgskemaundersøgelse – fra konstruktion af spørgsmål til analyse af svar, 1. Udagve, Hans Reitzels, 2008.

Eilifsen, Aasmund: Auditing & assurance services. 1. Udgave, Second International Edition, 2010

Elling, Jens O.: Finansiell rapportering – teori og regulering. 2. Udgave, Gjellerup 2011

Füchsel, Gath, Langsted og Skovby, Revisor regulering & rapportering, Thomson Reuters, 2010

FSR, Revisorhåndbogen 2015 revision I+II, Karnov Group Denmak A/S, København 2015

Sudan, Sumit et al.: Revision i praksis, 1. Udgave, Karnov Group, 2012

Loft, Anne: Revision: Funktion og vision – Festskrift for Robert Sloth Pedersen, Foreningen af yngre revisorer, 1994

Lovgivninger

Bekendtgørelse af årsregnskabsloven (Årsregnskabsloven = ÅRL)

Lov om godkendte revisorer og revisionsvirksomheder (Revisorloven = RL)

De internationale revisions standarder (ISA'erne)

NORDISK STANDARD FÖR REVISION I MINDRE FÖRETAG,

Lokaliseret: <https://www.far.se/contentassets/e112eddc05ad42b29264942d897ace27/nordiska-standardremissversion.pdf>

STANDARD FOR AUDITS OF SMALL ENTITIES (Udkast), 2015

Lokaliseret:

http://www.finansraadet.dk/Politik/Documents/Høringssvar/2015/010715_H_Draft%20Standard%20for%20audits%20of%20small%20entities.pdf

Artikler

Bom, Marianne, Revisorer: byg bro over forventningskløften , 2012, Revision & Regnskabsvæsen

FSR, Politiske mærkesager: Revisionspligten,

Lokaliseret: <http://www.fsr.dk/Nyheder%20og%20presse/Politiske%20maerkesager/Revisionspligt>,

besøgt 28. Maj 2016

Haaning, Torben: Revision kontra Review af SMV'er, 2013, Revision & Regnskabsvæsen

Herschend, Sofie Synnøve; 72.785selskaber dropper revision: Det er spild af penge,

Lokaliseret: <http://www.dr.dk/nyheder/penge/72785-selskaber-dropper-revision-det-er-spild-af-penge>

besøgt 29. Maj 2016

Lennartsson, rakel: Nu ska revisionen bli roligare – igen, Balans Nr. 3/ 2015 s. 17

Lokaliseret: <https://www.far.se/contentassets/e112eddc05ad42b29264942d897ace27/om-nordiska-standardur-balans-nr-3-2015.pdf>

besøgt 3. Maj 2016

Lennartsson, Rakel, Artikel: Tyck till om nya standarden för revision i mindre företag, UR balans nr. 6 s.15, 2015,

Lokaliseret: <https://www.far.se/contentassets/e112eddc05ad42b29264942d897ace27/om-nordiska-standardur-balans-nr-6-2015.pdf>

besøgt 11. feb 2016

Lund, Anders og Warming-Rasmussen, Bent, Eksisterer der en forståelseskluft vedrørende going concern, 2015, Revision & Regnskabsvæsen

Vorre Nicolaj, Fravalg af revisorer kommer under Skats lup,

lokaliseret:

<http://borsen.dk.esc->

web.lib.cbs.dk/nyheder/avisen/artikel/11/119955/artikel.html?hl=YT02OntpOjA7czo0NjoiRnJhdmFsZyBhZiByZXZpc29yIHNRyWJlciBmcnlndCBmb3Igc2thdHRlc255ZCI7aToxO3M6MTA6IkZyYXZhGcgYWYiO2k6MjtzOjM6ImZvcil7aTozO3M6NzoicmV2aXNvcil7aTo1O3M6Mjc6InRyYWJlciBmcnlndCBmb3Igc2thdHRlc255ZCI7aTo3O3M6MjoiYWYiO30

besøgt 29. Maj 2016

SVM portalen: Hvad siger års rapporten om dig?, 2016

Lokaliseret: <http://www.smvportalen.dk/Styrk-bundlinjen/Styrk-bundlinjen/140000-gode-grunde/Hvad-siger-aarsrapporten-om-dig>

besøgt 29. Maj 2016

Wievel, Teddy; Hansen, Jørgen Valther og Stokholm, Morten: Visioner om fremtidens revisionsydelse, 2013, Revision & Regnskabsvæsen

Faglige nyheder:

Erhvervsstyrelsen, lovkrav: Hvem er målgruppen for din rapportering,

Lokaliseret: <https://samfundsansvar.dk/hvem-er-maalgruppen-for-din-rapportering%3F>,

FSR faglig nyheder, God revisorskik - Vejledninger og standarder om revisors opgaver 1978 til 20xx, 2014,

Lokaliseret:

http://www.fsr.dk/Faglige_informationer/Revision%20og%20andre%20erklaeringsopgaver/love%20og%20bekendtgørelser/God%20revisor%20skik%20-vejledninger%20og%20standarder%201978

FSR, faglig nyheder: FEE udgiver notat om revision af årsregnskaber, 2008,

Lokaliseret: http://www.fsr.dk/Faglige_informationer/Virkomhedsret/Internationalt/FEE/FEE%20notat%20om%20revision

Høringer

Bolagsverket, høringssvar: Nordisk standard för revision i mindre företag, 2015

Lokaliseret: http://www.bolagsverket.se/polopoly_fs/1.12229!/yttrande-nordisk-standard-for-revision-mindre-foretag.pdf

FAR: Høringsbrev: Nordisk standard för revision i mindre företag, 2015,

Lokaliseret: <https://www.far.se/contentassets/e112eddc05ad42b29264942d897ace27/nordisk-standard-for-revision-i-mindre-foretag.foljebrev.remissfar.pdf>

Finansinspektionen, Remissvar: Nordisk standard för revision i mindre företag, 2015

Lokaliseret: <http://fi.se/Regler/Remissvar/Svenska-forslag/Listan/Remissvar-Nordisk-standard-for-revision-i-mindre-foretag/>

Finansrådet, høringssvar, 2015,

Lokaliseret: http://www.finansraadet.dk/Politik/Documents/H%C3%B8ringssvar/2015/191015_HS_Nordisk%20standard%20for%20revision%20i%20mindre%20virksomheder%20-%20543474.pdf

Finansrådet: udkast til høring, Nordisk standard for revision i mindre virksomheder, 2015

Lokaliseret: <http://www.finansraadet.dk/Politik/Pages/hoeringssvar/hoeringssvar/2015/Nordisk-standard-for-revision-i-mindre-virksomheder.aspx>

FSR: Høringsbrev: Nordisk standard for revision i mindre virksomheder, 2015,

Lokaliseret:

http://www.fsr.dk/~media/Files/FSR/Faglige_informationer/Revision%20og%20andre%20erklæringsopgaver/NRF/F%C3%B8lgebrev_Nordisk%20standard%20for%20revision%20i%20mindre%20virksomheder_010715.ashx

FSR: Nordisk standard for revision i mindre virksomheder – Udkast, 2015

Lokaliseret:

http://www.fsr.dk/Faglige_informationer/Revision%20og%20andre%20erklæringsopgaver/Internationale%20Standarder%20under%20udarbejdelse/Udkast%20til%20nordisk%20standard%20om%20revision%20i%20mindre%20virksomheder
besøgt 27. februar 2016

Hjemmesider

Surveyxact til anvendelse af statistiske undersøgelser: <http://www.surveyxact.dk/>

Forening for danske revisorer: www.fsr.dk

Erhvervsstyrelsen: www.erhvervsstyrelsen.dk

IFAC: www.ifac.org

Presse

FSR, presseklip: Forventningskløft mellem revisor og firmaer, 2014

Lokaliseret:

<http://www.fsr.dk/Nyheder%20og%20presse/FSR%20i%20medierne/2014/Forventningskloft-mellem-revisor-og-firmaer>

FSR, pressemeddelelse: Revision i en krisetid, 2012

Lokaliseret:

<http://www.fsr.dk/Nyheder%20og%20presse/Pressemeddelelser/Pressemeddelelser%202012/Revision%20i%20en%20krisetid>

FAR, pressemeddelelse: Tyck till om Nordiska standarden

Lokaliseret: <https://www.far.se/press-och-opinion/remissvar/revision/nordiska-standard/>

Rapporter

Bendtsen, Bendt tidligere økonomi- og erhvervsministeren, Forslag til Lov om ændring af lov om erhvervsdrivende virksomheders aflæggelse af årsregnskab m.v. (årsregnskabsloven), bogføringslov samt lov om statsautoriserede og registrerede revisorer , 2005

Lokaliseret: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=91631>

Erhvervs- og selskabsstyrelsens (ES) rapport om revisionspligten for B-virksomheder

Lokaliseret: <http://docplayer.dk/555313-Rapport-om-revisionspligten-for-b-virksomheder-smaa-selskaber.html>

Erhvervs- og selskabsstyrelsens (ES) undersøgelse af brugen af årsrapporter

Lokaliseret: https://erhvervsstyrelsen.dk/sites/default/files/media/undersogelse_af_brugen_af_aarsrapporter.pdf

FSR, revisorbranchen i tal – analyse

Lokaliseret:

<http://www.fsr.dk/~media/Files/Presse%20og%20nyheder/Analyser/Analyser/2013/Brancheanalyse%20-%20FINAL-v2.ashx>

FSR, Revision og regnskab – hvem står på mål for årsregnskabet 2014

Lokaliseret: <http://www.fsr.dk/~media/Files/Faglig%20viden/Publikationer/FSR-Revisionsfolder.ashx>

FSR, Powerpoint: Internationale standarder og SMV – hvorfor nu det?

Lokaliseret: http://www.fsr.dk/~media/Images/revisordognet/Foredrag%20slides/SMV_segmentet.ashx

5.4 Bilagsoversigt

- Bilag 1: Gennemførte pilot test af spørgeskemaundersøgelsen
- Bilag 2: Mail ved udsendelse af spørgeskema
- Bilag 3: Spørgeskema
- Bilag 4: Dokumentation for antal af udsendte e-mail
- Bilag 5: Status af besvarelser
- Bilag 6: Resultat af gennemførte besvarelser fra registreret og statsautoriseret revisorer
- Bilag 7: Verbale besvarelser af gennemført som ”nogen svar” og ikke godkendte revisorer

Bilag 1: Gennemførte pilottest af spørgeskemaundersøgelsen

Pilottest 1

Udført d. 16. december 2015, respondent Peter Lind, Statsautoriseret revisor

Spørgsmålet er for konkret og kan være vanskeligt at besvare i forhold til kundeporteføljen .

Spørgsmål bør omformuleres således at det er mere åbent fx i hvilken udstrækning mener du, at der er behov for planlægning, hvis du selv reviderer regnskaberne i mindre virksomheder.

- Indsæt mulighed for kommentarfelt til videre uddybning.

Substansrevision bør omformuleres, da det ikke er altid alle ved hvilken betydning dette har. Der kunne i stedet stå analytisk, system-, bilag/detail revision

Det bør tilføjes om der er parameter/problemer, som der særligt skal lægges vægt på.

Der bør tilføjes et spørgsmål om en alternativ standard for kun mindre virksomheder kunne erstatte revision efter ISA'erne..

Pilottest 2

Udført 16. december 2015 respondent Preben Danborg, registreret revisor

Indledningen bør være mere forklarende om, hvad undersøgelsen indeholder.

Spørgsmålet rykkes til at stå alene på hver side.

Det bør tilføjes muligheden, at uddybningen kan ske uanset om der svares ja eller nej

Det bør skærpes, at der er tale om de internationale standarder, ISA'erne

Der tilføjes praksis, da man kan være i tvivl om hvilken situation der henvises til.

Hvilke paragraffer menes her? Der bør tilføjes at der er tale om paragrafferne i ISA'erne.

Det bør tilføjes at der refereres til årsregnskaberne.

1. Udkast til spørgeskema

Tak fordi du vil deltage i undersøgelsen om revision af mindre virksomheder.

Spørgsmålene i undersøgelsen vil omhandle de daglige udfordringer og løsninger i forbindelse med revision af mindre virksomheder.

Der vil være 22 spørgsmål. Nogen kan besvares via de opstillede svar muligheder og andre skal besvares med tal eller formulering.

Indledningsvis vil jeg gerne bede om baggrunden for din besvarelse og de kommende spørgsmål vil derfor omhandle din baggrund og den virksomhed der udfører revisionen.

1. Hvilken revisorbaggrund har du?
 - Statsautoriseret revisor
 - Registreret revisor
 - Anden form for revisor _____

2. Hvor stor en andel af din kundeportefølje udgøre mindre virksomheder (procent)?

3. Hvor mange ansatte er I i revisionsvirksomheden?
 - Der er en enkeltmandsvirksomhed (1 person)
 - Jeg har en ansat (2 personer)
 - Vi er 3-5 personer i virksomheden (3-5)
 - Vi er 5-10 personer i virksomheden (5.10)
 - Vi er over 10 personer i virksomheden (+10)

4. Hvor mange af de ansatte arbejder med revisionsopgaver?

De følgende spørgsmål omhandler din planlægning af en revisions opgave.

5. Er I oftest flere om en revisionsopgave?
 - Ja
 - Nej
 - Andet _____

6. Udarbejder du en detaljeret planlægning for revisionen af mindre virksomheder?
 - Ja
 - Nej

7. Har antallet af personer i er på revisionsopgaven betydning for din planlægningsgrad

- I høj grad
 - I nogen grad
 - Ingen indflydelse
8. Hvilken betydning har planlægningen for din revision?
- Stor
 - Nogen
 - Begrænset
 - Ingen
9. Er det din opfattelse at der spares tid på opgaven ved en god planlægning
- Ja
 - Nej
 - Uddybning_____

Disse spørgsmål kommer til at omhandle tilgængeligheden af de informationer der er nødvendige for revisionsopgaven.

10. Hvor ofte har du mulighed for at se alle posteringerne på de enkelte posteringskonti direkte i dit it-system?
- Altid
 - Ofte (2 ud af 3 gange)
 - Sjældent (1 ud af 3 gange)
 - Aldrig
11. Gennemgår du regnskaberne fra A-Z i mindre virksomheder?
- Ja
 - Nej
12. Hvilket udbytte mener du, at dine klienter får ud af revisionen i forhold til kendskabet i deres virksomhed?
- _____

De kommende spørgsmål omhandler revisionen af mindre virksomheder i forhold til standarderne.

13. I hvilket omfang mener du standarderne er tilpasset revisionen af mindre virksomheder
- Godt
 - Tilpas
 - Mindre godt
 - Dårligt
 - Ved ikke
14. Hvordan er fordelingen ofte i mellem substansrevision og analytiskrevision?
- Substansrevision_____
 - Analytiskrevision_____
15. Hvad er ofte den største udfordring ved revision af mindre virksomheder?

16. Er der ifølge din mening og erfaring revisionskrav i standarderne, der kunne undlades i forhold til mindre virksomheder?

- Ja
- Nej
- Hvilke_____

17. Burde der efter din mening udarbejdes en revisionsstandard, der udelukkende omhandler revision af mindre virksomheder?

- Ja
- Nej

Afslutningsvis vil jeg gerne høre din mening om hvad revisionen bidrager med hos mindre virksomheder.

18. Giver revisionen af et regnskab efter din erfaring bedre mulighed for, at rådgive kunden i øvrige sammenhænge?

- Altid
- Ofte
- Har ingen betydning

19. Vurderer du at revisionen af mindre virksomheders regnskab bidrager til en øget overholdelse af selskabs- og skattelove end hvad man ellers ville kunne forvente?

- I høj grad
- I nogen grad
- Ingen indflydelse

20. Hvilken gavn bidrager revisionen af regnskabet med for mindre virksomheder?

- Forståelse for egen virksomheder (Virksomhedsejer)
- Mulighed for kredit hos banker og kreditinstitutter
- Bedre muligheder for at opnå kvalificeret rådgivning hos revisorer og advokater
- Overholdelse af selskabs- og skatteøve
- Bedre mulighed for at finde investorer/købere af virksomheden
- Andet_____

Bilag 2: Mail ved udsendelse af spørgeskema

Hej

I forbindelse med mit speciale på cand.merc.aud. på CBS (Copenhagen Business School) undersøger jeg anvendelsen af ISA'erne (revisionsstandarderne) i revision af mindre klasse B-virksomheder.

Du har modtaget denne mail, da du sandsynligvis er revisor for kunder i ovenstående virksomhedsklasse.

Det vil derfor være en stor hjælp, hvis du vil besvare dette spørgeskema.

Undersøgelsen er fordelt på 27 spørgsmål og tager ca. 5.min at besvare.

Jeg håber, at modtage din besvarelse inden d. 15. maj.

Link til undersøgelse:

<http://www.survey-xact.dk/LinkCollector?key=D9V6NEW8C21P>

Din besvarelse har stor betydning for mit speciale.

På forhånd tak for din hjælp.

Har du nogen spørgsmål til undersøgelsen eller specialet er du velkommen til at kontakte mig, og jeg vil forsøge at besvare din henvendelse hurtigst muligt.

Med venlig hilsen

Stine J. Nielsen
Stni10ac@student.cbs.dk

Bilag 3: Spøgeskema

Tak fordi du vil deltage i undersøgelse om revision af mindre virksomheder (Klasse B). Spørgsmålene i undersøgelsen vil omhandle de daglige udfordringer og løsninger i forbindelse med revision af mindre virksomheder. Der tages udgangspunkt i anvendeligheden af revisionsstandarderne (ISA'erne) i revisionen af mindre virksomheder. Nogle spørgsmål kan besvares via de opstillede svarmuligheder og andre skal besvares med tal eller verbale kommentarer. For en god ordens skyld skal det oplyses at din besvarelse er anonym.

Indledningsvis vil jeg gerne bede om lidt faktuelle oplysninger om din baggrund og den virksomhed, hvor du udfører revision. Derefter vil spørgsmålene fokusere på indsamling af revisionsbeviser og anvendelse af revisionsstandarderne i forhold til revision af mindre virksomheder.

1. Hvilken revisorbaggrund har du?

- (1) Statsautoriseret revisor
 - (2) Registreret revisor
 - (3) Anden form for revisor _____
-

2. Hvor stor en andel af din kundeportefølje udgør mindre virksomheder (Klasse B) med revision (Procent) ?

3. Hvor mange ansatte er I i revisionsvirksomheden?

- (1) Det er en enkeltmandsvirksomhed (1 person)
 - (2) Jeg har en ansat (2 personer)
 - (3) Vi er 3-5 personer i virksomheden (3-5)
 - (4) Vi er 5-10 personer i virksomheden (5-10)
 - (5) Vi er over 10 personer i virksomheden (10+)
-

4. Er I oftest flere om samme revisionsopgave?

- (1) Ja
 - (2) Nej
 - (3) Andet _____
-

De følgende spørgsmål omhandler din planlægning af en revisionsopgave.

5. Hvilken type af planlægning udarbejder du oftest ved revision?

- (1) Overordnet planlægning
 - (2) Detaljeret planlægning
-

6. Har antallet af personer, som er på revisionsopgaven, betydning for din planlægningsgrad?

- (1) I høj grad
 - (2) I nogen grad
 - (3) Ingen indflydelse
-

7. Hvilken betydning har planlægningen for din revision?

- (1) Stor
 - (2) Nogen
 - (3) Begrænset
 - (4) Ingen
-

8. Hvor stor en procentdel af den samlede anvendte tid går til planlægning af revisionen?

9. Er det din opfattelse, at der spares tid på gennemførelse af revisionen ved en god planlægning?

- (1) Ja
 - (2) Nej
 - (3) Uddybning (uanset ja eller nej) _____
-

Risikoen ved revision er i revisionsstandarderne defineret ud fra revisionsrisikomodellen. Denne består af tre parametre, Iboende-, kontrol- og opdagelsesrisiko. I de følgende svar skal du skønne over dit fokus i revisionen af de væsentlige regnskabsposter under ét.

10. Hvor meget tid (%) bruger du på vurdering af den iboende risiko (risikoen for fejl i regnskabsposter uden hensyntagen til intern kontrol) for de væsentlige regnskabsposter i revision af mindre virksomheder og hvilken indflydelse har det oftest på art og omfang af den planlagte revision?

11. Hvor stor en del af revisionsindsatsen (%) fokuserer på kontrolrisikoen (beskrivelse og evt. test af interne kontroller med henblik på reduktion af risiko for fejl i de væsentlige regnskabsposter) og hvilke kontroller anvendes typisk i revisionen (f.eks. ejerens/ledelsens gennemgang, perioderapportering og/eller undersøgelse af afvigelse fra forventninger)?

12. Opdagelsesrisikoen kan afdækkes ved to typer dokumentation, der begge kan anvendes som revisionsbevis, men hvorledes er fordelingen i din revision af væsentlige regnskabsposter typisk på disse metoder (%)?

Analytisk revision (beregning) _____

Detailrevision (bilagsrevision) _____

13. Hvor ofte anvender du analytisk revision i revisionen af mindre virksomheder?

- (1) Altid
 - (2) Ofte
 - (4) Sjældent
 - (3) Aldrig
-

14. Hvis du anvender analytisk revision, hvilket beviser anvendes da som grundlag?

15. Hvilke udfordringer opleves typisk i revision af mindre virksomheder?

I standarderne er der mulighed for, at anvende undtagelser i revisionen af mindre virksomheder. I de næste spørgsmål vil der blive spurgt til din anvendelse af disse undtagelser.

16. ISA 300 Det er muligt at anvende et kortfattet notat om revisionsstrategien, som er udarbejdet ved afslutningen af den forrige revision. Har du anvendt denne undtagelse?

- (1) Altid
 - (2) Ofte
 - (3) Aldrig
-

17. ISA 320 Ved konsekvent lavt overskud før skat kan det være relevant at beregne en benchmark før vederlag og skatter. Hvor ofte laver du en benchmark analyse i revision af mindre virksomheder?

- (1) Altid
 - (2) Ofte
 - (3) Aldrig
-

18. ISA 330 beskriver at der med økonomiske fordele i revision af mindre virksomheder uden mange kontrolaktiviteter og dokumentation kan udføres yderligere revisionshandlinger i form af substanshandlinger. Hvor tit gør du det?

- (1) Altid
 - (2) Ofte
 - (3) Aldrig
-

19. ISA540 Det kan drøftes med ejerlederen om der er behov for en vurdering fra en ekspert. Hvis det er behov for en vurdering, hvor tit drøfter du dette med ejerlederen?

- (1) Altid
 - (2) Ofte
 - (3) Aldrig
-

20. ISA 570 Hvor der er lån fra ejelederen. Hvor der er behov for yderligere lån fra ejere for virksomhedens fortsatte drift kan der opnås revisionsbevis ved efterstilling af ejerledernes lån.

Hvor ofte anvender du dette som revisionsbevis?

- (1) Altid
(2) Ofte
(3) Aldrig
-

21. Finder du at disse undtagelser er særlig anvendelige i revision af mindre virksomheder?

22. I hvilket omfang mener du generelt standarderne er egnede til revisionen af mindre virksomheder?

Godt	Tilpas	Mindre godt	Dårligt	Ved ikke
(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
-

23. Hvilke områder giver efter din erfaring særlige udfordringer ved anvendelse af ISA'erne på revision af mindre virksomheder?

Der er ved, at blive udarbejdet en ny standard, som specifikt skal være til revision af mindre virksomheder, den såkaldte Nordiske Standard. Denne har til formål, at gøre revisionen af mindre virksomheder samlet i en standard.

24. Har du hørt om den Nordiske Standard tidligere?

- (1) Ja
(2) Nej
-

25. Mener du, at der er behov for at supplere revisionsstandarderne med en målrettet guide for revision af mindre virksomheder og hvorfor?

Afslutningsvis vil jeg gerne høre din mening om hvad revisionen bidrager med hos mindre virksomheder.

26. Giver revisionen af et regnskab (til forskel fra assistance med opstilling af årsregnskab og opgørelse af skattepligtig indkomst) efter din erfaring bedre mulighed for at rådgive kunden i andre sammenhænge?

- (1) Altid
(2) Ofte
(4) Sjældent
(3) Har ingen betydning
-

27. Ud fra din erfaring bedes du rangordne følgende udsagn efter, hvad du mener revisionen af regnskabet bidrager mest til i mindre virksomheder. (Angiv 1-6, hvor 1 er mest)

Forståelse for egen virksomhed (virksomhedsejer) _____

Mulighed for kredit hos bank og kreditinstitutter _____

Bedre mulighed for kredit hos leverandører _____

Bedre mulighed for at opnå kvalificeret rådgivning hos revisorer og advokater _____

Overholdelse af selskabs- og skattelovene _____

Bedre mulighed for at finde investorer/købere til virksomheden _____

Tak for din besvarelse

Bilag 4: Dokumentation for antal af udsendte e-mail

Spørgeskemaet er sendt rundt via mail til følgende 3 revisorforeninger/ grupper

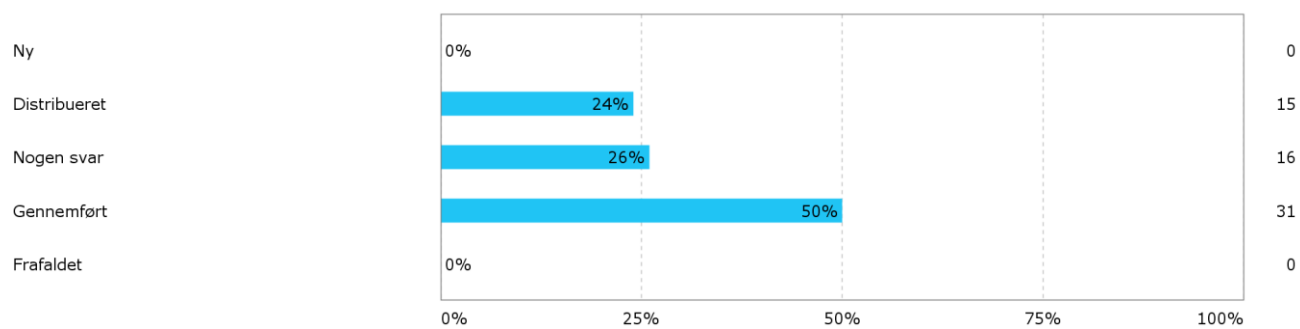
- **ARK Forening for registret revisorer i Danmark** (40 selskaber= 81 mail)
- **Revisorgruppen** (61mail = 23 selskaber)
- **Kreston** (34 selskaber =59 mailadresser)

Udsendt i alt: 201 mails = 94 selskaber

Svarprocent: 47 besvarelser/201mail = 23 %

Bilag 5: Status af besvarelser

Samlet status

Udtrak fra udført spørgeskema: <https://www.survey-xact.dk/servlet/com>

Bilag 6: Gennemførte besvarelser af Statsautoriseret og Registreret revisorer

Hvilken revisorbaggrund har du?

- Statsautoriseret revisor
- Registreret revisor
- Statsautoriseret revisor
- Statsautoriseret revisor
- Statsautoriseret revisor
- Statsautoriseret revisor
- Statsautoriseret revisor
- Statsautoriseret revisor
- Statsautoriseret revisor
- Statsautoriseret revisor
- Statsautoriseret revisor
- Registreret revisor
- Statsautoriseret revisor
- Statsautoriseret revisor
- Registreret revisor
- Registreret revisor
- Registreret revisor
- Statsautoriseret revisor
- Statsautoriseret revisor
- Registreret revisor
- Statsautoriseret revisor
- Registreret revisor
- Registreret revisor
- Statsautoriseret revisor
- Statsautoriseret revisor
- Registreret revisor
- Registreret revisor
- Statsautoriseret revisor
- Statsautoriseret revisor

Hvilken revisorbaggrund har du? - Anden form for revisor

Hvor stor en andel af din kundeportefølje udgør mindre virksomheder (Klasse B) med revision

(Procent) ?

- 10,00
- 80,00
- 3,00
- 25,00
- 15,00
- 85,00
- 100,00
- 60,00
- 50,00
- 98,00
- 50,00
- 100,00
- 60,00
- 60,00
- 20,00
- 90,00
- 4,00
- 12,50
- 60,00
- 85,00
- 25,00
- 60,00
- 70,00
- 65,00
- 80,00
- 15,00
- 20,00
- 75,00
- 60,00

Hvor mange ansatte er I i revisionsvirksomheden?

- Jeg har en ansat (2 personer)
- Vi er over 10 personer i virksomheden (10+)
- Det er en enkeltmandsvirksomhed (1 person)
- Vi er over 10 personer i virksomheden (10+)
- Vi er over 10 personer i virksomheden (10+)
- Vi er 3-5 personer i virksomheden (3-5)
- Vi er 3-5 personer i virksomheden (3-5)
- Vi er over 10 personer i virksomheden (10+)
- Vi er over 10 personer i virksomheden (10+)
- Vi er over 10 personer i virksomheden (10+)
- Vi er over 10 personer i virksomheden (10+)
- Vi er 5-10 personer i virksomheden (5-10)
- Vi er over 10 personer i virksomheden (10+)
- Vi er over 10 personer i virksomheden (10+)
- Vi er over 10 personer i virksomheden (10+)
- Det er en enkeltmandsvirksomhed (1 person)
- Vi er 3-5 personer i virksomheden (3-5)
- Det er en enkeltmandsvirksomhed (1 person)
- Vi er over 10 personer i virksomheden (10+)
- Vi er over 10 personer i virksomheden (10+)
- Vi er over 10 personer i virksomheden (10+)
- Vi er over 10 personer i virksomheden (10+)
- Jeg har en ansat (2 personer)
- Vi er over 10 personer i virksomheden (10+)
- Vi er over 10 personer i virksomheden (10+)
- Jeg har en ansat (2 personer)
- Jeg har en ansat (2 personer)
- Vi er over 10 personer i virksomheden (10+)
- Det er en enkeltmandsvirksomhed (1 person)

Er I oftest flere om samme revisionsopgave?

- Nej
- Ja
- Nej
- Ja
- Nej
- Ja
- Nej
- Ja
- Nej
- Ja
- Nej
- Nej
- Nej
- Ja
- Nej
- Nej
- Ja
- Ja
- Nej
- Ja
- Ja
- Ja
- Nej
- Ja
- Nej

Er I oftest flere om samme revisionsopgave? - Andet

Hvilken type af planlægning udarbejder du oftest ved revision?

- Overordnet planlægning
- Detaljeret planlægning
- Detaljeret planlægning
- Overordnet planlægning
- Overordnet planlægning
- Overordnet planlægning
- Overordnet planlægning
- Detaljeret planlægning
- Detaljeret planlægning
- Overordnet planlægning
- Overordnet planlægning
- Overordnet planlægning
- Detaljeret planlægning
- Overordnet planlægning
- Overordnet planlægning
- Detaljeret planlægning
- Overordnet planlægning
- Overordnet planlægning
- Detaljeret planlægning
- Overordnet planlægning
- Overordnet planlægning
- Detaljeret planlægning
- Detaljeret planlægning
- Detaljeret planlægning
- Overordnet planlægning
- Detaljeret planlægning
- Overordnet planlægning
- Detaljeret planlægning
- Overordnet planlægning

Har antallet af personer, som er på revisionsopgaven, betydning for din planlægningsgrad?

- Ingen indflydelse
- I nogen grad
- I nogen grad
- Ingen indflydelse
- Ingen indflydelse
- I nogen grad
- I høj grad
- I nogen grad
- I høj grad
- I høj grad
- I nogen grad
- Ingen indflydelse
- I nogen grad
- I nogen grad
- I høj grad
- I høj grad
- Ingen indflydelse
- I høj grad
- Ingen indflydelse
- I høj grad
- Ingen indflydelse
- I nogen grad
- Ingen indflydelse
- I nogen grad
- I nogen grad
- I høj grad
- I nogen grad
- Ingen indflydelse

Hvilken betydning har planlægningen for din revision?

- Nogen
- Stor
- Stor
- Stor
- Begrænset
- Begrænset
- Begrænset
- Stor
- Stor
- Nogen
- Nogen
- Stor
- Nogen
- Nogen
- Nogen
- Stor
- Begrænset
- Stor
- Nogen
- Stor
- Stor
- Begrænset
- Begrænset
- Nogen
- Stor
- Nogen
- Begrænset
- Stor
- Nogen

Hvor stor en procentdel af den samlede anvendte tid går til planlægning af revisionen?

- 25,00
- 10,00
- 25,00
- 5,00
- 5,00
- 5,00
- 5,00
- 15,00
- 60,00
- 25,00
- 15,00
- 10,00
- 20,00
- 15,00
- 15,00
- 15,00
- 7,00
- 5,00
- 5,00
- 20,00
- 35,00
- 10,00
- 5,00
- 20,00
- 20,00
- 20,00
- 10,00
- 15,00
- 10,00

Er det din opfattelse, at der spares tid på gennemførelse af revisionen ved en god planlægning?

- Ja
- Ja
- Ja / Uddybning (uanset ja eller nej)
- Ja
- Nej / Uddybning (uanset ja eller nej)
- Nej
- Nej / Uddybning (uanset ja eller nej)
- Ja
- Ja
- Ja
- Ja
- Ja
- Nej
- Ja
- Ja
- Ja
- Uddybning (uanset ja eller nej)
- Ja
- Ja
- Ja
- Ja
- Ja / Uddybning (uanset ja eller nej)
- Nej / Uddybning (uanset ja eller nej)
- Ja
- Ja
- Ja
- Nej / Uddybning (uanset ja eller nej)
- Ja
- Ja

Er det din opfattelse, at der spares tid på gennemførelse af revisionen ved en god planlægning? -

Uddybning (uanset ja eller nej)

- Jo bedre plan, jo mere effektiv udførelse.
- En besparelse viser sig ikke ret meget i revisionsøjemed, men primært hvor vi hjælper kunderne med efterposter og årsafslutning. Der vil planlægning og materiale indhentelse (planlægning) give en besparelse/optimering
- Små opgaver er så overskuelige at tid brugt til planlægning mindst svarer til en evt. sparet tid på udførelsen.
- i nogle tilfælde men normalt ikke da mindre sager
- På nogle sager kan det være effektivt
- Jeg bruger min sunde fornuft og mangeårige erfaring ved løsning af opgaven
- ikke når jeg er alene om at udføre revisionen

Hvor meget tid (%) bruger du på vurdering af den iboende risiko (risikoen for fejl i regnskabsposter uden hensyntagen til intern kontrol) for de væsentlige regnskabsposter i revision af mindre virksomheder og hvilken indflydelse har det oftest på art og omfang af den planlagte revision?

- 10
- 2
- 20
- 0,1

Det eneste der bruges tid på er at registrere hvilke regnskabsposter, der er i den pågældende virksomhed. Fx er der varelager, igangværende arbejder, debitorer eller anden med naturlig højere risiko?

- 2% (af det 5 % point nævnt tidligere)
- ingen - klasse B revision betyder reelt, at vi også laver regnskabet - så der bruges ikke megen tid på teori
- Langt de fleste små virksomheder er så enkle at overskue at der bruges meget lidt tid, måske kun 1 %. Det er primært vurderingen af indehaverens etik og moral jeg lægger vægt på. Resultatet af denne vurdering kan føre til at opgaven ikke påtages. Opgaver hvor det vurderes at indehavere har en god etik og moral vil have en stor indflydelse på art og omfang af den planlagte revision.
- 5%

Vi bruger det primært til klassifikation mellem betydelig/normal risiko (jf. ISA315) da det er sådan vores værktøjer er bygget op.

- Tid i % af hvad??

Stor betydning

- 50
- 5
- 30 minutter
- 10
- 10
- Jeg er i tvivl om det er % af planlægningen, men så 5
- 10
- ca 40-50% af den samlede planlægning

det kan have stor betydning, men oftest er det mindre kendte sager vi har, hvorfor vi på hånd kender til hvilke steder vi skal lægge fokus på

- 5%
- 1%, det har en indflydelse på art og omfang at den udførte revision.
- 50
- 5%. min vurdering har umiddelbart en meget stor indflydelse på art og omfang.
- Minimal af det samlede tidsforbrug
- 0,1%

Generelt argumenterer jeg for at risikoen er lille og udvider min revision af et punkt når jeg kommer i dybden med tingene hvis det viser sig at være nødvendigt.

- 3
 - 5%
- kan have væsentlig betydning alt efter min konklusion
- 20 til 30 % af tiden
 - jeg anvender et par minutter - det er her jeg planlægger hvor uddybet min revision skal være
 - 30
 - 50

Hvor stor en del af revisionsindsatsen (%) fokuserer på kontrolrisikoen (beskrivelse og evt. test af interne kontroller med henblik på reduktion af risiko for fejl i de væsentlige regnskabsposter) og hvilke kontroller anvendes typisk i revisionen (f.eks. ejerens/ledelsens gennemgang, perioderapportering og/eller undersøgelse af afvigelse fra forventninger)?

- 10

- 2
- 20
- 0,5

Bortset fra en førstegangskunde kan risikovurderingen næsten altid genbruges fra sidste år. B-virksomheder har typisk ikke så mange kontroller bortset fra bogholderens grad af omhyggelighed og erfaring samt indehaverens/direktørens kontrol.

- 1% (af det 5 % point nævnt tidligere
- kun teoretiske overvejelser for at overholde ISA'erne - det er jo reelt meningsløst :-)
- 0-3 %. Generelt vurderes det ikke relevant at bygge revisionsbeviset på virksomhedens interne kontroller. Dog hvor indehaveren der arbejder seriøst med budgetter og budgetopfølgning anvendes dette som en væsentlig del af revisionsbeviset.

- Næsten ingen.

For små virksomheder er ledelsesovervågning den stærkeste gennemgående kontrol.

Der skal være en vis størrelse før der er relevante kontroller at teste.

- Du kan ikke spørge på % - del af revisionsindsatsen - hvad menes her hermed? I % af det samlede arbejde ved udførelse af revision, så vel 20%.

Typisk få interne kontroller. Kontrollen er ejerens tilsyn.

- 10
- 3
- under 10 %
- 5
- 10
- 5, ja ejerlederens kontroller
- 5
- måske 5% af den samlede planlægning..der anvendes hovedsageligt leder/ejers udsag, gerne perioderapportering - i de tilfælde det ligger der
- 5%
- 1% - oftest alene ved forespørgsler.
- 50
- Det er meget sjældent at der er nogen dokumenteret interne kontroller, som kan anvendes i revisionen af vores mindre virksomheder, som ofte er ejerledet.
- 5-10%, nok mest i den lave ende. Det er hovedsageligt ejerens gennemgang og forklaring/stillingtagen til afvigelser

- 0,50%

Langt størsteparten af vores kunder har ikke interne kontroller og går ikke meget op i løbende rapportering. Revisionen er primært baseret på substansrevision.

- 8
- 3%
- for B-virksomheder er der ofte begrænsede kontroller
- 10 %
- Mine kunder er så små at det i virkeligheden ikke kan ske.

Hvis jeg havde større kunder hvor der var flere beskæftiget i virksomheden ville jeg anvende denne i stor grad idet virksomheden jo her har tilkendegivet at de selv følger kontrollen tæt. Så vil jeg her tage en kontrol af hvorvidt deres egen kontrol virker.

- 40% af planlægningstiden.
Ledelsesovervågning, perioderapportering, godkendelse af bilag og godkendelse af betalinger
- 10

Opdagelsesrisikoen kan afdækkes ved to typer dokumentation, der begge kan anvendes som revisionsbevis, men hvorledes er fordelingen i din revision af væsentlige regnskabsposter typisk på disse metoder (%)? - Analytisk revision (beregning)

- 25
- 20
- 50
- 10
- 10
- 20
- 25%
- 1
- 10
- 50
- 50
- 50
- 80
- 50
- 15
- 30

- 10
- 2%
- 50
- 50
- 20
- 20
- 30
- 10
- 20
- 5%
- 10
- 75
- 50

Opdagelsesrisikoen kan afdækkes ved to typer dokumentation, der begge kan anvendes som revisionsbevis, men hvorledes er fordelingen i din revision af væsentlige regnskabsposter typisk på disse metoder (%)? - Detailrevision (bilagsrevision)

- 75
- 80
- 50
- 90
- 90
- 80
- 75%
- 99
- 90
- 50
- 50
- 50
- 20
- 50
- 85
- 70
- 90
- 5%

- 50
- 10
- 80
- 80
- 70
- 90
- 80
- 30 til 40 %
- 90
- 25
- 50

Hvor ofte anvender du analytisk revision i revisionen af mindre virksomheder?

- Ofte
- Ofte
- Altid
- Altid
- Altid
- Ofte
- Altid
- Aldrig
- Ofte
- Ofte
- Ofte
- Altid
- Ofte
- Altid
- Altid
- Ofte
- Sjældent
- Sjældent
- Altid
- Altid
- Ofte
- Ofte

- Sjældent
- Altid
- Sjældent
- Sjældent
- Altid
- Altid
- Altid

Hvis du anvender analytisk revision, hvilket beviser anvendes da som grundlag?

- Helst ekstern
- regnskabsanalyse, brancheanalyse, udtræk fra økonomisystem mv.
- Realiserede tal, nøgletal, sammenligning med budget og sidste år.
- Usikker på hvad der spørges til.

Den analytiske revision består i at se nøgletals udvikling fra sidste år - fx dækningsgraden - og de enkelte regnskabsposters størrelse, og foretage undersøgelse af årsagerne til evt. afvigelser fra normalen.

- Nøgletal
 - DG => varelager
 - tilgodehavender (aldersfordelt)
 indekstal og sammenligning til tidligere år
 sammenholdelse af tal til det ledelsen fortæller
 Indre sammenhænge mellem regnskabs poster
 - afskrivninger => anlægsaktiver
 - lønninger => antal ansatte
 - leasing/husleje mv. => oplysninger om leasing og lejeforpligtelser
 - gæld => renter
 - Gæld => oplysninger om sikkerhedsstillelser
- klare fornuftige sammenhænge, bekræftelse, kæderevision.

Beregninger og "omregninger"

- Hvis der foreligger budget og budgetopfølgning bliver disse anvendt.
 Gennemgang af alle bogføringskonti på konto niveau gennemgås analytisk.
 Dækningsbidragsanalyser.
 Debitorer i forhold til omsætning.

Likviditet ift. resultat.

Overskud ift. omsætning.

- ?
- Nøgletalsberegninger, budgetter, sammenholdelse med tidligere år, forespørgsel til afvigelser og forklaringer herpå.
- Aa
- Forespørgsel
Detailtest
- Balance før efterposterings
- sammenholde regnskabsposter med tidligere år
- Brancheanalyse
Budgetter
realiserede resultater i tidligere år
- Sammenlignende analyser, samt nøgletal
- DB/omsætningsafvigelser
sammenligningstal/afvigelser
- typisk nøgletalsberegninger -
- Budgetter eller sidste års tal
- Beregning af nøgletal, sammenligning med sidst år og budget.
- regnskabsanalyse
- forventningsindfrielse.
- Regnskabsanalyse, dækningsgrader, momssandsynliggørelse
- Her vil det oftest være bruttoavance der ses på, lagerforskydninger herunder forskydninger på enkelte varegrupper.
- nøgletalsberegninger
- budgetter
tidligere års tal
forskellige satser for offentlige bidrag
- fingerfornemmelse
- Bruttoavance og dækningsbidrag og evt. løn%
- Sammenligning med sidste år eller budget.
- Årsregnskaber/budgetter

Hvilke udfordringer opleves typisk i revision af mindre virksomheder?

- Ingen funktionsadskillelse
- going concern, manglende dokumentation, regnskabsmæssige skøn
- Manglende funktionsadskillelse og manglende forretningsgange.
- Det er meget forskelligt afhængig af ejeren/direktøren, virksomheden, regnskabsposternes tilstedeværelse. Normal giver det ikke problemer at gennemføre en revision.
- Ledelsens manglende forståelse for hvilke forhold der er vigtige for revisor => revisor skal selv sikre sig at alt bliver opdaget.
- bogholderiet er på et meget skidt niveau generelt - og alle er 1000% ligeglade hermed... ingen forstår det desværre
- Indehaverens etik og moral er yderst vigtig at få vurderet rigtigt, men herudover oplever jeg generelt meget få udfordringer som giver problemer.
- Manglende kompetence i økonomifunktionen.
Manglende løbende opfølgning - kræver håndtering af flere forhold til revisionen.
Honorar presset - indsatsen skal fokuseres skarpt for at være konkurrencedygtig.
- Dårligt datagrundlag.
- At dok krav er for store
- Dokumentation prisfastsættelse og kurans varelager
- Mangelen på god og dokumenterbar intern kontrol
- virksomhedens forståelse af arbejdets karakter
- Mangel på kontroller
- Ingen forskel i forhold til større virksomheder.
Tværtimod kommer man hurtigt igennem via detailrevision pga. få transaktioner.
- hensigtsmæssig dokumentation for planlægning
indsamling tilstrækkeligt og ordentligt bevis
- der kan være væsentlige poster, der nogle gange kan være svære at dokumentere, da ikke alle mindre virksomheder "går så meget op i det"
- Skøn af ejendomsværdien
- Manglende egen professionel vurdering af aktiver, oftest immaterielle anlægsaktiver.
- manglende kompetancer i forhold til regnskab
- Ikke dokumenteret interne kontroller.
- Ingen interne kontroller og diverse formalia er ikke i orden

- Ejerleder er uforstående overfor de handlinger vi foretager og kvaliteten af de beviser som vi ofte søger under vores revision. Det er ofte en pædagogisk opgave at nå til målet.
- kontroller
- ingen interne kontroller
ingen funktionsadskillelse
- bilag hvor der kan være spørgsmål om berettiget til fradrag m.v.
- udfordringen ligger i at det er/kan være meget forskelligt fra år til år.
- Manglende funktionsadskillelse
Enerådende hovedanpartshavere
- Mangelfuld/fejlagtig bogholderi m.v.

ISA 300 Det er muligt at anvende et kortfattet notat om revisionsstrategien, som er udarbejdet ved afslutningen af den forrige revision. Har du anvendt denne undtagelse?

- Ofte
- Aldrig
- Aldrig
- Aldrig
- Aldrig
- Altid
- Altid
- Aldrig
- Aldrig
- Aldrig
- Aldrig
- Aldrig
- Aldrig
- Ofte
- Ofte
- Altid
- Aldrig
- Ofte
- Aldrig
- Aldrig
- Ofte
- Aldrig
- Ofte

- Aldrig
- Ofte
- Aldrig
- Aldrig
- Ofte
- Aldrig
- Aldrig

ISA 320 Ved konsekvent lavt overskud før skat kan det være relevant at beregne en benchmark før vederlag og skatter. Hvor ofte laver du en benchmark analyse i revision af mindre virksomheder?

- Aldrig
- Aldrig
- Ofte
- Aldrig
- Aldrig
- Aldrig
- Ofte
- Ofte
- Aldrig
- Aldrig
- Aldrig
- Aldrig
- Aldrig
- Altid
- Ofte
- Ofte
- Aldrig
- Ofte
- Aldrig
- Altid
- Ofte
- Aldrig
- Ofte
- Ofte
- Aldrig

- Aldrig
- Aldrig
- Aldrig
- Aldrig

ISA 330 beskriver at der med økonomiske fordele i revision af mindre virksomheder uden mange kontrolaktiviteter og dokumentation kan udføres yderligere revisionshandlinger i form af substanshandlinger. Hvor tit gør du det?

- Altid
- Altid
- Altid
- Altid
- Ofte
- Altid
- Altid
- Altid
- Altid
- Altid
- Ofte
- Ofte
- Ofte
- Altid
- Ofte
- Ofte
- Aldrig
- Ofte
- Altid
- Altid
- Altid
- Ofte
- Altid
- Altid
- Altid
- Altid

- Ofte
- Altid

ISA540 Det kan drøftes med ejerlederen om der er behov for en vurdering fra en ekspert. Hvis det er behov for en vurdering, hvor tit drøfter du dette med ejerlederen?

- Ofte
- Ofte
- Aldrig
- Aldrig
- Aldrig
- Aldrig
- Altid
- Aldrig
- Altid
- Aldrig
- Aldrig
- Aldrig
- Aldrig
- Altid
- Ofte
- Altid
- Aldrig
- Aldrig
- Aldrig
- Ofte
- Aldrig
- Aldrig
- Altid
- Aldrig
- Ofte
- Altid
- Aldrig
- Ofte
- Aldrig

ISA 570 Hvor der er lån fra ejelederen. Hvor der er behov for yderligere lån fra ejere for virksomhedens fortsatte drift kan der opnås revisionsbevis ved efterstilling af ejerledernes lån. Hvor ofte anvender du dette som revisionsbevis?

- Ofte
- Ofte
- Aldrig
- Aldrig
- Ofte
- Aldrig
- Ofte
- Aldrig
- Altid
- Ofte
- Ofte
- Aldrig
- Aldrig
- Ofte
- Ofte
- Ofte
- Ofte
- Aldrig
- Ofte
- Ofte
- Aldrig
- Ofte
- Altid
- Ofte
- Ofte
- Ofte
- Aldrig
- Ofte
- Aldrig

Finder du at disse undtagelser er særlig anvendelige i revision af mindre virksomheder?

- Tjaeh, bum, bum
- JA
- Ja, det kan da sagtens bruges.
- Øhm - de vil nok forekomme oftest i en mindre virksomhed.
- Ja, i høj grad, ligesom mange af de andre undtagelser (formuleringer) om at ved små revisionsopgaver kan der reduceres i de krav der er i ISA'erne
- niks - men det er udvidet gennemgang derimod.... - vi har jo alle dage udført "revision light"
- Ja
- Nej
- jeps
- Nogle gange
- Det har jeg ikke spekuleret over
- Ja
- delvist
- ja
- ja
- absolut
- hmmm godt spørgsmål... egentlig ikke vel.. der kunne i alt fald være væsentligt mange andre relevante punkter hvor man kunne lave undtagelser der gav mening
- nej
- Ja, som du kan se af besvarelsen - særligt de sidste.
- ja
- Det ved jeg faktisk ikke.
- Delvist
- Ja i høj grad. Det giver mulighed for en praktisk og økonomisk afslutning af revisionen. Det er min klare opfattelse at revisor sunde fornuft fortsat vil være den afgørende faktor.
- ok
- ja
- Bestemt
- nej
- Ja.
- I nogen grad

I hvilket omfang mener du generelt standarderne er egnet til revisionen af mindre virksomheder

- Dårligt
- Dårligt
- Tilpas
- Mindre godt
- Mindre godt
- Dårligt
- Tilpas
- Dårligt
- Tilpas
- Mindre godt
- Mindre godt
- Tilpas
- Mindre godt
- Tilpas
- Ved ikke
- Godt
- Mindre godt
- Ved ikke
- Mindre godt
- Tilpas
- Mindre godt
- Dårligt
- Mindre godt
- Dårligt
- Mindre godt
- Mindre godt
- Dårligt
- Mindre godt
- Mindre godt

Hvilke områder giver efter din erfaring særlige udfordringer ved anvendelse af ISA'er på revision af mindre virksomheder?

- Funktionsadskillelse
- xx
- Jeg har ikke tænkt på nogle særlige udfordringer udover, at det kan være tidskrævende at få dokumentationen på plads.
- Generelt bør der være en større graduering af revisionens omfang for hhv den lille og den børsnoterede virksomhed. Særligt er dokumentationskravet vanskeligt at opfylde tilstrækkeligt, når der naturligvis er færre ressourcer til rådighed for revisionen af den lille virksomhed.
- Problemet er at de er så omfattende at der formelt set ikke kan udføres en korrekt ISA revision uden at enten overtræde en lang række af bestemmelserne eller bruge uforholdsmæssig megen tid.
- kontrolhysteriet - det kan en klasse B ikke overholde...

niveauet er generelt for højt - men det er jo lige meget, nu da vi har UG

- Egentlig oplever jeg ingen særlige udfordringer da ISA'erne har de nødvendige formuleringer for forskellige størrelse, men jeg oplever en manglende differentieret tolkning hos Revisortilsynet af disse formuleringer.
- MÅnglende hensyntagen til forskel i størrelse og kompleksitet. Overvej evt. at skille mellem klasse B og C.
- Pas
- Alt for megen dokumentation
- Fokus på besvigelser og manglende intern kontrol selv om det er logisk så bruges der meget tid herpå.
- Ingen særlige problemer
- omfanget af kvalitetskontrol
- going concern
- Kan jeg ikke komme i tanke om
- planlægning og dokumentation for kendskab til virksomheden
- IR
- Ved ikke
- Måske en formaliseret vurdering af de interne kontroller.
- for omfattende med planlægning
- ISA'erne er meget omfattende.
- Alt for mange formalia krav i ISA'erne

- Der er fortsat for mange dokumentationskrav som i mange tilfælde virker som tidsspilde når man tager højde for revisors erfaringsniveau og kompetence. Resultatet er at mange krav til beskrivelser og revisionshandlinger bliver en automatiseret proces som alene udføres for at leve op til reglerne, holdningen er at så har man da gjort noget. Den reelle revision og de reelle handlinger der gennemføres falder tilbage på revisors faglige erfaring på området og kendskabet til kunden.
- kontroller
- ved ikke
- der er ingen
- omsætning
lager og IA
- De er meget generelle - dækker både små og store revisionsopgaver. Der er derfor mange punkter, som ikke er relevante for mindre virksomheder.
- Ingen bemærkninger

Har du hørt om den Nordiske Standard tidligere?

- Nej
- Ja
- Nej
- Ja
- Nej
- Ja
- Nej
- Ja
- Ja
- Ja
- Ja
- Ja
- Nej
- Ja
- Nej
- Nej
- Ja
- Nej
- Nej
- Ja

- Nej
- Ja
- Nej
- Ja
- Nej
- Nej
- Nej
- Ja
- Nej

Mener du, at der er behov for at supplere revisionsstandarderne med en målrettet guide for revision af mindre virksomheder og hvorfor?

- ja, nuværende standarder skyder gråspurve med kanoner
 - ja, nemmere og mere målrettet revision af helt små virksomheder
 - Både og. Hvis det kan hjælpe, så fint. Men grundlæggende kan en virksomhed jo ændre sig fra lille til stor - og så er det jo vigtigt, at revisor kigger med briller, der kan revidere en stor virksomhed.
 - Behovet er der - men kan det løses med en nordisk standard. Mit gæt vil være, at det bliver for vanskeligt at skære tilstrækkeligt til.
 - ja, af samme årsag som beskrevet i forrige svar
 - ja, undtagelser og overspring er da altid nice
 - Ja, jf. mit tidligere svar om en manglende differentieret fortolkning af ISA'erne for nuværende.
 - nej
 - Nej
 - Ja
 - Ja
- For at spare tid på beskrivelser og dokumentation for områder som kan være irrelevante for den pågældende kunde.
- ja
 - ja
 - For at fordanske revisionsprocessen
 - ja
 - absolut
 - god ide... guides / køreplanen er altid godt - gør det ensrettet og begrænser forglemmelser
 - ja, da de programmer, vi bruger nu, er alt for omfangsrige til revision af mindre og små virksomheder
 - Ja, en tilpasning af de meget omfattende standarder vil være fin.

- ja
- Jo tak. De nuværende standarder er meget omfattende i forhold til de små ejerledede virksomheder, der ofte ikke har noget dokumenteret internt kontrolsystem.
- JA!!!!!!!!!!!!!!!

Alt for mange formalia i ISA'erne der kan tage fokus fra at revidere ordentlig. Kontrollen fra Revisottilsynet gør, at der bliver lavet meget bare fordi man skal opfylde diverse ISA krav.

I de mindre virksomheder burde fokus gå væk fra alle mulige interne kontroller, bevægelsesundersøgelse mv, og have fokus på ordentlig substansrevision af væsentlige poster (Omsætningsperiodisering, varelager, debitorer som eks.)

- Ja, mindre virksomheder bevæger sig ofte i et felt hvor de økonomiske konsekvenser ved fejl i regnskabet er til at overse. Jeg har med mine 26 års erfaring som revisor aldrig oplevet nogen der har lidt tab som følge af forkerte regnskaber. Så længe revisor har brugt sin sunde fornuft er tingene altovervejende i orden på et tilfredsstillende niveau.

De ofte meget høje krav der er i standarderne opfatter jeg som vejledninger til uerfarne revisorer der skal bruge en manual for hvordan man gør ud at skulle tænke ret meget selv.

- ja
- ja - revisionsstandarderne har for meget, som er irrelevant for mindre virksomheder
- Bestemt
- ja, pga de er meget anderledes end hvis det er en stor virksomhed med mange ansatte og med mange afdelinger.
- Ja det kunne være en god ide med en revisionsstandard for de mindre revisionsvirksomheder, som tager alle de relevante områder fra de andre revisionsstandarder.
- Ja - i høj grad

Giver revisionen af et regnskab (til forskel fra assistance med opstilling af årsregnskab og opgørelse af skattepligtig indkomst) efter din erfaring bedre mulighed for at rådgive kunden i andre sammenhænge?

- Har ingen betydning
- Ofte
- Ofte
- Altid
- Sjældent
- Har ingen betydning

- Altid
- Ofte
- Altid
- Ofte
- Ofte
- Har ingen betydning
- Ofte
- Ofte
- Ofte
- Ofte
- Sjældent
- Sjældent
- Altid
- Har ingen betydning
- Sjældent
- Sjældent
- Sjældent
- Sjældent
- Ofte
- Har ingen betydning
- Har ingen betydning
- Ofte
- Ofte

Ud fra din erfaring bedes du rangordne følgende udsagn efter, hvad du mener revisionen af regnskabet bidrager mest til i mindre virksomheder. (Angiv 1-6, hvor 1 er mest) - Forståelse for egen virksomhed (virksomhedsejer)

- 3
- 4
- 5
- 1
- 5
- 6
- 1
- 3

- 6
- 2
- 6
- 3
- 5
- 4
- 5
- 1
- 6
- 6
- 4
- 5
- 6
- 5
- 6
- 1
- 3
- 50
- 4
- 3
- 3

Ud fra din erfaring bedes du rangordne følgende udsagn efter, hvad du mener revisionen af regnskabet bidrager mest til i mindre virksomheder. (Angiv 1-6, hvor 1 er mest) - Mulighed for kredit hos bank og kreditinstitutter

- 3
- 1
- 1
- 4
- 2
- 1
- 4
- 1
- 3
- 3

- 2
- 2
- 3
- 2
- 1
- 1
- 1
- 1
- 4
- 1
- 1
- 4
- 4
- 2
- 2
- 0
- 1
- 2
- 1

Ud fra din erfaring bedes du rangordne følgende udsagn efter, hvad du mener revisionen af regnskabet bidrager mest til i mindre virksomheder. (Angiv 1-6, hvor 1 er mest) - Bedre mulighed for kredit hos leverandører

- 3
- 2
- 2
- 6
- 3
- 6
- 5
- 5
- 5
- 3
- 5
- 6

- 6
- 1
- 4
- 3
- 3
- 3
- 2
- 1
- 4
- 4
- 3
- 6
- 4
- 0
- 2
- 4
- 5

Ud fra din erfaring bedes du rangordne følgende udsagn efter, hvad du mener revisionen af regnskabet bidrager mest til i mindre virksomheder. (Angiv 1-6, hvor 1 er mest) - Bedre mulighed for at opnå kvalificeret rådgivning hos revisorer og advokater

- 3
- 5
- 6
- 5
- 5
- 6
- 2
- 2
- 4
- 2
- 3
- 4
- 1
- 6

- 3
- 1
- 5
- 5
- 4
- 1
- 5
- 5
- 5
- 3
- 1
- 10
- 6
- 6
- 4

Ud fra din erfaring bedes du rangordne følgende udsagn efter, hvad du mener revisionen af regnskabet bidrager mest til i mindre virksomheder. (Angiv 1-6, hvor 1 er mest) - Overholdelse af selskabs- og skattelovene

- 3
- 3
- 3
- 3
- 1
- 4
- 3
- 4
- 1
- 6
- 1
- 1
- 2
- 3
- 6
- 1

- 4
- 4
- 3
- 2
- 3
- 3
- 2
- 4
- 5
- 30
- 5
- 1
- 2

Ud fra din erfaring bedes du rangordne følgende udsagn efter, hvad du mener revisionen af regnskabet bidrager mest til i mindre virksomheder. (Angiv 1-6, hvor 1 er mest) - Bedre mulighed for at finde investorer/købere til virksomheden

- 3
- 6
- 4
- 2
- 3
- 4
- 6
- 6
- 2
- 6
- 4
- 5
- 4
- 5
- 2
- 1
- 2
- 2

- 5
- 1
- 2
- 3
- 1
- 5
- 6
- 10
- 3
- 5
- 6

Bilag 7: Verbale besvarelser fra ikke gennemførte interview

(Status: Nogen besvarelser)

9. Er det din opfattelse, at der spares tid på gennemførelsen af revisionen ved en god planlægning? -

Uddybning (uanset ja eller nej)

Som medlemmer i RGD benytter vi CW i vores daglige arbejde

Koster en del tid, men fanger en del

Vi kan håndværket. Det er blot et spørgsmål at få tankerne på papir

Helt sikkert får vi fokus på selvfolgelige ting/områder, som vi erfaringsmæssigt tror vi kan udenad.

Nogle af de større virksomheder kan være tidsbesparende, man finder hurtigt fokusområder. Men mindre virksomheder som holdnings m.v. giver det intet, når holdningens eneste formål er administrationen.

10. Hvor meget tid (%) bruger du på vurdering af den iboende risiko (risikoen for fejl i regnskabsposter uden hensyntagen til intern kontrol) for de væsentlige regnskabsposter i revision af mindre virksomheder og hvilken indflydelse har det oftest på art og omfang af den planlagte revision?

5

5%, men revisionen og den efterfølgende kvalitetssikring af revisionen af disse regnskabsposter tager langt mere tid.

Typisk stiller det større krav til indhentet dokumentation og dybden af revisionen

25

1

1

ca. 5 % af det samlede tidsforbrug af planlægningen. Det giver et indblik i hvorvidt risikoen er større eller mindre, alt efter om der er god intern kontrol eller ej. Derfor kan det være tidsbesparende, hvis man finder at virksomhedens interne kontrol er effektiv, og man skal være mere opmærksom hvis interne kontrol ikke er effektiv.

14. Hvis du anvender analytisk revision, hvilket beviser anvendes da som grundlag?

- Udføres ikke
- Elektroniske data til analyse.

Kommentar: opdagelsesrisikoen har ikke noget med vores revision at gøre. Det er risikoen for fejl, der ikke opdages internt i virksomheden

- Budget vs. realiserede tal, andre forventninger,
- Anvender detailrevision som udgangspunkt, da de interne kontroller oftest ikke er tilstede i ønsket omfang.

15. Hvilke udfordringer opleves typisk i revision af mindre virksomheder?

- Going concern, test af værdiansættelse.
- Det er ofte irrelevant at foretage revisionen på vores små virksomheder.
- Regnskabsgrundlaget kan have fejl
- De mindre virksomheder har som sagt næsten altid ingen eller en svag opdeling af interne kontrolarter.

23. Hvilke områder giver efter din erfaring særlige udfordringer ved anvendelse af ISA'er på revision af mindre virksomheder?

- Omfanget, der virker unødvendigt ift. mindre virksomheder
- Internt kontrolmiljø samt strategioversigten.